

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ivana PANTIĆ

Mentorica: red. prof. dr. Zinka Kolarič

**NEPROFITNE ORGANIZACIJE ZA POMOČ
ŽENSKAM ŽRTVAM NASILJA V SLOVENIJI**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici dr. Zinki Kolarič, ki me je vodila in usmerjala pri pisanju diplomske naloge. Zahvaljujem se tudi Branki Lapuh, Ireni Cvetko, Tini Novak, Martini Katern Tomažič, Manji Kerin, Žanet Mithans, Brigiti Peršak, Ivi Pirc, mag. Vilmi Regovc, Ireni Romih ter Tei Smonker, ki so mi bile s svojimi odgovori v veliko pomoč pri pisanju diplomske naloge. Prav tako se zahvaljujem svojim domačim, ki so mi bili v veliko moralno in finančno podporo, ter prijateljem, ki so me podpirali pri tem projektu.

KAZALO

1. UVOD	1
2. NEPROFITNE ORGANIZACIJE	4
2.1. Opredelitev in značilnosti neprofitnih organizacij	4
2.2. Tipologija in klasifikacija neprofitnih organizacij	8
2.3. Financiranje neprofitnih organizacij	11
2.4. Odnosi med državo in neprofitnimi organizacijami	14
2.5. Neprofitne organizacije v pluralnem sistemu blaginje	15
3. NEPROFITNE ORGANIZACIJE ZA POMOČ ŽENSKAM ŽRTVAM NASILJA V SLOVENIJI	17
3.1. Zgodovinski razvoj	17
3.2. Prikaz stanja na področju neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji	19
3.3. Sodelovanje neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja z državo	23
4. ANALIZA NEPROFITNIH ORGANIZACIJ ZA POMOČ ŽENSKAM ŽRTVAM NASILJA V SLOVENIJI	27
4.1. Zatočišča / varne hiše za ženske žrtve nasilja	27
4.1.1. <i>Zavetišče Pepcin dom Krško</i>	31
4.1.2. <i>Varna hiša Maribor</i>	33
4.1.3. <i>Zatočišče SOS telefon Ljubljana</i>	35
4.1.4. <i>Varna hiša Novo mesto</i>	38
4.1.5. <i>Varne hiše Celje, Slovenj Gradec in Velenje</i>	39
4.1.6. <i>Varna hiša Ljutomer</i>	41
4.1.7. <i>Varna hiša Gorenjske</i>	43
4.1.8. <i>Varna hiša Ljubljana</i>	45
4.1.9. <i>Sklepne ugotovitve o varnih hišah oziroma zatočiščih</i>	47
4.2. Materinski domovi	49
4.2.1. <i>Materinski dom Škofljica in Materinski dom Višnja Gora</i>	51
4.2.2. <i>Materinski dom Postojna</i>	53

4.2.3. <i>Materinski dom Ljubljana</i>	55
4.2.4. <i>Materinski dom Solkan in Materinski dom Karitas na Cesti</i>	58
4.2.5. <i>Materinski dom Celje</i>	60
4.2.6. <i>Materinski dom Maribor</i>	62
4.2.7. <i>Sklepne ugotovitve o materinskih domovih</i>	64
4.3. Druge neprofitne organizacije, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja	67
4.3.1. <i>Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja</i>	67
4.3.2. <i>Društvo Ženska svetovalnica</i>	69
4.3.3. <i>Društvo za nenasilno komunikacijo</i>	72
4.3.4. <i>Center za pomoč žrtvam kaznivih dejanj</i>	75
4.3.5. <i>Zavod Emma</i>	78
4.3.6. <i>Sklepne ugotovitve o drugih neprofitnih organizacijah, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja</i>	80
5. ZAKLJUČEK	83
6. LITERATURA	88
PRILOGA: VPRAŠALNIK	94

1. UVOD

Nasilje nad ženskami je poseben družbeni fenomen. Kljub temu da do nasilja nad ženskami večinoma prihaja v družinah in partnerskih odnosih, se moramo zavedati, da to ni samo osebni, temveč predvsem družbeni problem. Tega so se na začetku sedemdesetih let preteklega stoletja začeli zavedati tudi v Združenih državah Amerike, Veliki Britaniji in drugih zahodnoevropskih državah, kjer so v okviru ženskega gibanja začeli ustanavljati prva zatočišča za pretepe ne ženske in otroke. Da je treba nekaj ukreniti glede nasilja nad ženskami, smo se začeli zavedati tudi v Sloveniji. Na tem področju so pomembno vlogo odigrale nevladne organizacije, ki so se prve začele ukvarjati s problemom nasilja nad ženskami in otroki ter prve razvile specifične strokovne oblike pomoči ženskam, ki so najpogostejše žrtve nasilja. Nevladne organizacije, ki se ukvarjajo s problematiko nasilja nad ženskami, so bile tudi v Sloveniji, tako kot drugod po svetu, posledica in reakcija na prazen prostor v javnem socialnem sektorju, ki je konec osemdesetih, še bolj pa v začetku devetdesetih let obstajal na področju socialnega varstva in pomoči ženskam in otrokom, ki doživljajo fizično, psihično in spolno nasilje. Tako so iz pobud teh nevladnih organizacij nastali prvi krizni telefoni, varne hiše, zatočišča, materinski domovi, svetovalnice za ženske, organizacije na področju spolnih zlorab in organizacije za delo s storilci. Mreža tovrstnih organizacij se je skozi leta razširila in se še vedno širi po celi Sloveniji. To pa je tudi zelo pomembno, kajti velikokrat predstavljajo te nevladne organizacije ženskam z izkušnjo nasilja edino možnost za varen umik pred nasiljem.

Cilj moje diplomske naloge je analizirati mrežo neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji. Podrobneje želim raziskati in predstaviti varne hiše, zatočišča, materinske domove, krizne centre, centre za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, svetovalnice za ženske ter druge neprofitne organizacije, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja. Predstavila bom njihovo številčnost, regijsko pokritost, prostorske razmere, pogoje za sprejem, delovanje, financiranje in programe, ki jih ponujajo. Podatke in odgovore, ki jih bom uporabila v analizi v diplomski nalogi, bom dobila s pomočjo vprašalnika, ki ga bom izvedla v teh neprofitnih organizacijah.

V svoji diplomski nalogi postavljam tezo, da imajo neprofitne organizacije za pomoč ženskam žrtvam nasilja zelo pomembno vlogo pri reševanju problematike, ki jo doživljajo

ženske v primerih nasilja, in da s svojimi raznovrstnimi programi v veliki meri pripomorejo k razreševanju tovrstne problematike. V drugi tezi predpostavljam, da je zatočišč oziroma varnih hiš in materinskih domov v Sloveniji premalo glede na potrebe po namestitvah, ki so večje od dejanskih razpoložljivih kapacitet, in da bi bilo potrebno število takih organizacij povečati. V svoji tretji tezi pa predpostavljam, da je pokritost z neprofitnimi organizacijami za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji regijsko neenakomerna.

V prvem delu diplomske naloge bom opredelila neprofitne organizacije, predstavila bom njihove temeljne značilnosti, tipologijo in klasifikacijo, financiranje, pojasnila bom tudi tipe neprofitnih organizacij, njihovo mesto v pluralnem sistemu blaginje ter njihov odnos do države.

V drugem delu naloge bom predstavila zgodovinski razvoj zatočišč, varnih hiš, materinskih domov in drugih sorodnih organizacij v svetu in v Sloveniji. Analizirala bom tudi stanje na področju neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji. V okviru te analize bom predstavila število in vrsto teh organizacij v Sloveniji, njihove ustanovitelje, njihovo regijsko pokritost, njihovo organizacijsko obliko, število bivalnih mest v njih ter njihovo zasedenost. Pojasnila bom tudi, na kakšen način sodelujejo te neprofitne organizacije z državo.

V tretjem delu diplomske naloge se bom osredotočila na analiziranje posameznih neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji. Predstavila bom njihove programe, v okviru katerih bom raziskala njihove cilje, vsebine, načine dela, ustanovitelje, prostorske razmere, pogoje za sprejem, načine financiranja in število zaposlenih. Na koncu jih bom primerjala in analizirala njihove podobnosti in razlike.

Pri pisanju diplomske naloge bom uporabljala naslednje metode dela:

- analizo vsebine pisnih virov (strokovne literature, člankov, internetnih virov, gradiv posameznih neprofitnih organizacij),
- opisno (deskriptivno) metodo, s katero bom opisala programe neprofitnih organizacij za pomoč ženskam, žrtvam nasilja,
- primerjalno (komparativno) metodo, s katero bom primerjala programe neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja,

- klasifikacijsko metodo, s katero bom razvrstila te neprofitne organizacije glede na vrsto programov, ki jih ponujajo,
- zgodovinsko metodo, s katero bom predstavila razvoj teh neprofitnih organizacij,
- izvedeni vprašalnik in interpretacijo dobljenih podatkov.

2. NEPROFITNE ORGANIZACIJE

2.1. OPREDELITEV IN ZNAČILNOSTI NEPROFITNIH ORGANIZACIJ

Termin neprofitne organizacije lahko najdemo pod različnimi nazivi, kot so neprofitni sektor, tretji sektor, prostovoljne, neprofitno-volonterske ali nevladne organizacije. Odvisno od okoliščin gospodarskega in političnega razvoja pa se neprofitni sektor različno imenuje tudi v različnih tujih državah. V Franciji se za ta sektor uporablja pojem »économie sociale«, v Nemčiji »Verein«, v Veliki Britaniji »public charities«, v Ameriki »nonprofit sector«, v državah v razvoju pa »nongovernmental organization« (Bežovan, 1995: 197).

Kamnarjeva (v Šporar, 2002: 313-314) opozarja, da se v večini držav pojem neprofitna organizacija enači z določenim sektorjem, pri čemer vsak izmed navedenih sektorjev izpostavi nekatere značilnosti teh organizacij in pri tem zanemari druge:

- neprofitni sektor (nonprofit sector): najpogosteje se uporablja v ZDA, za to poimenovanje je značilno poudarjanje, da te organizacije niso ustanovljene zaradi dobička, če pa ga ustvarijo, ga morajo porabiti v zvezi z dejavnostjo organizacije oziroma ga ne smejo deliti;
- neodvisni sektor (independent sector): poudarja upravljalno neodvisnost od državnega in profitno usmerjenega sektorja. Kljub temu se te organizacije lahko v določeni meri financirajo iz javnih financ ali s podjetniškimi dotacijami;
- dobrodelni sektor (charitable sector): značilen je za Veliko Britanijo, poudarek je na finančnih prispevkih v dobrodelne, humanitarne namene. Te organizacije ponavadi nimajo lastnih finančnih virov;
- prostovoljni sektor (voluntary sector): poudarja prostovoljno, brezplačno delo v teh organizacijah, kar pa ne pomeni, da večine dela ne opravijo stalno zaposleni, torej plačani profesionalci;
- neobdavčeni sektor (tax-exempt sector): poudarja davčno ugodnejši status - zagotavljanje davčnih oprostitev ali olajšav - v nasprotju s profitnim sektorjem;
- nevladni sektor (non-governmental sector): poudarja prosto delovanje, delovanje brez vladnega vpliva;
- socialna ekonomija (associational sector): poudarja vlogo institucij, kot so hranilnice, zadruga, razne zavarovalne institucije;

- tretji sektor (third sector): poudarja, da poleg države in zasebnega profitnega sektorja obstaja še en sektor, ki je prvima enakovreden. Opozarja tudi, da je za skladen razvoj nujno tesno sodelovanje in povezovanje med vsemi sektorji.

Vsi naštetni termini zajemajo isti sklop organizacij, in sicer tiste, ki so neprofitne. To pa pomeni, da dobička, če ga ustvarijo, ne razdelijo med zaposlene in lastnike, tako kot v profitnih organizacijah, ampak ga porabijo za uresničevanje svojega poslanstva, za lasten razvoj in za višjo kakovost svojega dela (Ovsenik in Ambrož, 1999:110). Abrahamsberg (v Ovsenik in Ambrož, 1999: 112) jih opredeli kot »organizacije, ki delujejo v javnem interesu, njihov namen je trajno zagotavljati storitve in dobrine, ki so pogoj za uspešno delovanje družbe kot celote, njenih podsistemov in posameznega človeka, in niso ustanovljene zaradi ustvarjanja dobička«.

Smisel obstoja neprofitnih organizacij je delovanje v splošnem družbenem interesu oziroma delovanje v splošno družbeno korist. Splošni družbeni interes pa je legitimno operacionaliziran kot javni in kot skupni interes. Tako lahko neprofitne organizacije opredelimo kot organizacije, ki vidijo svoj temeljni cilj oziroma smisel obstoja in delovanja v služenju javnemu in/ali skupnemu interesu. Javni in skupni interes uresničujejo s svojim delovanjem javne in zasebne neprofitne organizacije. Med javne (vladne) neprofitne organizacije uvrščamo organizacije, ki so ustanovljene s strani javnih avtoritet in služijo javnemu interesu, zasebne (nevladne) neprofitne organizacije pa so organizacije, ki so ustanovljene s strani zasebnih fizičnih in pravnih oseb in lahko služijo tako javnemu kot tudi skupnemu interesu. V okviru javnih neprofitnih organizacij poteka produkcija izobrazbenih, zdravstvenih, socialnovarstvenih, terapevtskih in drugih storitev, ki so dostopne vsem državljanom pod enakimi pogoji (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 10-14). Nevladne (zasebne) neprofitne organizacije pa so avtonomne in samostojne organizacije, katerih ustanovitelji so skupine ljudi z različnimi motivi, interesi, cilji in potrebami. To so vse tiste organizacije, ki niso vladne oziroma državne, čeprav ima tudi država svoje organizacije, ki se ukvarjajo z reševanjem podobnih problemov, vendar s pomočjo državnega aparata (z organiziranjem, kontrolo in financiranjem njihovih aktivnosti). Nevladne organizacije delujejo drugače od vladnih. Bistvo njihovega delovanja je v povezovanju posameznikov brez posredovanja ali kontrole države za doseganje nekega skupnega cilja. Te organizacije nastajajo kot svojevrstna alternativa reševanja številnih problemov na različnih področjih

človeških dejavnosti, katerih ne uspejo rešiti ali pa ne rešujejo na zadovoljiv način že obstoječe državne institucije in organizacije. Nevladne organizacije se lahko delijo na organizacije, ki služijo vsem članom družbe, ter na tiste, ki služijo samo članom posameznih družbenih skupin. Organizacije, ki služijo vsem članom družbe, so fundacije, humanitarne in dobrodelne organizacije, svetovalne organizacije, socialne organizacije in druge. Organizacije, ki služijo samo članom specifičnih skupin, pa so različna profesionalna in poklicna združenja, klubi, interesne skupine ter zveze (Vasilevska, Vučković-Šahović in drugi, 1999: 4).

Za neprofitne organizacije je značilno to, da delujejo na podlagi skupnega interesa, samoiniciativnosti, samoorganizacije, prostovoljno in samopomočno (Leskošek, 1998: 192). Rus (v Leskošek, 1998: 193) združuje značilnosti neprofitno-volonterskih organizacij v naslednje:

- ustanovijo se takrat, kadar obstaja specifičen interes, ki kaže na določeno nezadovoljeno potrebo, ali pa javne službe te potrebe ne zadovoljujejo na ustrezen način;
- imajo zlasti zagovorniško vlogo, saj niso obremenjene z javnimi pooblastili za intervencijo;
- v različna profesionalna polja vnašajo nove doktrine ali pripomorejo k spreminjanju starih, saj zadovoljujejo tudi tiste potrebe, ki v klasičnih ustanovah sploh niso zaznane (gibanje homoseksualcev in lezbijk, gibanje hendikepiranih, feministično svetovanje itn.);
- omogočajo uveljavljanje povsem nasprotujočih si mnenj in delovanje skupin, ki so si po tematiki podobne, delujejo pa z nasprotnih stališč (gibanje za življenje - gibanje za pravico do splava, uporabniške organizacije - profesionalne organizacije itn.);
- delujejo po principih samopomoči in samoorganizacije in niso ustanovljene v profitne namene.

Splošna predstava, ki jo ima javnost o neprofitno-volonterskih organizacijah, je, da so to posebne entitete, ki jih odlikujejo tri osnovne značilnosti (Kolarič, 2003: 38):

- so majhne, dinamične in nebirokratske entitete in kot takšne so se sposobne hitro in uspešno prilagajati spreminjajočim se družbenim pogojem, to pa je njihova komparativna prednost pred javnimi/vladnimi organizacijami;

Comment [p1]:

- njihova druga odlika so volonterji, ki zelo zavzeto izvajajo dejavnosti organizacij, in lahko rečemo, da so te organizacije sposobne bolj kakovostno zadovoljiti potrebe uporabnikov kot druge organizacije ravno zaradi predanosti volonterjev delu, ki ga opravljajo;
- njihova tretja odlika so vrednote, med katerimi sta najbolj pomembni solidarnost in altruizem; vrednote so vtakane v te organizacije, v njih so varovane, promovirane in implementirane skozi njihove aktivnosti. Implementirati ti dve vrednoti pa dejansko pomeni pomagati tistim v družbi, ki so pomoči najbolj potrebni.

V realnosti pa imajo neprofitno-volonterske organizacije naslednje značilnosti (Salamon v Kolarič, 2003: 38-39):

- imajo ohlapno in fleksibilno organizacijsko strukturo le v prvi fazi razvoja. Kasneje rastejo in se institucionalizirajo, to pa pomeni, da se profesionalizirajo in birokratizirajo;
- dejavnosti izvajajo predvsem z zaposlenimi in plačanimi profesionalci, volonterjem pa zaupajo manj pomembna in pomožna dela;
- ne služijo več tistim, ki so najbolj prikrajšani v določeni družbi, ampak se komercializirajo, kar pomeni, da se obračajo k takšnim uporabnikom, ki kupujejo produkte njihovih dejavnosti.

Definicija, ki najbolje opredeli skupne značilnosti neprofitno-volonterskih organizacij, je strukturalno-operacionalna definicija. Definicijo sta oblikovala Salamon in Anheier, v neprofitno-volonterske organizacije pa uvrščata tiste organizacije, ki so:

- formalno ustanovljene in imajo določeno stopnjo organizacijske nepretrganosti, s čimer so izključene oblike neformalnega združevanja ljudi;
- privatne oziroma nevladne, to pa pomeni, da jih ustanovijo nevladni akterji, vendar jih lahko hkrati financira država;
- neprofitno distributivne, kar pomeni, da svoj dobiček ne smejo razdeliti med svoje člane, ampak ga morajo nameniti za svojo dejavnost;
- samostojno vodene in upravljane, kar pomeni, da avtonomno vodijo svoje poslovanje, da nimajo nadzora s strani države in da imajo lasten vodstveni sistem;

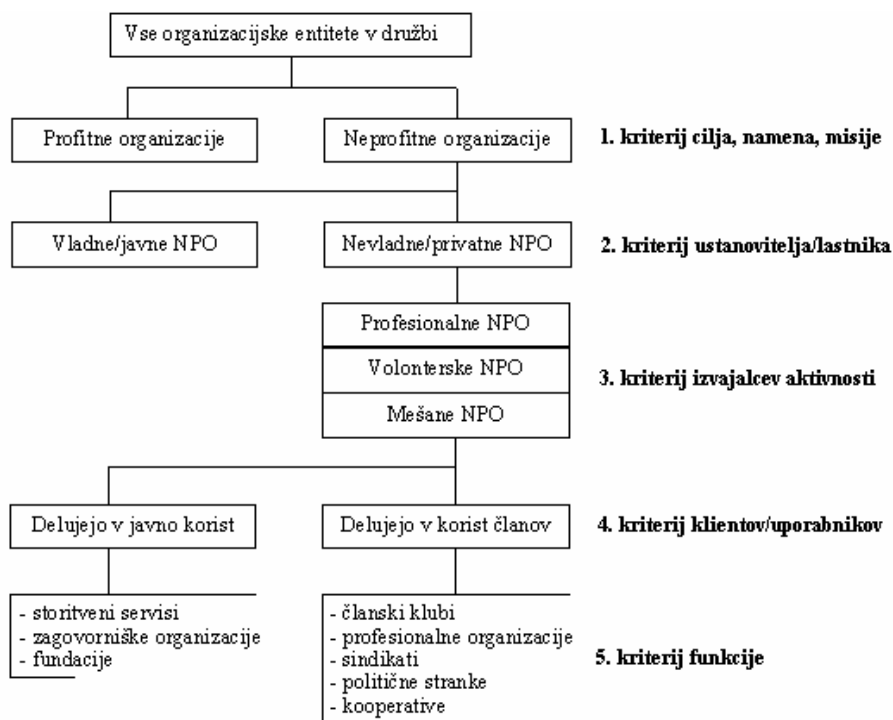
- prostovoljne in volonterske, kar pomeni, da vključujejo določeno količino prostovoljnega dela, pri čemer ni potrebno, da so vsi v njej delujoči člani volonterji (v Ovsenik in Ambrož, 1999: 111-112).

Na kratko lahko opredelim neprofitne organizacije kot formalno ustanovljene organizacije, ki jih ni ustanovila država, temveč nevladni akterji. Zanje je značilno, da niso ustanovljene v profitne namene, če pa ustvarijo dobiček, ga morajo porabiti v zvezi z dejavnostjo organizacije. Neprofitne organizacije so samostojno vodene in imajo lastna pravila delovanja. So tudi prostovoljne, kar pomeni, da imajo prostovoljci pomembno vlogo pri njihovem delovanju. Bistvo njihovega obstoja pa je delovanje v splošno družbeno korist, kar pomeni, da služijo javnemu interesu in/ali skupnemu interesu.

2.2. TIPOLOGIJA IN KLASIFIKACIJA NEPROFITNIH ORGANIZACIJ

Celovito tipologijo vseh organizacijskih oblik v družbi je možno izoblikovati po naslednjih kriterijih (Kolarič, 1994: 110-112):

1. kriterij cilja, namena in misije oziroma poslanstva organizacije: na osnovi tega kriterija je mogoče vse organizacije v družbi razdeliti na profitne in neprofitne organizacije; profitne organizacije povečujejo dobiček delničarjev, neprofitne organizacije pa služijo javnemu interesu;
2. kriterij ustanovitelja oziroma lastnika: na podlagi tega kriterija lahko razdelimo neprofitne organizacije na tiste, ki jih ustanovi vlada/država, in na tiste, ki jih ustanovijo privatni akterji; tako delimo neprofitne organizacije na vladne/javne ali nevladne/privatne;
3. kriterij izvajalcev aktivnosti organizacije: v vlogi izvajalcev aktivnosti lahko nastopajo polno ali delno zaposleni profesionalci ali pa prostovoljci, tako da vse nevladne neprofitne organizacije lahko razdelimo na čiste profesionalne, na čiste volonterske in na mešane;
4. kriterij klientov oziroma uporabnikov: neprofitne organizacije deli na tiste, ki delujejo v korist vseh članov družbe (v javno korist), in na tiste, ki delujejo v korist članov posamezne skupine;
5. kriterij funkcije: med neprofitne organizacije, ki delujejo v korist vseh članov družbe, uvršča storitvene servise, zagovorniške organizacije in fundacije; med tiste, ki delujejo v korist svojih članov, pa klube, poklicna in strokovna združenja, sindikate, politične stranke in kooperative.

Shema 2.2.1.: Tipologija neprofitnih organizacij

Vir: Kolarič, Zinka (1994): *Neprofitno-volonterske organizacije v Sloveniji*. Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in antropologijo, let. XXII, št.168-169, str.111

Raziskovalci so izoblikovali tudi različne sisteme za klasifikacijo neprofitno-volonterskih organizacij. Uveljavljenim klasifikacijskim sistemom je skupno to, da temeljijo na istem, temeljnem merilu razvrščanja organizacij, to pa je področje, na katerem neprofitno-volonterska organizacija deluje. Klasifikacijski sistemi pa se razlikujejo med seboj po opredelitvi oziroma po številu področij (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 28).

Pri klasifikaciji neprofitno-volonterskih organizacij smo se naslonili na ICNPO (The International Classification of Nonprofit Organizations) klasifikacijsko shemo¹. Tako smo opredelili naslednja področja, na katerih delujejo slovenske neprofitno-volonterske organizacije (Kolarič, 1997: 18):

- kultura in umetnost
- šport in rekreacija
- socialna in zdravstvena varnost/blaginja
- ekonomski, socialni in prostorski razvoj

¹ ICNPO klasifikacijska shema je bila izoblikovana v okviru mednarodnega raziskovalnega projekta neprofitnih organizacij, ki ga izvaja John Hopkins University.

- izobraževanje in raziskovanje
- okolje
- živali
- pravo in zagovorništvo
- mednarodno področje
- poslovno, menedžersko področje
- poklicno področje
- tehnično področje
- področje nabiranja finančnih sredstev
- področje požarne varnosti
- vojaško področje
- versko področje
- etnično področje
- ostalo.

V Sloveniji imamo več vrst organizacijskih oblik oziroma tipov neprofitno-volonterskih organizacij in tudi več zakonov, ki nadzorujejo to področje. Za vsako organizacijsko obliko velja poseben zakon, velikokrat pa posamezni zakoni združujejo v enem pravnem statusu profitne in neprofitne organizacije, pa tudi javne in privatne organizacije. Zaradi tega je težko razlikovati neprofitno-volonterske organizacije od organizacij iz drugih sektorjev (Črnak-Meglič in Vojnovič, 1997: 164).

Andreja Črnak-Meglič in Maja Vojnovič (1997: 165-166) v skladu s strukturalno-operacionalno definicijo Salamona in Anheierja opredelita naslednje tipe neprofitno-volonterskih organizacij:

1. Društva so prostovoljne organizacije, neprofitne oblike združevanja ljudi in so pravne osebe zasebnega prava. Društvo lahko ustanovi deset fizičnih oseb, ustanovitev pa ni odvisna od soglasja državnih organov. Društva lahko opravljajo tudi pridobitne dejavnosti, vendar v omejenem obsegu in morajo presežek porabiti za svojo osnovno dejavnost.
2. Fundacije so nečlanske organizacije, ki predstavljajo na določen namen vezano premoženje, namenjeno trajnim splošno koristnim in dobrotnim namenom v znanosti, kulturi, športu, vzgoji, izobraževanju, zdravstvu, otroškem, invalidskem in socialnem varstvu, varstvu okolja, varstvu naravnih vrednot in kulturne dediščine ter za verske namene.

Fundacije so pravne osebe zasebnega prava, lahko so premoženjske in operativne fundacije, ki se lahko ustanovijo samo, če pristojno ministrstvo ugotovi, da so sredstva, s katerimi se fundacija ustanovi, zadostna za uresničevanje namena ustanovitve.

3. Privatni zavodi so ustanovljeni s strani pravnih in fizičnih oseb za opravljanje dejavnosti na prej opisanih področjih, če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje profita. Po zakonu so praviloma neprofitne organizacije. Če pa pridobivajo profit, pa se uvrščajo med privatne profitne organizacije.

4. Družbe z omejeno odgovornostjo so ena od oblik gospodarskih družb, ki praviloma opravljajo profitno dejavnost, lahko pa v skladu z zakonom v celoti ali deloma opravljajo dejavnost, ki ni pridobitna. Ustanovijo jih lahko domače fizične ali pravne osebe.

5. Zadruga so organizacije, ki so ustanovljene za pospeševanje gospodarskih koristi svojih članov in temeljijo na prostovoljnem združevanju ter enakopravnem upravljanju članov. So pravne osebe zasebnega prava in praviloma profitne organizacije, kajti presežek delijo med svoje člane v sorazmerju z njihovim deležem. Lahko so pa tudi neprofitne organizacije, če to določajo združna pravila.

6. Cerkevne organizacije so prostovoljna neprofitna združenja fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi enakega verskega prepričanja. Lahko opravljajo tudi dejavnost, ki je opredeljena kot dejavnost splošnega oziroma posebnega družbenega pomena. Zaradi neurejenih odnosov med državo in verskimi skupnostmi nimajo statusa pravne države, izjemoma ga lahko pridobijo z vpisom v register.

2.3. FINANCIRANJE NEPROFITNIH ORGANIZACIJ

Med glavne vire financiranja neprofitnih organizacij uvrščamo (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 123):

- plačila za storitve: med plačila za storitve uvrščamo prihodke iz neprofitne dejavnosti, prihodke iz profitne dejavnosti, članarine in druge prihodke;
- dotacije in subvencije države: tukaj uvrščamo med prihodke iz javnih virov subvencije države, občin in skladov - loterije;
- zasebne donacije in prispevke posameznikov, podjetij in fundacij: med prihodke od donacij uvrščamo donacije podjetij, posameznikov, fundacij, dotacije sorodnih organizacij in zapuščine.

Glede na to, kateri vir prevladuje, je mogoče oblikovati tri glavne modele financiranja neprofitnih organizacij (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 123):

- model dominacije prihodkov iz lastne dejavnosti,
- model dominacije državnega financiranja,
- model dominacije zasebnih donacij.

Raziskava o obsegu in strukturi virov financiranja neprofitnih organizacij, ki sta jo naredila Salamon in Anheier leta 1994 v Nemčiji, Italiji, Franciji, Veliki Britaniji, ZDA in na Madžarskem, je pokazala, da prevladujoč vir financiranja predstavljajo prihodki od prodaje dobrin in storitev, ki v povprečju znašajo 47%. Drugi najpomembnejši vir sredstev predstavljajo subvencije države, ki v povprečju znašajo 43%. V nobeni od obravnavanih držav pa se privatni prispevki in donacije niso pokazali kot prevladujoč vir financiranja, saj v povprečju znašajo samo 10%. Podatki kažejo na izredno pomembno vlogo države pri financiranju neprofitno-volonterskega sektorja, na dokaj razvit partnerski odnos med njima in na priznavanje pomena neprofitno-volonterskega sektorja pri produkciji kolektivnih dobrin in storitev s strani države (Črnak-Meglič in Vojnovič, 1998: 46).

Podatki za Slovenijo pa kažejo, da so neprofitne organizacije leta 1996 pridobile največ prihodkov iz plačil za storitve, ki znašajo 43,8%. Drugi najpomembnejši vir so donacije posameznikov, podjetij in fundacij, ki znašajo 28,8%, najmanjši delež pri financiranju neprofitnih organizacij pa imajo prihodki iz dotacij in subvencij države, ki pa znašajo 27,3%. Najpomembnejši posamični vir prihodkov predstavljajo članarine (19,7%), subvencije občin so drugi najpomembnejši vir prihodkov (18,9%), velik del prihodkov pa sestavljajo tudi donacije podjetij (14,3%) (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 123-124). Struktura virov kaže, da kot vir financiranja neprofitnih organizacij v Sloveniji prevladujejo prihodki, ustvarjeni z lastno dejavnostjo. Največ prihodkov iz lastne dejavnosti pridobijo športna, gasilska in tudi lovska društva. Med vsemi neprofitnimi organizacijami in društvi namenja država največ sredstev za financiranje kulturnih organizacij. Humanitarnim organizacijam pa v največji meri donirajo podjetja in loterija (Črnak-Meglič v Kolarič, 1997: 20).

Primerjava podatkov za Slovenijo s podatki v državah, ki so bile vključene v mednarodno komparativno raziskavo, kaže, da pri nas država neprofitnim organizacijam namenja bistveno manjši delež finančnih sredstev kot drugje. Subvencije države kot vir prihodkov neprofitnih

organizacij v teh državah znašajo v povprečju 43%, v Sloveniji pa znaša ta delež v povprečju približno 27%.

Vse bolj uveljavljen način pridobivanja sredstev v neprofitnih organizacijah postaja oblikovanje skladov oziroma nabiranje sredstev (fund raising). Oblikovanje skladov je najbolj razvito v ZDA; razlogov za to je veliko, med najpomembnejše pa zagotovo sodi poseben »welfare mix« oziroma ustroj sistema blaginje, ki v ZDA temelji na močnem neprofitnem sektorju in šibki državi (Evers in Wintersberger v Svetlik, 1994: 968). Poleg tega pa sta pomembna še izrazit individualizem, ki je posameznike silil k samoorganizaciji, in filantropska tradicija oziroma tradicija človekoljubnih dejavnosti, ki se kaže tako v vrednotah posameznikov kot v institucionalnih ureditvah lokalnih skupnosti in v podjetjih (Svetlik, 1994: 968).

Hrovatič opredeli fund raising kot »način oblikovanja skladov in nabiranja sredstev za financiranje dejavnosti neprofitnih organizacij« oziroma ga definira kot »marketinški pristop k oblikovanju skladov in nabiranju sredstev« (v Ovsenik in Ambrož, 1999: 136).

V ameriški literaturi so navedeni najbolj pogosti načini pridobivanja sredstev, ti pa so (Mixer, Gronbjerg, Fund Raising School v Svetlik, 1994: 979):

- osebni stiki
- osebna in neosebna pisma
- telefonski pogovori in telefonski avtomati
- posebni dogodki
- oglaševanje v občilih
- pridobivanje darovalcev od vrat do vrat
- načrtovano darovanje oziroma pridobivanje zapuščin
- klubi darovalcev.

Pri oblikovanju skladov pa ne gre samo za denarna sredstva, temveč morajo strategijo oblikovanja skladov razvijati celovito kot zbiranje sredstev, razvijanje prijateljskih odnosov s poslovnimi partnerji, graditev partnerskih mrež, širjenje poslanstva organizacije ter vključevanje uporabnikov storitev v uresničevanje poslanstva organizacije (Ovsenik in Ambrož, 1999: 136).

2.4. ODNOSI MED DRŽAVO IN NEPROFITNIMI ORGANIZACIJAMI

V Sloveniji prevladuje model dominacije države, v katerem ima država primarno vlogo pri financiranju in produkciji javnih dobrin in storitev, vloga neprofitnih-volonterskih organizacij pa je obrobna (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 127). Model dominacije države je model odnosov med državo in neprofitno-volonterskim sektorjem, v katerem sta Kuhnle in Selle oblikovala štiri tipe odnosov med državo in neprofitno-volonterskimi organizacijami na osnovi naslednjih dimenzij (v Kolarič, 1997: 20):

- bližine in oddaljenosti med vlado in prostovoljnimi organizacijami (v smislu komunikacij in kontaktov),
- odvisnosti in neodvisnosti med njimi (v smislu financiranja in kontrole).

Na podlagi te tipologije je mogoče identificirati štiri tipe odnosov med državo in neprofitno-volonterskimi organizacijami (Kuhnle in Selle v Kolarič, Črnak-Meglič, Vojnovič, 2002: 131):

1. odnosi integrirane odvisnosti: pri teh odnosih je neprofitno-volonterska produkcija integrirana v sistem blaginje, neprofitno-volonterske organizacije pa so finančno odvisne od države in imajo določeno stopnjo avtonomnosti;
2. odnosi ločene odvisnosti: neprofitno-volonterske organizacije so od države oddaljene v komunikacijah in stikih, so pa precej odvisne od javnega financiranja, imajo tudi nadzor države;
3. odnosi integrirane avtonomnosti: neprofitno-volonterske organizacije so avtonomne, na javno politiko skušajo vplivati v stvareh, ki jih zadevajo, pri tem pa niso integrirane v procese odločanja in izvajanja;
4. odnosi ločene avtonomnosti: sodelovanje med neprofitno-volonterskimi organizacijami in državo skorajda ne obstaja, hkrati pa je majhen tudi nadzor države nad neprofitno-volonterskimi organizacijami.

Slovenijo lahko tako uvrstimo med tiste države, za katere je med državo in neprofitno-volonterskim sektorjem značilen odnos ločene odvisnosti, ki ga karakterizirajo visoka stopnja kontrole, ki jo izvaja država nad prostovoljnimi organizacijami in društvi, srednja stopnja financiranja dejavnosti društev z državne strani in nizka stopnja komunikacij in kontaktov med državo in prostovoljnimi organizacijami. Lahko rečemo, da gre za določeno stopnjo

odvisnosti med državo in temi organizacijami v smislu financiranja in kontrole. Zaradi nizke stopnje komunikacij in kontaktov lahko rečemo, da država ne računa resno s temi organizacijami pri zagotavljanju blaginje za državljane (Kolarič, 1994: 119).

Za Slovenijo bi bil najboljši odnos integrirane odvisnosti, ki ga definiramo kot nizko stopnjo kontrole, srednjo stopnjo financiranja neprofitno-volonterskih organizacij s strani države in kot visoko stopnjo komunikacij in kontaktov med državo in neprofitno-volonterskimi organizacijami. To bi pomenilo, da država računa na te organizacije tudi kot na izvajalce javne službe. Na ta način bi se lahko neprofitno-volonterski sektor okrepil in sprožil proces preoblikovanja javnega sektorja (Kolarič, 1994: 120).

2.5. NEPROFITNE ORGANIZACIJE V PLURALNEM SISTEMU BLAGINJE

Sredi sedemdesetih let preteklega stoletja se je v večini zahodnoevropskih industrijsko razvitih držav začelo veliko zanimanje za neprofitne organizacije hkrati z začetkom iskanja izhoda iz krize socialne države. Glavna pozornost v teh iskanjih je bila usmerjena v zmanjšanje odgovornosti države pri zagotavljanju kolektivnih dobrin in storitev ter prenašanje te odgovornosti na druge sektorje. Ta iskanja so zahtevala večjo individualizacijo socialne odgovornosti, vse to pa povečuje pomen neprofitno-volonterskega sektorja in neformalnih socialnih mrež (Črnak-Meglič in Vojnovič, 1997: 153).

Pomembno mesto ima zlasti utemeljevanje koncepta pluralizma in v povezavi z njim pluralnega sistema blaginje. Koncept pluralizma blaginje (welfare pluralism) je najprej razvil Johnson, še bolj pa je koncept razdelal Pestoff s svojim blaginjskim trikotnikom (welfare triangel) (Črnak-Meglič in Vojnovič, 1997: 154). Koncept »trikotnika blaginje«² opredeljuje tri sfere, ki tvorijo prostor, v katerem posamezniki pridobivajo vire za zadovoljevanje svojih potreb: trg, država in civilna družba. Blaginja posameznika je odvisna od obsega in kombinacij njegovih povezav s temi tremi sferami. Za vsako od teh treh sfer veljajo posebni načini in instrumenti, s katerimi se zagotavljajo blaginjski viri: instrument trga je denar, instrument države je moč in instrument civilne družbe je solidarnost. Koncept lahko

---

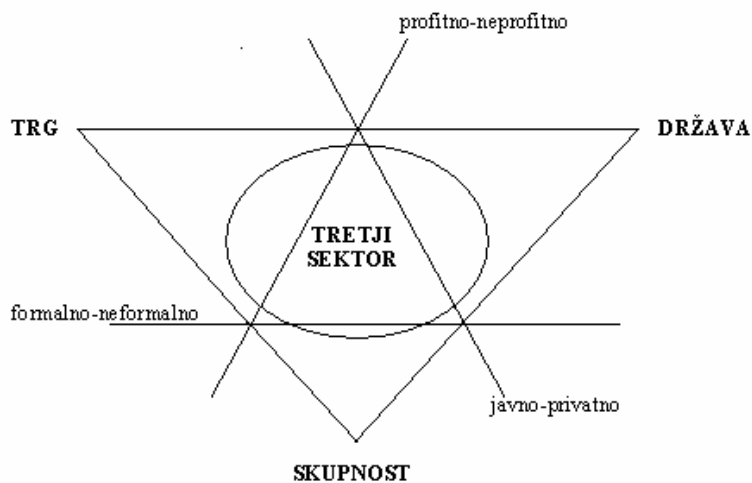
² Koncept »trikotnika blaginje« so najprej sredi 80. razvili istočasno družboslovci na Univerzi v Kopenhagnu in na Evropskem centru za proučevanje družbene blaginje in socialne politike na Dunaju.

imenujemo trisektorski sistem blaginje. Trg je privatni profitni sektor, država je javni sektor in civilna družba je neformalni sektor (Kolarič v Ovsenik in Ambrož, 1999: 91).

Med sestavinami koncepta blaginjskega trikotnika obstajajo pomembne linije delitve (Pestoff v Rončević, 1999: 417):

1. javno vs. privatno (loči državo od trga in komunitarnih struktur),
2. profitno vs. neprofitno (loči trg od države in komunitarnih struktur),
3. formalno vs. neformalno (loči trg in državo od komunitarnih struktur).

V presečiščih teh treh delitvenih linij se nahaja intermediarna sfera, to pa je vmesni prostor, ki je lociran med državo - javnim sektorjem, trgom - komercialnim sektorjem in skupnostjo - neformalnim sektorjem in ga zapolnjujejo neprofitno-volonterske organizacije.

Shema 2.5.1.: Pestoffov blaginjski trikotnik

Vir: Rončević, Borut (1999): Med trgom in državo. Teorija in praksa, let. 36, št. 3, str.417

3. NEPROFITNE ORGANIZACIJE ZA POMOČ ŽENSKAM ŽRTVAM NASILJA V SLOVENIJI

3.1. ZGODOVINSKI RAZVOJ

Projekti za pomoč ženskam, ki doživljajo nasilje, so začeli nastajati v zahodnoevropskih in severnoameriških državah na začetku sedemdesetih let preteklega stoletja kot samopomoč znotraj feminističnega gibanja³, ki je bilo izrazito politično. Začele so se pojavljati skupine za samopomoč, zatočišča in svetovalnice za ženske, ki doživljajo nasilje (Dobnikar, 1997: 118).

Prvo zatočišče za pretepe ne ženske in otroke Chiswick se je odprlo leta 1972 v Londonu (Haffner v Zaviršek, 1994: 67). Tako so ženske dobile prostor za druženje v lokalni skupnosti, kjer so prvič med seboj začele deliti zgodbe o fizičnem nasilju, ki so ga doživljale s strani moških partnerjev. V ZDA sta leta 1974 začela delovati ženska zagovorniška služba (Women's Advocates) v Minnesoti in prehodno zatočišče za pretepe ne ženske v Bostonu. V Veliki Britaniji so se istega leta številne ženske skupine združile v Nacionalno federacijo ženske pomoči (National Women's Aid Federation), prva zatočišča pa so začela nastajati tudi na Škotskem v Glasgowu in v Edinburgu, in sicer v hišah, ki jih je ženskimi organizacijam pomoči odstopila država (Zaviršek, 1994: 67). V Nemčiji je bilo prvo zatočišče zgrajeno pozimi leta 1977/78 v Berlinu (Frauenhaus Berlin), med letoma 1977 in 1983 pa je nastalo še okoli 150 novih hiš (Bergdoll in Namgalies-Treichler v Zaviršek, 1994: 68). Celotno gibanje je bilo usmerjeno predvsem v nudenje pomoči in podpore pretepenim ženskam, njegove akterke pa so bile večinoma ženske (Zaviršek, 1994: 67).

V Sloveniji so zahteve po ustanovitvi prvega zatočišča, tako kot v drugih državah Vzhodne Evrope, povezane s padcem komunizma in z novo možnostjo redefinicije socialnih problemov in bolj ranljivih družbenih skupin (Zaviršek, 1993: 47). Tako kot drugod po svetu so se tudi v Sloveniji z aktivnostmi proti nasilju nad ženskami začele najprej ukvarjati feministke in v okviru neprofitnih organizacij začele ustanavljati prve projekte. Na nasilje nad ženskami je začela prva opozarjati feministična skupina Lilit v letih 1987-1988. Maja 1987 je organizirala prvo javno diskusijo o vprašanju nasilja nad ženskami, decembra istega leta pa je v Ljubljani

---

³ Feministično gibanje je gibanje, ki zagovarja politično, družbeno in ekonomsko enakopravnost med spoloma v javnem in zasebnem življenju.

organizirala prvo jugoslovansko feministično srečanje. Oktobra 1989 je začel delovati prvi specializirani projekt za pomoč tistim, ki doživljajo nasilje v družini ter partnerskih in sorodstvenih odnosih - ljubljanski SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja. Poleg telefonskega svetovanja ženskam in otrokom je imel še mnogo drugih dejavnosti, kot so raziskovanje in pridobivanje podatkov o razširjenosti nasilja, preventivne delavnice za mlade, delo z javnostjo, vplivanje na spremembe kazenske zakonodaje, usposabljanje prostovoljk, vplivanje na politične programe nekaterih strank in še druge (Dobnikar, 1997: 118-120). V letih 1992/1993 so nastali še trije feministični projekti: Ženska svetovalnica, Društvo za raziskovanje in uresničevanje psihosocialnih potreb žensk – MODRA in Združenje proti spolnemu zlorabljanju otrok. Vsi trije projekti se ukvarjajo z negativnimi učinki socializacije, fizičnega in spolnega nasilja nad življenjem odrasle ženske in z novimi oblikami pomoči preživelim (Zaviršek, 1996: 237). Novembra 1991 je bilo odprto prvo zatočišče za ženske in otroke, ki se uradno imenuje Zavetišče za pretepeane žene in matere z otroki in deluje v okviru Centra za socialno delo Krško. Novembra 1996 je bilo odprto drugo zatočišče - Varna hiša Maribor, ki deluje v okviru Centra za socialno delo Maribor. Novembra 1997 pa je Društvo SOS telefon odprlo prvo nevladno zatočišče (Dobnikar, 1997: 123-124). V letih 1996/1997 sta se odprli še Društvo za nenasilno komunikacijo, ki se posveča preventivnemu delu z mladimi in še posebno socialnemu učenju za nasilne moške, ter Društvo Življenje brez nasilja, ki je leta 1999 odprlo Varno hišo v Novem mestu (Dobnikar, 2001). Leta 1998 so se odprli centri za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, ki delujejo v okviru Zavoda Papihot po celi Sloveniji in izvajajo usmerjanje in napotitev žrtev na ustrezne organizacije za pomoč. Leta 2000 je bil ustanovljen Zavod Emma, ki se je specializiral za pomoč dekletom in mladim ženskam z izkušnjo nasilja. Avgusta 2000 je bila odprta tudi Varna hiša Celje, ki ima še dve enoti v Velenju in Slovenj Gradcu in deluje v okviru Društva Regionalna varna hiša Celje. Leta 2002 sta začeli delovati Varna hiša Ljutomer v okviru Društva varnega zavetja in Varna hiša Gorenjske v okviru Društva za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja. Društvo za nenasilno komunikacijo je januarja 2005 odprlo že drugo varno hišo v Ljubljani, trenutno pa potekajo priprave na odprtje Varne hiše Karitas za Primorsko, ki bo delovala v okviru Zavoda Karitas Samarijan. V prihodnjem letu pa je predvideno odprtje še ene varne hiše, ki bo delovala na območju občin Koper, Piran in Izola - Varna hiša na Obali.

V devetdesetih letih preteklega stoletja sta država in cerkev začeli tudi ustanavljati materinske domove, kamor naj bi se za leto dni naselile matere z novorojenim otrokom. Tako so se odprli Materinski dom Karitas na Škofljici, Materinski dom Ljubljana, Materinski dom Straža pri Novem mestu⁴, Materinski dom Postojna, Materinski dom Višnja Gora, Materinski dom Solkan, Materinski dom Karitas na Cesti v Ajdovščini, Materinski dom Celje in Materinski dom Maribor. Materinski domovi so največkrat rabili kot zatočišča za ženske z novorojenimi in tudi starejšimi otroki, ki so se morale umakniti pred nasiljem, prav tako pa tudi za tiste, ki so zaradi nosečnosti izgubile prejšnje začasno bivališče (Zaviršek, 1996: 238).

3.2. PRIKAZ STANJA NA PODROČJU NEPROFITNIH ORGANIZACIJ ZA POMOČ ŽENSKAM ŽRTVAM NASILJA V SLOVENIJI

V Sloveniji deluje mreža neprofitnih organizacij, ki ponujajo pomoč ženskam žrtvam nasilja, med katere spadajo varne hiše, zatočišča, materinski domovi in druge sorodne organizacije, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja.

Tabela 3.2.1.: Seznam neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji

ORGANIZACIJA	LETO USTANOVITVE	USTANOVITELJ	ORGANIZACIJSKA OBLIKA	ŠTEVILO VSEH BIVALNIH MEST	ŠTEVILO BIVALNIH MEST ZA ŽENSKO	ZASEDENOST (junij 2005)
Društvo SOS telefon za ženske in otroke*	1989	Društvo SOS telefon za ženske in otroke	nevladna organizacija	/	/	/
Društvo Ženska svetovalnica*	1993	Društvo Ženska svetovalnica	nevladna organizacija	/	/	/
Društvo za nenasilno komunikacijo*	1996	Društvo za nenasilno komunikacijo	nevladna organizacija	/	/	/
Center za pomoč žrtvam kaznivih dejanj	1998	Zavod Papirot	nevladna organizacija	/	/	/
Zavod Emma	2000	Zavod Emma	nevladna organizacija	/	/	/
Zavetišče Pepcin dom Krško	1991	Center za socialno delo Krško	javni zavod	11	4	85%
Varna hiša Maribor	1996	Center za socialno delo Maribor	javni zavod	22	7	100%
Zatočišče SOS telefon Ljubljana	1997	Društvo SOS telefon za ženske in otroke	nevladna organizacija	22	8	80%

⁴ Materinski dom Straža pri Novem mestu je prenehal s svojim delovanjem leta 2003 iz finančnih razlogov.

Varna hiša Novo mesto	1999	Društvo Življenje brez nasilja	nevladna organizacija	13	6	90-100%
Varna hiša Celje	2000	Društvo Regionalna varna hiša Celje	nevladna organizacija	18	6-8	100%
Varna hiša Velenje	2001	Društvo Regionalna varna hiša Celje	nevladna organizacija	11	4-5	100%
Varna hiša Slovenj Gradec	2002	Društvo Regionalna varna hiša Celje	nevladna organizacija	11	4-5	100%
Varna hiša Ljutomer	2002	Društvo varnega zavetja	nevladna organizacija	20	8	100%
Varna hiša Gorenjske	2002	Društvo za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja	nevladna organizacija	20	6-7	100%
Varna hiša Ljubljana	2005	Društvo za nenasilno komunikacijo	nevladna organizacija	15	5	100%
Krizni center Ženske svetovalnice	2000	Društvo Ženska svetovalnica	nevladna organizacija	6	2	100%
Materinski dom Škofljica	1990	Zavod Pelikan – Karitas	nevladna organizacija	14	7	100%
Materinski dom Višnja gora	1998	Zavod Pelikan – Karitas	nevladna organizacija	14	7	100%
Materinski dom Postojna	1992	Zavod Talita kum	javni zavod	10	4-5	100%
Materinski dom Ljubljana	1994	MDDSZ	javni zavod	25	9-10	100%
Materinski dom Solkan	2000	Zavod Karitas Samarijan	nevladna organizacija	29**	16**	100%
Materinski dom Karitas na Cesti	2001	Zavod Karitas Samarijan	nevladna organizacija	29**	16**	100%
Materinski dom Celje	2001	Javni zavod Socio	javni zavod	16	6	66%
Materinski dom Maribor	2003	Center za socialno delo Maribor	javni zavod	32	10	90-100%

* Društvo SOS telefon za ženske in otroke in Društvo za nenasilno komunikacijo imata v svojem programu tudi zatočišče oz. varno hišo, Društvo Ženska svetovalnica pa ima v programu krizni center, vendar sem jih obravnavala samostojno

**Podatek je skupen za Materinski dom Solkan in Materinski dom Karitas na Cesti

Vir: Podatki, pridobljeni na Socialni zbornici Slovenije in na podlagi izvedenega vprašalnika v neprofitnih organizacijah za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji

- Zatočišča, varne hiše oziroma zavetišča so namenjeni ženskam in njihovim otrokom, žrtvam vseh vrst nasilja, ki potrebujejo takojšen umik v varno okolje. Bivanje v zatočiščih traja od treh mesecev do največ enega leta.

- Krizni center ima enaka načela dela kot varna hiša, le da je bivanje mogoče do dva dni. Temeljna naloga kriznega centra je podpora ženski žrtvi nasilja in koordinacija mreže različnih služb in njihovih intervencij, ki so nujne za pomoč.
- Materinski domovi so namenjeni nosečnicam, porodnicam z dojenčki, materam z mlajšimi otroki, pri katerih prevladuje socialna in ekonomska ogroženost, v zadnjem času pa se v materinske domove vse pogosteje zatekajo tudi ženske žrtve različnih oblik nasilja. Čas bivanja je od enega leta z možnostjo podaljšanja do največ treh let.
- Centri za pomoč žrtvam vseh vrst kaznivih dejanj izvajajo usmerjanje in napotitev žrtev na ustrezne organizacije za pomoč, podporo in zagovorništvo in se dopolnjujejo z dejavnostjo materinskih domov in zatočišč.

Tabela 3.2.2.: Prikaz podatkov o številu, organizacijski obliki in vrsti organizacij, opredeljenih kot varna hiša, materinski dom ali sorodne organizacije, glede na regionalno razporeditev

REGIJA	ŠTEVILO ORGANIZACIJ		ORGANIZACIJSKA OBLIKA		VRSTA ORGANIZACIJE		
	ŠTEVILO	DELEŽ (%)	JAVNI ZAVOD	NVO	MD	Z	SO
DOLENJSKA	1	4,2		1		1	
OBALNO-KRAŠKA	2	8,3		2	2		
OSREDNJESLOVENSKA	11	45,8	1	10	3	3	5
PODRAVSKA	2	8,3	2		1	1	
POSAVSKA	1	4,2	1			1	
SAVINJSKA	3	12,5	1	2	1	2	
KOROŠKA	1	4,2		1		1	
GORENJSKA	1	4,2		1		1	
ZASAVSKA							
SPODNJEPOSAVSKA							
JUGOVZHODNA SLOVENIJA							
NOTRANJSKO-KRAŠKA	1	4,2	1		1		
POMURSKA	1	4,2		1		1	
GORIŠKA							
SLOVENIJA	24	100	6	18	8	11	5

Vrsta organizacije: MD - materinski dom, Z - zatočišče (vštet je tudi Krizni center Ženske svetovalnice), SO - sorodne organizacije

Vir: Robnik, Sonja, Skornšek-Pleš, Tanja, Veselič, Špela in Strokovni svet za problematiko nasilja (2003): Nasilje nad ženskami, Analiza stanja, MDDSZ, Ljubljana. Podatki so pridobljeni na Socialni zbornici Slovenije in na podlagi izvedenega vprašalnika v neprofitnih organizacijah za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji

V Sloveniji trenutno obstaja 24 organizacij, ki nudijo psihosocialno pomoč in zatočišče ženskam žrtvam nasilja. Med njimi je 10 zatočišč oziroma varnih hiš, osem materinskih domov, en krizni center in pet sorodnih organizacij, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam žrtvam nasilja. Od tega ima 18 organizacij status nevladnih organizacij, ostalih šest organizacij pa ima status javnega zavoda. Med organizacijami, ki imajo status javnega zavoda, sta dve zatočišči oziroma varni hiši in štiri materinski domovi, ostala zatočišča in materinski domovi pa so nevladni. Večina organizacij (45,8%) je skoncentrirana v osrednjeslovenski regiji, v savinjski regiji imamo tri organizacije, po dve organizaciji pa imamo v obalno-kraški in podravski regiji. Sledijo dolenska, posavska, koroška, gorenjska, notranjsko-kraška in pomurska regija z eno organizacijo v regiji.

Tabela 3.2.3.: Prikaz števila in deleža bivalnih mest v materinskih domovih in zatočiščih

REGIJA	MATERINSKI DOMOVI BIVALNA MESTA		ZATOČIŠČA BIVALNA MESTA	
	ŠTEVILO	DELEŽ (%)	ŠTEVILO	DELEŽ (%)
DOLENJSKA			13	7,7
OBALNO-KRAŠKA	29	20,7		
OSREDNJESLOVENSKA	53	37,9	43	25,4
PODRAVSKA	32	22,9	22	13
POSAVSKA			11	6,5
SAVINJSKA	16	11,4	29	17,2
KOROŠKA			11	6,5
GORENJSKA			20	11,8
ZASAVSKA				
SPODNJEPOSAVSKA				
JUGOVZHODNA SLOVENIJA				
NOTRANJSKO-KRAŠKA	10	7,1		
POMURSKA			20	11,8
GORIŠKA				
SLOVENIJA	140	100	169	100

Vir: Robnik, Sonja, Skornšek-Pleš, Tanja, Veselič, Špela in Strokovni svet za problematiko nasilja (2003): Nasilje nad ženskami, Analiza stanja, MDDSZ, Ljubljana. Podatki so pridobljeni na Socialni zbornici Slovenije in na podlagi izvedenega vprašalnika v neprofitnih organizacijah za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji

V Sloveniji je bilo leta 2005 v vseh regijah na razpolago 309 bivalnih mest, od tega 140 (45,3%) v materinskih domovih in 169 (54,7%) v zatočiščih. Vidimo, da je največ bivalnih mest skoncentriranih v osrednjeslovenski regiji, 53 bivalnih mest imamo v materinskih domovih in 43 bivalnih mest v zatočiščih. Materinski domovi nudijo tudi 32 ležišč svojim uporabnicam in njihovim otrokom v podravski regiji, 29 ležišč v obalno-kraški regiji, 16 ležišč v savinjski regiji in 10 ležišč v notranjsko-kraški regiji. Zatočišča pa imajo na razpolago 29 bivalnih mest v savinjski regiji, 22 bivalnih mest v podravski regiji, v gorenjski in pomurski regiji imajo po 20 bivalnih mest, v dolenski regiji nudijo 13 ležišč, v posavski in koroški regiji pa je uporabnicam in njihovim otrokom namenjenih 11 bivalnih mest.

Vidimo, da je največ varnih hiš, materinskih domov in drugih sorodnih organizacij, ki pomagajo ženskam v primeru nasilja, in s tem tudi največ bivalnih mest skoncentriranih v osrednjeslovenski regiji, medtem ko v nekaterih delih Slovenije ni na razpolago nobene podobne organizacije. Tako bi bilo potrebno ustanoviti neprofitne organizacije za pomoč ženskam žrtvam nasilja še na zasavskem, spodnjeposavskem in goriškem območju ter v jugovzhodni Sloveniji. Letos naj bi začela delovati še Varna hiša Karitas za Primorsko v okviru Zavoda Karitas Samarijan, v prihodnjem letu pa je predvideno odprtje varne hiše, ki bo delovala na območju občin Koper, Piran in Izola - Varna hiša na Obali.

3.3. SODELOVANJE NEPROFITNIH ORGANIZACIJ ZA POMOČ ŽENSKAM ŽRTVAM NASILJA Z DRŽAVO

Za vsestransko uveljavljanje načela pluralnosti in demokracije v družbi so nevladne organizacije izrednega pomena. Posamezniki s povezovanjem v nevladne organizacije in druge oblike organiziranja civilne družbe vplivajo na celovit in trajnostno naravnani družbeni razvoj, porast družbene blaginje, kakovosti življenja ter socialne varnosti. Vlada se zaveda pomena strokovnega in učinkovitega delovanja nevladnih organizacij, zato na različne načine poskuša krepiti temeljne in druge pogoje za njihov hitrejši in učinkovitejši razvoj (Ferlan Istinič, 2003: 8).

Pri vzpostavljanju sodelovanja ima zelo pomembno vlogo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ki nastopa v odnosu do nevladnih organizacij kot spodbujevalec njihovega razvoja, ureja zakonske možnosti za njihovo delovanje, skrbi za opredelitev mesta delovanja

nevladnega sektorja pri izvajanju dejavnosti socialnega varstva, zagotavlja in prerazporeja sredstva za njihovo delovanje in izvaja razpise za sofinanciranje programov, podeljuje dovoljenja za delo ter skrbi za kvalitetno izvajanje dejavnosti (Ferlan Istinič, 2003: 8).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve podpira nevladne organizacije s sofinanciranjem programov s področja socialnega varstva že od leta 1993, po letu 1996 pa je svoje sofinanciranje še povečalo in je za dopolnilne programe socialnega varstva namenilo že približno 136 milijonov tolarjev. Poseben poudarek in večja stabilnost financiranja dopolnilnih programov socialnega varstva sta bila določena s sprejetjem Nacionalnega programa socialnega varstva⁵. Ministrstvo v skladu z Nacionalnim programom socialnega varstva do leta 2005 sofinancira predvsem programe materinskih domov in zatočišč, programe za svetovanje prek telefonov, programe za kratkotrajno oskrbo in obravnavo hujše vedenjske in osebnostne problematike otrok, specializirane preventivne programe, namenjene otrokom in mladoletnikom, ki doživljajo nasilje in spolne zlorabe, ter družinam s težavami v medosebnih odnosih ter druge programe strokovne pomoči v primerih nasilja v družini, kot so programi samopomoči, pomoči in zagovorništva v primerih nasilja, programi preprečevanja in odpravljanja socialne izključenosti otrok in mladih ter programi reševanja socialne problematike alkoholizma (Apohal Vučkovič, 1999: 60-61).

Tabela 3.3.1.: Višina sredstev, ki jih MDDSZ namenja sofinanciranju dopolnilnih programov socialnega varstva po letih

LETO	VIŠINA SOFINANCIRANJA
1996	136.100.000,00 tolarjev
1997	170.300.000,00 tolarjev
1998	248.500.000,00 tolarjev
1999	347.900.000,00 tolarjev
2000	501.700.000,00 tolarjev
2001	678.033.000,00 tolarjev
2002	872.753.000,00 tolarjev
2003	976.557.516,00 tolarjev
2004	1.269.817.000,00 tolarjev
2005	1.254.271.928,00 tolarjev

Vir: MDDSZ (2004): Dopolnilni programi socialnega varstva, Sofinanciranje dopolnilnih programov, <http://www.sigov.si/mddsz/index.php?CID=101&ID=545>, 20.3.2005

⁵ <http://www.sigov.si/mddsz/index.php?CID=101&ID=543>, 20.3.2005

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je v letu 2002 porabilo za sofinanciranje vseh programov materinskih domov in zavetišč 152.692.700,00 tolarjev. V letu 2003 je bilo za programe materinskih domov in zavetišč v proračunu namenjenih 178.568.500,00 tolarjev, od tega približno 155.000.000,00 za programe, katere ministrstvo sofinancira kot večletne programe (Ferlan Istinič, 2002: 2). Leta 2004 je znesek za sofinanciranje teh programov znašal že 225.000.000,00 tolarjev, ministrstvo pa je tudi leta 2005 sofinanciralo mrežo materinskih domov in varnih hiš, in sicer v skupni višini 245.668.457,00 tolarjev. Ministrstvo bo tudi v prihodnje podpiralo širitev mreže varnih hiš in materinskih domov v skladu z nacionalnim programom socialnega varstva, predvsem pa želijo to mrežo razširiti v regije, kjer pokritost s tovrstnimi programi ni zadostna⁶. Namreč, eden izmed ciljev nacionalnega programa socialnega varstva od leta 2002 do 2005 je, da se v Sloveniji razširi mreža materinskih domov in zavetišč. S tem bi dosegli okvirno kapaciteto 250 mest v zavetiščih in materinskih domovih, ki jih tudi predvideva Nacionalni program do leta 2005. S širitvijo mreže na različnih lokacijah bi omogočili nastanitev in druge oblike pomoči za ženske in otroke, ki so žrtve nasilja. To pa je nujno, kajti število žrtev, ki potrebujejo različne oblike pomoči, v zadnjem času narašča (Ferlan Istinič, 2002: 1).

Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005, ki ga je sprejel Državni zbor 29.3.2000, ima tudi druge zastavljene cilje, svoj pomen pa vidi predvsem v opredeljevanju nacionalnih ciljev socialnega varstva in zagotavljanju aktivnih oblik socialnega varstva, v okviru katerega bo država posameznim skupinam prebivalcev omogočala vključevanje v posebne preventivne in druge programe socialnovarstvenih storitev, s katerim bo mogoče preprečevati različne vrste zasvojenosti in nasilja, zasvojenim in žrtvam pa nuditi organizirano pomoč pri premagovanju zapletenih socialnih stisk (Zaviršek, 2004: 45).

Preventivni programi in drugi programi socialnovarstvenih storitev iz nacionalnega programa obsegajo (Zaviršek, 2004: 46):

1. storitve prve socialne pomoči:

- prva socialna pomoč kot samostojna storitev, s katero pomagamo posamezniku ali družini pri prepoznavanju socialne stiske in pri iskanju uresničljivih oblik pomoči,

---

⁶ [http://www.sigov.si/mddszi/index.php?&i1=MDDSZ&i2=slo&i3=1&i4=spj&i5=ter_1st_021&i10=artic...](http://www.sigov.si/mddszi/index.php?&i1=MDDSZ&i2=slo&i3=1&i4=spj&i5=ter_1st_021&i10=artic...,), 20.3.2005

- prva socialna pomoč kot krizni center za intervencije in kratkotrajne namestitve,
2. storitve osebne pomoči:
- osebna pomoč v obliki svetovanja, namenjena posameznikom in družinam s težavami v odnosih,
  - osebna pomoč v obliki urejanja, namenjena posameznikom s problemi zaradi vedenjskih težav in zasvojenosti,
  - osebna pomoč v obliki vodenja, namenjena posameznikom, ki so nesposobni za samostojno funkcioniranje v okolju,
3. storitve pomoči družini za dom:
- psihosocialna in socialnopedagoška pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani in pri skrbi za otroke,
  - pomoč pri obravnavanju primerov nasilja in zlorabe otrok,
  - psihosocialna pomoč družini z odraslo osebo z zmerno, težko ali najtežjo motnjo v duševnem ali s težko motnjo v telesnem razvoju, ki ni vključena v noben drug program.

V programih, ki jih navaja nacionalni program, so vključeni tudi programi za pomoč ženskam, žrtvam nasilja. Tako se storitve za pomoč ženskam zaradi nasilja opravljajo v okviru storitve prve socialne pomoči, storitve osebne pomoči in v okviru pomoči družini za dom kot pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani. Obravnavanje nasilja v družini, torej tudi žensk kot žrtev nasilja, vsekakor sodi v okvir storitev »urejanje odnosov med družinskimi člani«, kar pomeni, da obravnavanje tega problema sodi v področje socialnovarstvenih storitev (Zaviršek, 2004: 45).

4. ANALIZA NEPROFITNIH ORGANIZACIJ ZA POMOČ ŽENSKAM ŽRTVAM NASILJA V SLOVENIJI

Podatke, ki sem jih uporabila v analizi neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja sem dobila s pomočjo primarnih in sekundarnih virov. Kot primarni vir sem uporabila informacije, ki sem jih pridobila na Socialni zbornici Slovenije in s pomočjo vprašalnika, ki sem ga izvedla v teh neprofitnih organizacijah. Kot sekundarni vir pa sem uporabila podatke, ki sem jih dobila v strokovni literaturi, člankih, gradivu posameznih neprofitnih organizacij in na internetu.

Raziskavo sem naredila v juliju in avgustu leta 2005, vanjo pa sem vključila vsa zatočišča oziroma varne hiše, materinske domove in druge neprofitne organizacije, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja v Sloveniji. Za raziskavo sem sestavila vprašalnik, ki je vseboval 21 vprašanj odprtega tipa. Z vodji programov oziroma s strokovnimi delavkami posameznih neprofitnih organizacij sem predhodno kontaktirala po telefonu. V enem materinskem domu in dveh varnih hišah sem se dogovorila za intervju, z ostalimi vodji programov pa sem se dogovorila, da jim vprašalnik pošljem po elektronski pošti. Odgovore na vprašalnik so mi vrnil v pisni obliki. S pridobivanjem podatkov sem imela nekaj težav, saj mi nekatere neprofitne organizacije niso vrnil odgovorjenega vprašalnika. V teh primerih sem si pomagala z drugimi viri, zelo uporaben je bil zlasti internet.

Na koncu raziskave sem analizirala programe posameznih zatočišč oziroma varnih hiš, materinskih domov in drugih neprofitnih organizacij, ki se na kakršen koli način ukvarjajo s preventivnimi dejavnostmi proti nasilju nad ženskami. V sklepnem poglavju sem analizirala tudi njihove podobnosti in razlike.

4.1. ZATOČIŠČA / VARNE HIŠE ZA ŽENSKÉ ŽRTVE NASILJA

Zatočišče oziroma varna hiša je varen prostor, kamor se lahko za določeno obdobje umaknejo ženske in njihovi otroci, ki doživljajo nasilje. Je tista konkretna, oprijemljiva pomoč, ki jo lahko ponudimo ženski in njenim otrokom, ko se odloči oditi iz nasilne situacije (Plaz v Ignatov, 2004: 193-194). Dobash in Dobash (v Zaviršek, 1994: 68) definirata zatočišče kot »fizični prostor, kamor se ženska lahko začasno umakne pred nasiljem, najde zaščito in se odloči o svojem življenju«. Zatočišča pa niso pomembna samo kot fizični prostor in prostor

neformalne podpore, ampak nudijo tudi profesionalno socialno in emocionalno podporo, svetovanje, praktično medicinsko in pravno pomoč ter pomoč pri iskanju zaposlitve (Zaviršek, 1994: 68).

Osnovno izhodišče zatočišč in varnih hiš je, da nasilje nad ženskami, čeprav do njega večinoma prihaja v družini oziroma odnosih, ni samo osebni, temveč tudi družbeni problem. Družbene strukture so zasnovane na neenaki porazdelitvi moči med spoloma ter na spolni delitvi dela in družbenih vlog, iz česar izhajajo mnoge neenakosti. Ženske imajo v povprečju nižje dohodke, zaradi stereotipnosti vlog jih skrb za družino in otroke ob poklicnem delu dvojno obremenjuje, zakon oziroma družina zanje pogosto ne pomenita varnega prostora, temveč prostor tveganja, nasilju pa so neredko izpostavljene tudi na cesti, delovnem mestu itd. Zatočišča zato dajejo ženskam podporo pri ozaveščanju o osebni in družbeni situaciji, to pa naj ženski pomaga pri odločanju o spremembah v svojem življenju. Proces odločanja je za žensko toliko zahtevnejši, kolikor dlje je trajal nasilni odnos. Z dolgotrajnostjo nasilnega odnosa ženska namreč običajno izgubi samozavest in samospoštovanje, ki si ju mora na novo pridobiti. Pri tem so pomembni naslednji koraki, ki jih omogoča zatočišče (Božac Deležan in Dobnikar, 1997: 39-40):

- možnost fizične ločitve od nasilneža oziroma možnost umika v varen prostor,
- možnost, da ženska artikulira in reflektira svojo zgodbo oziroma zgodovino in se tako iz objekta življenjskega procesa, kjer se je počutila nemočno, spremeni v subjekt,
- možnost ekonomske neodvisnosti,
- spoznavanje novih življenjskih modelov in perspektiv,
- ustvarjanje novih socialnih odnosov, nove socialne mreže.

Varna hiša daje ženskam zagotovilo varnosti, priložnost in čas, da se umirijo, premislijo in naredijo korak, ki se jim zdi primeren. Za kateri korak se bodo odločile, vsaka ženska odloča sama. Pri tem ji pomagajo strokovne delavke varne hiše z metodo strokovnega dela, ki temelji na sprejemanju vsake posameznice ter upoštevanju njenih želja in koristi. V varni hiši se ne moralizira in ne sodi, ampak se odločitev posameznice upošteva in sprejema kot edinstveno, četudi strokovni tim meni drugače (Peršak, 1997: 32). Kmalu po sprejemu v zatočišče ženska skupaj s svojo svetovalko oblikuje načrt spreminjanja svoje življenjske situacije, v katerem konkretno določi in opredeli svoje cilje. To pomeni, da sestavi seznam zadev, ki jih želi in namerava urediti v času bivanja v zatočišču, pri čemer cilje prilagaja realnim možnostim.

Osnova in predpostavka takšnega načrta je seveda analiza situacije, v kateri se nahaja, ki pa jo prav tako naredi skupaj s svetovalko (Gostinčar, 2001).

Varna hiša nudi ženskam naslednje oblike pomoči (Peršak, 1997: 32):

- namestitvev in varnost,
- prvo socialno pomoč,
- osebno pomoč ženskam in otrokom,
- pomoč pri organizaciji vsakdanjega življenja,
- pomoč pri varstvu in vzgoji otrok,
- zagovorništvo in pomoč ženskam v postopkih pred drugimi institucijami,
- delo z javnostmi kot preventivno dejavnost hiše,
- možnost 24-urnega telefonskega svetovanja žrtvam in tistim, ki bi to lahko postale.

Sprejem v zatočišča je možen 24 ur na dan, lokacija zatočišč pa je tajna, tako da je anonimnost zagotovljena. Ženske, ki pridejo v zatočišče, sklenejo pogodbo, ki določa dolžino bivanja, od vsakega posameznega zatočišča pa je odvisno, koliko časa bo ženska lahko bivala v njem. Ponavadi podpišejo pogodbo za tri mesece, z možnostjo podaljšanja do enega leta. Od posameznega zatočišča je tudi odvisno sprejemanje tujih državljanek. Ne sprejemajo moških otrok, starejših od 15 let, zato jim skupaj z materjo poiščejo namestitvev drugje. V zatočiščih določijo hišni red, ki vključuje pravice in dolžnosti stanovalke ter nekatere prepovedi, kot so prepoved obiskov, telefonskih klicev, nasilja, uživanja alkohola in drog. Če ga ne spoštujejo, so lahko izključene iz zatočišča. V načelu je bivanje v zatočiščih brezplačno za ženske, ki nimajo nobenih dohodkov, prispevajo le ženske, ki imajo sredstva. V nekaterih zatočiščih pa imajo določen le minimalen prispevek žensk. Za hrano skrbijo uporabnice same. S sostanovalkami si delijo bivalne prostore, in sicer kuhinjo, jedilnico, dnevno sobo, sanitarije, pralnico, igralnico, zase in za otroke pa imajo ponavadi na razpolago svojo spalnico. Stanovalke same vodijo svoje gospodinjstvo in skrbijo za svoje otroke, kadar pa so zadržane in ne morejo skrbeti za otroke, jim pomoč nudijo bodisi strokovne delavke, prostovoljke ali pa druge stanovalke. V zatočišču morajo biti zaposlene strokovne delavke, ki so usposobljene za tovrstno delo. Zaželeno je, da imajo dodatna specifična znanja na področju dela z ženskami in otroki, ki preživljajo nasilje, in znanja o delu s spolno zlorabljenimi ženskami in otroki.

V zatočišču so pomembna tudi načela delovanja: (Božac Deležan in Dobnikar, 1997: 41-46 in Rus Kovačič, 2001):

- načelo varnosti in tajnosti lokacije: tajnost lokacije je osnovni pogoj za obstoj zatočišča. Če zatočišče ni na tajni lokaciji, ne more biti zatočišče v pravem pomenu besede, kajti zagotavljanje varnosti je ena od njegovih ključnih nalog;
- možnost umika v zatočišče: vsaka ženska, ki doživlja nasilje, mora imeti skupaj s svojimi otroki možnost, da se umakne v zatočišče. Zatočišče pa je kot prostor za umik eden redkih ukrepov pomoči in zaščite, ki ima konkretne učinke;
- načelo anonimnosti in tajnosti podatkov: anonimnost je potrebna tako zaradi zaščite žensk in otrok, ki se v zatočišče zatečejo, kot tudi zaradi učinka, ki ga ima na proces vzpostavljanja nove socialne mreže. Ženska mora imeti možnost, da se sama odloči, komu bo povedala o svojem bivanju v zatočišču;
- možnost brezplačnega bivanja v zatočišču za ženske brez dohodkov: bivanje v zatočišču je za ženske brez dohodkov brezplačno in brez upoštevanja tega načela se lahko zgodi, da finančna nesposobnost ženski onemogoči umik pred nasiljem;
- načelo aktivnega sodelovanja ter pomoč za samopomoč: ženska ima pravico in sposobnost sama odločati o vseh področjih svojega življenja, o načinu in obsegu svetovanja in drugih oblik pomoči ter o svoji prihodnosti. Imeti mora možnost aktivnega sodelovanja ter možnost, da si sama zastavlja cilje in odloča o tempu, s katerim si ustvarja novo eksistenco;
- načelo zagovornišva in praktične podpore: zagovornišvo in praktična podpora pomenita pomoč ženski v uveljavljanju pravic pred institucijami - urejanje odprtih vprašanj na centru za socialno delo, pomoč in spremstvo v stikih s policijo in pravosodnih postopkih, pomoč pri iskanju zaposlitve, pomoč pri reševanju stanovanjskega problema itd.;
- načelo ženske solidarnosti: v zatočišču delajo samo ženske, moški vanj nimajo vstopa niti kot sodelavci niti kot obiskovalci. Z delitvijo življenjskega prostora samo z ženskami dobi ženska v zatočišču dodatno možnost, da reflektira in na novo definira svojo osebno situacijo ter svoj položaj v družbi ter da se sooči s svojimi potrebami in željami.

Financiranje v zatočiščih je v veliki meri odvisno od tega, kdo je ustanovitelj zatočišča, največkrat pa poteka iz različnih virov (Rozman, 1997: 5):

- del stroškov pokrije država,
- del regijske in lokalne skupnosti,
- pogosto del stroškov pokrijejo cerkvene institucije,
- del stroškov razna ženska društva in društva za pomoč otrokom,

- del stroškov se pokriva iz prostovoljnih prispevkov in donatorstva,
- del iz prispevkov uporabnic zavetišča in
- del še iz drugih virov (igre na srečo, dobrodelne prireditve itd.).

Ugotovitve so pokazale, da se večina žensk iz varne hiše vrne v okolje, iz katerega prihaja, potem ko so čas v hiši porabile za to, da so neogrožene premislile o svojem življenju in možnostih. Kljub svoji vrnitvi v prvotno situacijo odidejo z občutkom, da jim bo v primeru potrebe znova nekdo pomagal. Velikokrat so tudi bolj odločne in imajo jasno predstavo o tem, kaj želijo in česa ne, hkrati pa imajo tudi večje samozaupanje zaradi preživete izkušnje medsebojne solidarnosti v skupini žensk s podobno usodo (Peršak, 1997: 32).

4.1.1. ZAVETIŠČE PEPCIN DOM KRŠKO

Zavetišče Pepcin dom Krško je bilo odprto novembra 1991 kot prvo zatočišče za pretepeane ženske in matere z otroki v Sloveniji. Zavetišče je bilo ustanovljeno kot javni zavod. Ustanovitelj zavetišča je Center za socialno delo Krško, ki je dobil z zapuščino občanke Pepce Vodopivec v uporabo starejšo hišo, ki jo je adaptiral in pripravil za sprejem stanovalk. Sedaj deluje zavetišče kot enota Centra za delo, družino in socialne zadeve Krško in pokriva potrebe občin Krško, Brežice, Sevnica, dolenjsko-posavske regije in Bele krajine. V zavetišču so štiri sobe in kuhinja, v katerih lahko nudijo 11 bivalnih mest štirim ženskam in sedmim otrokom, na pomožnih ležiščih pa lahko namestijo tudi nekaj več otrok. Za sprejem v zavetišče mora ženska vložiti prošnjo na Center za socialno delo Krško. Ob sprejemu podpiše pogodbo o bivanju za tri mesece, z možnostjo podaljšanja do enega leta. V dom ne sprejemajo psihiatričnih bolnic, odvisnih od drog ter žensk brez državljanstva Republike Slovenije. Izjemoma sprejemajo tudi moške otroke nad 15 let starosti.

Zavetišče Pepcin dom Krško financirajo:

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (79%),
- občine Krško, Brežice in Sevnica (15%),
- uporabnice s svojimi prispevki (6%).

Zavetišče deluje po principih stanovanjskih skupin, kajti ženske same skrbijo zase in za svoje otroke, same kuhajo in vodijo gospodinjstvo ter skrbijo za red in čistočo. V zavetišču morajo

ženske spoštovati tudi določen hišni red, še posebej je pomembno, da uporabnice varujejo tajnost lokacije in telefonske številke. Stanovalke prispevajo za bivanje v zavetišču, same krijejo tudi stroške prehrane in higiene.

Delovno mesto strokovne delavke si delita socialna delavka (75%) in psihologinja (25%), ki prihajata iz Centra za socialno delo Krško in kombinirano vodita zavetišče. Skupaj z uporabnicami oblikujejo in izvajajo proces pomoči, skupaj ga evalvirajo in po potrebi dopolnjujejo oziroma spreminjajo. V preteklih letih je v zavetišče enkrat tedensko hodil delavec v okviru projekta Psihosocialna pomoč družini, katerega cilj je delo z otroki v zavetišču. Zavetišču pomagata tudi dve prostovoljki, ki sta študentki.

Program zavetišča Pepcin dom ima zastavljene naslednje naloge:

- nudenje namestitve ženskam in njihovo prvo oskrbo,
- osebno pomoč,
- praktično pomoč - pomoč pri dobavi paketov hrane od Rdečega križa, pomoč pri varstvu in spremstvu otrok,
- individualno svetovalno delo z ženskami in otroki,
- skupinsko svetovanje,
- zagovorništvo,
- urejanje stikov med otroki in njihovimi očeti,
- pomoč in svetovanje pri iskanju stanovanja in zaposlitve,
- pomoč po odhodu iz zavetišča,
- oživitev in aktiviranje socialne mreže uporabnic,
- izboljšanje samopodobe uporabnic ter vračanje samospoštovanja in samozaupanja,
- delo z otroki v zavetišču v smislu razreševanja osebnih in socialnih stisk,
- delo s skupnostjo v smislu ozaveščanja javnosti o problemu nasilja nad ženskami in otroki,
- informiranje o možnostih in virih pomoči.

V zavetišču organizirajo različne delavnice (delavnica Vzgoja, delavnica Moški, ženske in odnosi, delavnica Samopodoba), na katerih izobražujejo ženske in otroke.

4.1.2. VARNA HIŠA MARIBOR

Varna hiša Maribor⁷ je javni zavod, ki deluje v okviru Centra za socialno delo Maribor od 25.11.1996 kot program, ki nudi zatočišče in psihosocialno pomoč ženskam in otrokom, žrtvam družinskega nasilja, in spada med večletne programe, ki jih financira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Center za socialno delo Maribor je hišo podedoval od svojega uporabnika in jo preuredil v varno hišo. Vanjo prihajajo ženske in otroci iz Maribora in širšega območja severovzhodne Slovenije.

V Varno hišo Maribor sprejmejo ženske in njihove otroke, ki preživljajo nasilje v partnerskih odnosih, se želijo prostovoljno umakniti v varno hišo in sprejemajo pravila in pogoje bivanja v varni hiši. Nastanijo lahko sedem žensk z otroki v sedmih sobah z 22 posteljami za dobo treh mesecev, z možnostjo podaljšanja do največ enega leta. V varno hišo pridejo ženske tako, da pokličejo same ali pa jih nanje napoti Center za socialno delo Maribor ali policija. Ne sprejemajo žensk brez državljanstva Republike Slovenije, brezdomk, odvisnih od alkohola ali drugih drog ter otrok moškega spola, starejših od 15 let. V Varni hiši Maribor veljajo pravila skupnega življenja, ki v okviru prostorskih možnosti zagotavljajo vsaki posameznici pravico do avtonomije in zasebnosti, ter nekatere prepovedi: prepoved obiskov, uživanja alkohola in drugih drog, prepoved nasilja v osebnih odnosih, prepoved izdaje lokacije. Njihov namen je zagotoviti uporabnicam varnost in anonimnost ter ohraniti tajnost lokacije zatočišča. Za neupoštevanje prepovedi se izreče stanovalki opomin in opomin pred izključitvijo. Če po drugem opominu stanovalka nadaljuje s prepovedanim vedenjem, se mora iz hiše izseliti, ne glede na čas bivanja, dogovorjen v pogodbi o bivanju v varni hiši. Če stanovalka prekrši pravilo o varovanju tajnosti lokacije varne hiše, se je dolžna brez predhodnega opominjanja iz hiše takoj izseliti.

Stanovalkе so same odgovorne zase in za svoje otroke. Skrbeti morajo za lastno varnost in varnost svojih otrok po določenih hišnega reda, vzgojo in oskrbo otrok ter za osebno higieno. Ženske vodijo lastno gospodinjstvo, uporabljati smejo njim dodeljen prostor in skupne prostore, ob tem pa morajo skrbeti za higieno in urejenost prostorov in skrbno ravnati za opremo.

V Varni hiši Maribor je pet zaposlenih - vodja varne hiše in štiri svetovalke, ki jih zaposluje Center za socialno delo Maribor. Po izobrazbi so univerzitetna diplomirana socialna delavka, specialna pedagoginja ter tri diplomirane socialne delavke. Pomoč, ki jo nudijo

---

⁷ Povzeto po odgovorih Brigite Peršak, vodje programa Varna hiša Maribor.

uporabnicam, poteka po metodah osebne oziroma individualne pomoči, skupinskega dela s skupino za samopomoč ter skupnostnega dela, s poudarkom na preventivnem delovanju. Pri delovanju jim pomaga pet prostovoljk, ki sodelujejo z njimi že od vsega začetka, ena prostovoljka pa se jim je priključila letos. Za delo z ženskami in otroki, žrtvami nasilja, so se usposobile na uvajalnem seminarju, ki ga je vodila dr. Darja Zaviršek, za delo v timu pa se ves čas dodatno usposablja na rednih tedenskih intervizijskih in delovnih sestankih strokovne skupine.

Varno hišo Maribor financirajo približno 62% Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 30% lokalne občine, ostalo pa prispevajo ženske, ki bivajo v varni hiši, ter organizacije in posamezniki z donacijami.

Program Varne hiše Maribor obsega naslednje storitve:

- ponudbo varnega prostora,
- prvo socialno pomoč za ogrožene ženske, ki poteka v obliki osebnega stika ali v obliki anonimnega telefonskega svetovanja, ki je klicalkam dostopno 24 ur dnevno, tudi ob nedeljah in praznikih, in ponuja informacije o možnih virih pomoči,
- osebno pomoč za stanovalke in njihove otroke,
- zagovorništvo, ki je temeljni princip njihovega dela,
- vključitev žensk v podporno skupino,
- javno delovanje v skupnosti, pri čemer je slednje predvsem preventiva pred normalizacijo učinkov nasilja,
- delavnice, ki so neposredno povezane z življenjem v hiši in jim pomagajo ustvarjalno preživljati del prostega časa (pravljičice, skupinsko delo - igra z otroki), ter med drugim prispevajo k bolj prijetnemu videzu hiše (likovno izražanje, ročna dela in izdelki itd.).

Poglavitni vsebini programa sta zagovorništvo pravic žensk ter svetovanje kot način dela v okviru storitve osebna pomoč, ki jo izvajajo po Pravilniku o socialno varstvenih storitvah. Program omogoča, da ženska sama zase oblikuje osebne cilje, s pomočjo svoje svetovalke pa definira področja in problemske situacije, pri katerih bo potrebovala pomoč varne hiše. Doseganje zaželenih ciljev v postopku osebne pomoči s svojo svetovalko sproti evalvira, pri tem pa lahko načrt pomoči po potrebi tudi dopolnjuje in spreminja. Ključni cilj varne

hiše je ustavitev nasilja, zaščita žrtve in strokovna pomoč uporabnicam in njihovim otrokom za kasnejše bolj avtonomno in polnovredno življenje brez nasilja. Poudarek je na uporabi metode individualnega socialnega dela in na zaupanju utemeljenem delovnem odnosu svetovalka/uporabnica/otroci.

Osnovni namen Varne hiše Maribor je ponuditi poleg varnega prostora tudi strokovno psihosocialno pomoč vključenim v program z namenom, da bodo v času bivanja v varni hiši preizkusile nekatere nove vedenjske vzorce, dobile potrebne informacije, ter se naučile spretnosti in ravnanj, s katerimi bodo v bodoče boljše poskrbele zase in za svoje otroke, ter sprejele odgovornosti za lastne izbire. Pri tem ni zanemarljivega pomena vpliv podporne skupine sstanovalk, njihova medsebojna solidarnost in zaupanje med uporabnico in njeno svetovalko.

4.1.3. ZATOČIŠČE SOS TELEFON LJUBLJANA

Zatočišče v Ljubljani je eden od programov Društva SOS telefon in je bilo ustanovljeno novembra 1997 kot prvo nevladno zatočišče v Sloveniji. Zatočišče sprejema ženske in otroke iz vse Slovenije, sprejem pa je možen samo preko SOS telefona. Zatočišče ima osem sob, opremljenih za eno stanovalko z enim ali več otroki, skupaj se vanj lahko zateče osem žensk in približno 15 otrok, skupno število bivalnih mest je namreč 22. Sprejemajo tudi ženske brez urejenega državljanstva, ne sprejemajo pa mladoletnikov moškega spola, starejših od 15 let oziroma po zaključeni osnovni šoli. Še pred sprejemom žensko seznanijo s hišnim redom in osnovnimi pravili bivanja, ki zahtevajo varovanje tajnosti lokacije, omejitev stikov s sorodniki in drugimi bližnjimi osebami, prepoved telefonskih klicev, alkohola, drog in kakršnega koli nasilja, skrb za svoje gospodinjstvo in lastne otroke, dežuranje za odpiranje vrat, prepoved izhodov po 22. uri, upoštevanje individualnega načrta, obvezno prisostvovanje na tedenskih hišnih sestankih.

Ob sprejemu ženska podpiše pogodbo o bivanju v zatočišču za en mesec, ki se nato podaljšuje za tri mesece. Po preteku treh mesecev naredijo evalvacijo svetovalnega dela, rezultate pa ugotavljajo tudi z evalvacijskimi intervjuji. Z njimi preverijo, če so doseženi zastavljeni cilji, ter se odločijo o podaljšanju pogodbe za naslednje tri mesece. Enak proces po potrebi ponovijo po naslednjih treh oziroma šestih mesecih (Ignatov, 2004: 195-196).

Zatočišče v večjem delu financira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, poleg tega pa še Mestna občina Ljubljana. Manjše programe znotraj zatočišča, kot so poletni tabor za otroke ipd., financirajo tudi drugi - Urad MOL za mladino, Zavod za odprto družbo - Slovenija in mnogi donatorji, med katerimi je največje predstavništvo podjetja Johnson&Johnson iz Ljubljane.

Bivanje v zatočišču ni brezplačno, ampak se obračunava glede na denarno socialno pomoč, ki jo izplačujejo centri za socialno delo. Stanovalka plača 30% denarne socialne pomoči, za prvega otroka je doplačilo 10%, za drugega in vsakega nadaljnjega otroka pa 5% denarne socialne pomoči. Stanovalkam, ki so brez dohodkov, nudijo denarno pomoč, ki je prav tako vezana na višino denarne socialne pomoči. Tako so stanovalke brez dohodkov upravičene do 70% denarne socialne pomoči, za prvega otroka dobijo 10%, za drugega in vsakega nadaljnjega otroka pa 5% denarne socialne pomoči (Ignatov, 2004: 195).

V zatočišču je zaposlenih pet delavk, med katerimi so tri svetovalke, strokovni vodja in oskrbnica. Razen oskrbnice, ki ima dokončano srednjo šolo, imajo vse VII. stopnjo izobrazbe z opravljenimi strokovnimi izpiti iz socialnega varstva. Svetovalke in strokovni vodja so po izobrazbi diplomirane socialne delavke. Z zatočiščem sodelujejo tudi tri prostovoljke, ki jih pridobivajo z vsakoletnim usposabljanjem, ki ga organizira Društvo SOS telefon.

Cilji programa Zatočišča SOS telefon so:

- zagotavljanje varnosti za ženske,
- pomoč pri reševanju eksistence,
- opolnomočanje,
- pomoč pri pridobivanju samozavesti,
- informiranje.

Program Zatočišča SOS telefon izvaja naslednje dejavnosti:

- bivanje, oskrbo, zaščito,
- individualno in skupinsko svetovanje z možnostjo psihosocialne pomoči pri reševanju konfliktnih situacij,
- zagovorništvo,
- skupine za samopomoč,

- praktično pomoč pri urejanju različnih eksistenčnih vprašanj, kot so iskanje zaposlitve, stanovanja itd.,
- učenje nenasilnega reševanja konfliktov,
- vzpostavljanje nove socialne mreže,
- aktivnosti za ženske in otroke (veseli tabor za otroke, izlete za ženske, delavnice itd.),
- pridobivanje materialnih in finančnih sredstev za zatočišče,
- delo z mediji.

Program v zatočišču se izvaja za ženske in otroke ločeno, tako da dobi vsak svojo svetovalko, in poteka v obliki individualnega in skupinskega svetovanja (Ignatov, 2004: 196-197):

1. Delo z ženskami:

- individualno svetovanje se izvaja enkrat do dvakrat tedensko; svetovalka in stanovalka naredita individualni načrt, v katerem opredelita pogostost srečavanj in cilje stanovalke;
- skupinsko svetovanje poteka v obliki delavnic, najbolj pogoste so izobraževalne (nenasilna komunikacija, enakovreden partnerski odnos, dinamika nasilja itd.) in ustvarjalne delavnice, oblika skupinskega svetovanja pa so tudi redni tedenski hišni sestanki, na katerih se dogovorijo o organizacijskih vprašanjih tekočega tedna.

2. Delo z otroki:

- individualno svetovanje se tudi izvaja v obliki individualnega načrta, kjer se določijo način in pogostost srečavanj ter cilji otroka, poleg tega pa se mu nudi tudi redna učna pomoč;
- skupinsko svetovanje poteka v obliki ustvarjalnih delavnic za otroke, kjer se s pomočjo metode likovnega, glasbenega, gibalnega izražanja ter socialnih iger pomaga otrokom sproščati napetost po prestanih čustvenih travmah, povezanih z nasiljem, prav tako kot ženske pa se tudi otroci srečujejo na rednih tedenskih sestankih, kjer imajo možnost povedati, kako doživljajo bivanje v zatočišču, ter izraziti svoje predloge in želje.

4.1.4. VARNA HIŠA NOVO MESTO

Varna hiša Novo mesto je bila odprta 10. julija 1999 kot drugo nevladno zatočišče v Sloveniji. Ustanovilo jo je Društvo Življenje brez nasilja, ki je nevladna, humanitarna in

neprofitna organizacija, ki se zavzema za ženske in otroke, žrtve nasilja. Zatočišče so poskušali ustanoviti kot javni zavod, vendar se občina ni hotela obvezati k financiranju. Pri ustanavljanju so sodelovale izključno prostovoljke, precejšnje informativno, pravno in organizacijsko pomoč pa so dobili od Društva SOS telefon, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in Socialne zbornice Slovenije. Varna hiša sprejme skupaj 13 žensk z otroki, ne sprejemajo pa otrok moškega spola, starejših od 15 let. Ženska lahko biva v varni hiši tri mesece, z možnostjo podaljšanja do enega leta. V varno hišo pridejo ženske preko telefona.

Varno hišo financirajo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, lokalne skupnosti, donatorji ter ženske, ki za bivanje v varni hiši prispevajo 10% svojih sredstev.

V varni hiši sta zaposleni dve strokovni delavki - socialna delavka in organizatorka dela, pomagata pa jima dve prostovoljki - študentka in srednješolka.

Program, ki ga ponuja Varna hiša Novo mesto svojim ženskam in otrokom, vsebuje (Klenovšek, 2001: 32):

- možnost namestitve,
- primerno zaščito,
- svetovalno terapevtsko in izobraževalno delo,
- praktično podporo in pomoč pri zagotavljanju eksistence,
- zagovorništvo,
- sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami ter ustanovami,
- delo z javnostjo, izobraževanje in preventivo, evalvacijo dela, razvoj in raziskovanje.

Program se izvaja s pomočjo svetovalnega, terapevtskega in izobraževalnega dela (Klenovšek, 2001: 32):

- individualno svetovalno delo (terapevtsko, pravno, socialno, zaposlovalno),
- skupine samopomoči (skupinsko svetovanje),
- skupine za krepitev samozavesti (terapevtsko in izobraževalno vodene skupine),
- izobraževanje in informiranje (skupinsko in individualno),
- ustrezna strokovna psihoterapevtska pomoč za otroke.

4.1.5. VARNE HIŠE CELJE, SLOVENJ GRADEC IN VELENJE

Varna hiša Celje je neprofitna organizacija, ki je začela delovati 31. avgusta 2000 pod okriljem Društva SOS telefon iz Ljubljane, od 1. januarja 2001 pa deluje samostojno v okviru Društva Regionalna varna hiša Celje. Varna hiša Celje ima dve enoti, ki prav tako delujeta v okviru Društva Regionalna varna hiša Celje, in sicer v Velenju in v Slovenj Gradcu. Enota v Velenju je bila odprta marca 2001, enota v Slovenj Gradcu pa leta 2002. V vseh treh enotah se lahko hkrati nastani od 16 do 18 žensk in 22 otrok, v Celju od šest do osem žensk in deset otrok, v Velenju in Slovenj Gradcu pa lahko sprejmejo od štiri do pet žensk in šest otrok⁸. Žensko se sprejme v varno hišo preko dežurnega telefona. Ob sprejemu z žensko sklenejo pogodbo o bivanju najprej za en mesec, z možnostjo podaljšanja za tri mesece, vendar največ za dobo enega leta. V uvodnem svetovalnem razgovoru, ki ga opravijo na nevtralni lokaciji, žensko seznanijo z dejavnostmi varne hiše in s hišnim redom. V varno hišo se namreč ne sprejema žensk s psihiatrično diagnozo, zasvojenih z alkoholom in drogami ter otrok moškega spola, starejših od 15 let, sprejemajo pa ženske brez državljanstva Republike Slovenije.

Bivanje je prostovoljno, hišo lahko zapusti ženska kadar koli želi, vendar le ob prisotnosti svetovalke. Bivanje se plača, osnova prispevka za bivanje je višina denarne pomoči kot edinega vira preživljanja po zakonu o socialnem varstvu in znaša⁹ :

- 30% denarne socialne pomoči,
- 10% denarne socialne pomoči za enega otroka in
- 5% denarne socialne pomoči za vsakega nadaljnjega otroka.

V varni hiši je zaposlenih sedem strokovnih delavk, med katerimi so štiri univerzitetne diplomirane socialne delavke, dve socialni delavki in socialna pedagoginja, pomagata pa jima dve prostovoljki - socialna delavka in ekonomistka.

Program Varne hiše Celje ponuja ženskam naslednje dejavnosti:

- namestitev,
- individualno in skupinsko svetovanje (svetovalni razgovori, pomoč ženskam v stikih z institucijami, individualni načrt, delo z dokumentacijo),

---

⁸ http://www.celje.si/varnahisa/varna_hisa.htm, 24.2.2005

⁹ <http://www.celje.si/varnahisa/pinp.htm>, 24.2.2005

- individualno svetovanje izven varne hiše (uvodni svetovalni razgovor, svetovanje, stiki z institucijami),
- telefonsko svetovanje,
- zagovorništvo,
- skupino za samopomoč, katero vodi socialna delavka, ki je zaposlena v hiši, pomaga pa ji sovoditeljica,
- likovne, ustvarjalne in druge delavnice za ženske in otroke,
- svetovalno delo z otroki, učna pomoč.

Vsaka ženska dobi v varni hiši svojo svetovalko, s katero naredita individualni načrt dela, kjer se opiše problemska situacija stanovalke in kjer se opredelijo njeni cilji. Svetovalni proces vključuje informiranje ženske o njenih pravicah, pomoč pri reševanju eksistenčnih vprašanj, zunanjo svetovalno pomoč, zadnji svetovalni razgovor.

Svetovalno delo se organizira tudi za otroke in vključuje¹⁰:

- individualno svetovanje,
- skupinsko svetovanje,
- učenje novih vedenjskih vzorcev nenasilne komunikacije,
- razreševanje konfliktov,
- zagovorništvo,
- pomoč pri učenju,
- varstvo,
- ustvarjalne delavnice in druženje,
- otroške sestanke.

Individualno delo z otroki poteka v obliki nudenja psihosocialne podpore, ugotavljanja stopnje psihičnih posledic neustreznega ravnanja z njimi ter vzpodbujanja kvalitetnega dialoga med materjo in otrokom ter navajanja na kvalitetno preživljanje prostega časa v hiši.

V varni hiši tedensko organizirajo ustvarjalne delavnice za otroke, kjer rišejo na steklo, svilo in vadijo razne druge tehnike. Sodelujejo tudi z Mladinskim centrom Celje, ki prav tako

---

¹⁰ <http://www.celje.si/varnahisa/sdzo.htm>, 24.2.2005

omogoča in nudi podobne dejavnosti. Za otroke urejajo tudi brezplačne ogledе raznih kulturnih prireditvev ter filmskih predstav.

Varna hiša Celje v eno svojih vizij uvršča dejavnosti¹¹:

- organizacijo tematskih srečanj za otroke, ki združujejo otroke iste starostne skupine, in potekajo v obliki debatnega krožka, pri tem pa je osnova za debato ogled filma, branje zgodbe, ogled kulturne prireditve, pogovor o prebrani knjigi;
- organizacijo skupinskih srečanj mater z otroki, ki vključujejo debato o konkretnih vprašanjih, kot je pogovor o vključevanju v novo šolsko okolje, prešolanje.

4.1.6. VARNA HIŠA LJUTOMER

Varna hiša Ljutomer je bila ustanovljena septembra 2002 kot neprofitna organizacija, ki deluje v okviru Društva varnega zavetja. Namenjena je ženskam z otroki ali brez njih, ki doživljajo kakršno koli obliko nasilja v partnerskih, družinskih ali sorodstvenih odnosih. V Varni hiši Ljutomer imajo pet sob in 20 ležišč, v katerih se lahko nastani osem žensk in 12 otrok. Bivanje žensk in otrok lahko traja do enega leta. Ne sprejemajo otrok moškega spola, starejših od 15 let, psihiatrične bolnice pa sprejemajo pod pogojem, da se zdravijo. Državljanstvo Republike Slovenije za sprejem ni tako nujno, vendar si ga morajo ženske sčasoma urediti. Pred sprejemom se z žensko dogovorijo za uvodni sestanek na skriti lokaciji, kjer ji razložijo hišna pravila. Ženska ne sme uživati v hiši drog in alkohola, mora čuvati tajnost lokacije, mora najaviti svoje izhode iz hiše dežurni stanovalki. V primeru neupoštevanja teh pravil, jo dvakrat ustno in enkrat pisno opomnijo, če pa jih še vedno krši, sledi izselitev. V primeru izdaje tajnosti lokacije mora ženska takoj zapustiti varno hišo.

Vsaka ženska sama skrbi za svoje otroke in za gospodinjstvo, morajo pa skrbeti za čiščenje skupnih prostorov enkrat tedensko. Dobivajo se tudi na tedenskih sestankih, kjer se dogovorijo o obveznostih.

---

¹¹ <http://www.celje.si/varnahisa/sdzo.htm>, 24.2.2005

V Varni hiši Ljutomer sta zaposleni strokovna sodelavka, ki je po izobrazbi specialna pedagoginja, in gospodinja, pomagata pa jima dve prostovoljki - pravnica in višja medicinska sestra. V prihodnosti nameravajo zaposliti še nekaj strokovnih delavk, vendar je to odvisno od finančnega stanja varne hiše.

Financiranje varne hiše omogočajo:

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve,
- občine pomurske regije,
- donatorji, ki prispevajo poleg denarja tudi živila, posteljnino in druge potrebščine,
- prispevki stanovalk, ki znašajo 30% denarne socialne pomoči ter dodatnih 10% denarne socialne pomoči za prvega otroka in 5% denarne socialne pomoči za vsakega nadaljnjega otroka.

Program v Varni hiši Ljutomer ponuja ženskam in otrokom naslednje dejavnosti:

- namestitvev,
- individualno svetovanje,
- skupinsko svetovanje,
- skupino za samopomoč,
- zagovorništvo,
- pomoč pri iskanju službe in stanovanja,
- organizirajo razne delavnice (kreativne, zaposlitvene, kuharske),
- enkrat tedensko pripravijo stanovalke in zaposlene skupno kosilo.

V Varni hiši Ljutomer se zlasti trudijo krepiti samopodobo ženske ter ji pomagati z razgovori in svetovanjem, da čim prej preboli trenutno situacijo in se osredotoči na prihodnost.

4.1.7. VARNA HIŠA GORENJSKE

Varna hiša Gorenjske¹² je nevladna organizacija, ki je bila uradno ustanovljena z registracijo Društva za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja v juliju 2002 in je prva varna hiša na področju Gorenjske. Varna hiša je projekt 17 gorenjskih občin, ki so lastnice hiše, in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Ustanovitelji društva so nosilci projektne skupine za odprtje Varne hiše Gorenjske, to so bili direktorji vseh petih gorenjskih centrov za

---

¹² Povzeto po odgovorih mag. Vilme Regovc, vodje programa Varna hiša Gorenjske.

socialno delo (Jesenice, Radovljica, Tržič, Kranj, Škofja Loka) in vodja Varne hiše Gorenjske.

V Varni hiši Gorenjske sprejmejo ženske, ki so žrtve nasilja in se želijo same ali s svojimi otroki umakniti iz nasilnega odnosa na varno. Pogoj za sprejem je prostor v hiši in predhodno osebno srečanje in razgovor z vodjo ali drugo svetovalko Varne hiše Gorenjske. Lahko pa se opravi samo telefonski razgovor s kandidatko v primeru krajevne oddaljenosti ali v nujnem primeru. Za sprejem se ženska prostovoljno odloči. Varna hiša omogoča namestitev šest do sedem žensk in 14 otrok, bivanje pa je časovno omejeno do enega leta. Skupaj imajo šest sob, v katerih je na razpolago 20 ležišč.

Uporabnica je že pred prihodom seznanjena s hišnim redom, ki je določen s pravilnikom in določa pravice, obveznosti in odgovornosti uporabnic z namenom, da se zagotovijo pogoji za nemoteno bivanje. Ženske bivajo v varni hiši prostovoljno in so same odgovorne za svoje otroke in svoje gospodinjstvo ter skrbijo za čistočo in urejenost prostorov. V varni hiši niso dovoljeni obiski, prinašanje alkohola in drog ter kajenje, ki je dovoljeno le v posebnem prostoru. Otrokom je iz varnostnih razlogov prepovedano odpiranje vhodnih vrat. Po 22. uri se lahko vrne le uporabnica, ki je zaposlena ali dogovorjena s svetovalko, čas od 22. do 6. ure pa je namenjen nočnemu počitku. Pogodba o bivanju se prekine, če uporabnica prekrši pravilo tajnosti lokacije, če je uporabnica brez predhodnega dogovora s svetovalko varne hiše odsotna 24 ur, če bi v hiši prišlo do fizičnega ali spolnega nasilja do kogarkoli ali zaradi kršitev, za katere se izreče drugi pisni opomin.

V Varni hiši Gorenjske so zaposlene tri strokovne delavke - magistra organizacijskih ved, ki je vodja strokovnega programa ter univerzitetna diplomirana socialna delavka in socialna delavka, prek javnih del pa imajo zaposleni dve osebi. V programu varne hiše pomaga šest prostovoljk - psihologinja, dve profesorici socialne pedagogike, profesorica defektologije za MVO in domske vzgoje, vzgojiteljica in višja medicinska sestra, ki so strokovnjakinje, kajti vse so zaposlene na delovnih mestih, ki vključujejo razreševanje problematike nasilja v družini. S teorijo dinamike nasilja so se še dodatno izobraževale preko ustrezne literature ter na stalnih intervizijah med zaposlenimi in prostovoljkami.

Imajo stalen vir financiranja programa, ki jim na podlagi Pogodbe o sofinanciranju dejavnosti Varne hiše Gorenjske zagotavlja vseh 17 občin na Gorenjskem in znaša 20% vseh pridobljenih denarnih sredstev. Ostalih 80% finančnih sredstev dobijo od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, kajti vsako leto se prijavijo na javni razpis za sofinanciranje programov socialnega varstva, ki ga v Uradnem listu razpiše MDDSZ. Prispevke v materialni in finančni obliki pa pridobivajo tudi od različnih donatorjev, ki jih predstavljajo posamezniki, društva, klubi, podjetja, s.p. in drugi.

Osnovni cilj Varne hiše Gorenjske je, da nudi ženskam in njihovim otrokom zaščito in podporo pri zavestnem spreminjanju lastnega življenja. Dajanje podpore pri ozaveščanju v osebni in družbeni situaciji je izhodišče, da začne ženska spreminjati svoje življenje v skladu s svojimi željami in potrebami. Ta proces je toliko težavnejši, kolikor dlje je ženska vztrajala v nasilnem odnosu. Z dolgotrajnostjo nasilnega odnosa ženska namreč običajno izgubi samozavest in samospoštovanje, ki si ju mora na novo pridobiti.

Varna hiša izvaja veliko dejavnosti v okviru svojega programa:

- nudi namestitev in varen prostor,
- individualno svetovanje,
- skupinsko delo,
- zagovorništvo,
- vključevanje javnih delavk in prostovoljk v izvajanje programa,
- organiziranje prostočasnih aktivnosti,
- računalniško dejavnost,
- vrtnarjenje, sadjarstvo,
- izletniško dejavnost,
- organiziranje delavnic izobraževalne, suportivne in razbremenilne narave, delavnic delovne ustvarjalne narave, ustvarjalnih delavnic, ki jih vodijo uporabnice, ter skupinskih delavnic za otroke,
- vključevanje otrok v osnovno šolo in vrtec,
- obveščanje, osveščanje javnosti - predstavljajo se na javnih prostorih, razdelili so zloženke po gorenjskih centrih za socialno delo, policijskih postajah, zdravstvenih domovih itd.,
- svetovanje in seznanjanje ljudi z njihovo dejavnostjo preko foruma na spletni strani www.med.over.net,

- finančno poslovanje, investicijsko vzdrževanje, izdelavo polletnih in letnih poročil ter programov dela za MDDSZ in 17 gorenjskih občin.

Pri izvajanju programa uporabljajo naslednje načine dela:

- individualno in skupinsko delo (individualno svetovanje, zagovorništvo, delavnice itd.),
- prostovoljno delo,
- skupnostno delo,
- timsko delo,
- intervizijo,
- supervizijo.

4.1.8. VARNA HIŠA LJUBLJANA

Varno hišo Ljubljana so odprli januarja 2005 kot drugo zatočišče za ženske in otroke žrtve nasilja v Ljubljani. Varna hiša je nevladna organizacija, kajti njen ustanovitelj je nevladno Društvo za nenasilno komunikacijo. Za ta korak so se v društvu odločili, ker je bilo v Sloveniji varnih prostorov, namenjenih bivanju žensk in otrok, žrtvam nasilja, še vedno premalo glede na povpraševanje. V varni hiši lahko sprejmejo pet žensk in deset otrok, dečki ne smejo biti starejši od 15 let. Stanovalke lahko bivajo v hiši do enega leta, v tem času pa jim pomagajo pri iskanju novih možnosti za urejanje njihovega življenja brez nasilja. Za sprejem je potreben uvodni razgovor, ki ga strokovna delavka po dogovoru z uporabnico izvede na dogovorjenem kraju izven varne hiše. Na tem razgovoru ji predstavi pravila, ki jih morajo uporabnice spoštovati in so potrebna za zagotavljanje varnosti žensk v hiši.

Mestna občina Ljubljana je za izgradnjo varne hiše prispevala 13 milijonov tolarjev. Varno hišo tudi drugače v večjem delu sofinancira Mestna občina Ljubljana, poleg tega pa ji namenjajo sredstva tudi organizacije, ki sofinancirajo programe Društva za nenasilno komunikacijo. To so FIHO - Fundacija invalidskih in humanitarnih organizacij, Mestna občina Maribor, Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport - Urad RS za mladino, Socialna zbornica Slovenije, Urad za enake možnosti, Zavod RS za zaposlovanje in drugi donatorji. Ženske v hiši bivajo brezplačno, vendar prispevajo k plačilu stroškov v skladu s svojimi zmožnostmi. Če je ženska brez prihodkov, potem ne prispeva za svoje bivanje v hiši. Pomagajo pa ji tudi, da se poveže z različnimi

humanitarnimi organizacijami, kjer so na voljo paketi hrane in oblačila, prav tako pa tudi sami zbirajo taka sredstva v ta namen.

V varni hiši sta zaposleni dve strokovni delavki - univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja in diplomirana socialna delavka ter laična delavka, ki je oskrbnica hiše. Prisotne so vsak delovni dan dopoldne, tri dni v tednu pa tudi popoldne. Pri organiziranju dejavnosti za otroke sodelujejo tudi tri prostovoljke Društva za nenasilno komunikacijo - študentka socialne pedagogike, univerzitetna diplomirana pedagoginja ter univerzitetna diplomirana psihologinja.

Program Varne hiše Ljubljana ponuja ženskam in otrokom naslednje storitve:

- namestitve,
- psihosocialno pomoč,
- svetovanje in informacije po telefonu,
- individualno svetovalno delo,
- socialno zagovorništvo,
- pomoč pri urejanju zadev v postopkih ločitve, dodelitve otrok, kazenskih postopkih,
- pomoč pri iskanju zaposlitve, stanovanja.

Ženske se lahko vključijo v projekt individualnega svetovalnega dela z osebami, ki so doživele nasilje. To poteka v prostorih Društva za nenasilno komunikacijo.

4.1.9. SKLEPNE UGOTOVITVE O VARNIH HIŠAH OZIROMA ZATOČIŠČIH

V Sloveniji imamo trenutno deset varnih hiš oziroma zatočišč, in sicer v Krškem, Mariboru, Novem mestu, Celju, Slovenj Gradcu, Velenju, Ljutomeru, na Gorenjskem ter v Ljubljani, kjer sta odprti dve varni hiši. V fazi odpiranja je še Varna hiša Karitas za Primorsko, v naslednjem letu pa predvidevajo odprtje še ene varne hiše na Obali. Varne hiše so bile ustanovljene s strani Centra za socialno delo Krško, Centra za socialno delo Maribor, Društva SOS telefon za ženske in otroke, Društva Življenje brez nasilja, Društva Regionalna varna

hiša Celje, Društva varnega zavetja, Društva za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja ter Društva za nenasilno komunikacijo. Osem varnih hiš ima status nevladnih oziroma zasebnih neprofitnih organizacij, dve varni hiši pa sta vladni oziroma javni neprofitni organizaciji. To sta Zavetišče Pepcin dom Krško, ki ga je ustanovil Center za socialno delo Krško, in Varna hiša Maribor, ki jo je ustanovil Center za socialno delo Maribor.

Vseh deset predstavljenih varnih hiš ima veliko skupnih značilnosti. Vseh deset varnih hiš oziroma zatočišč v Sloveniji sprejema ženske in njihove otroke, ki so žrtve nasilja. V njih se lahko nastanijo za dobo treh mesecev, z možnostjo podaljšanja do največ enega leta. Vse varne hiše delujejo na tajnih lokacijah, kar omogoča ženskam anonimnost in varnost. V varnih hišah dobijo ženske svojo sobo, kjer lahko ostanejo s svojimi otroki, ostale bivalne prostore, kot so dnevna soba, kuhinja, jedilnica, sanitarije, pralnica in igralnica pa si delijo z drugimi sstanovalkami. Ženske same skrbijo za svoje gospodinjstvo, hrano in svoje otroke. V vseh varnih hišah veljajo splošna pravila, kot so prepovedi obiskov, uživanje alkohola in različnih vrst drog, prepovedi nasilnega obnašanja do otrok in drugih stanovalk, čuvanje tajnosti lokacije, skrb za higieno, obveščanje svetovalke ob zapustitvi varne hiše in še nekatera druga pravila.

V nekaterih pogojih za sprejem so si varne hiše podobne, v nekaterih pogojih pa obstajajo manjša odstopanja. Tako vse sprejemajo ženske, ki preživljajo nasilje v partnerskih odnosih, se želijo umakniti v varno hišo ter sprejemajo pravila in pogoje za bivanje v njej. Nobena od varnih hiš ne sprejema moških, starejših od 15 let, ter žensk, odvisnih od alkohola in drugih drog, psihiatričnih bolnic ter žensk, okuženih z nalezljivimi boleznimi. V Zavetišču Pepcin dom Krško sprejemajo moške otroke nad 15 let starosti le izjemoma. Se pa razlikujejo varne hiše po sprejemu žensk brez državljanstva, kajti nekje predstavlja državljanstvo pogoj za sprejem, v nekaterih varnih hišah pa tega ne zahtevajo. Razlike se kažejo tudi v tem, da morajo ženske za sprejem v nekatera zatočišča vložiti prošnjo na centre za socialno delo, nekje pa sprejmejo ženske preko telefona.

Glede svojih ciljev se varne hiše pomembneje ne razlikujejo. Osnovna naloga vseh varnih hiš je ta, da nudijo ženskam in njihovim otrokom zaščito in podporo pri zavestnem spreminjanju lastnega življenja. Prav tako so tudi vsi programi, ki jih izvajajo varne hiše usmerjeni v nudenje namestitve in varnega prostora ženskam in njihovim otrokom, nudenje prve socialne

pomoči in osebne pomoči, nudenje telefonskega svetovanja, nudenje individualnega in skupinskega svetovanja z možnostjo psihosocialne pomoči pri reševanju konfliktnih situacij, izvajanje zagovorništva in spremstva na druge institucije, organiziranje skupin za samopomoč, pomoč pri varstvu in negi otrok, pomoč pri vzpostavljanju socialne mreže, urejanju zaposlitve, iskanju stanovanja in urejanju denarne pomoči, pomoč pri organizaciji vsakdanjega življenja. Varne hiše imajo tudi pomembno vlogo pri preventivnem delovanju na področju nasilja nad ženskami.

V vseh varnih hišah imajo podoben način dela, delo namreč poteka v obliki individualnega in skupinskega svetovanja. V okviru individualnega svetovanja naredita svetovalka in ženska individualen načrt, v katerem opredelita cilje, ki jih ženska želi doseči. Skupinsko svetovanje pa poteka v obliki skupin za samopomoč, delavnic in rednih tedenskih sestankov. Delavnice, ki so organizirane v varnih hišah, se med seboj razlikujejo, najbolj pogoste pa so izobraževalne in ustvarjalne delavnice. V vseh varnih hišah organizirajo tudi svetovalno delo za otroke, v okviru katerega ponujajo individualno in skupinsko svetovanje, učenje nenasilnih vedenjskih vzorcev, pomoč pri učenju, varstvo ter različne delavnice.

Glede finančnih virov so med varnimi hišami manjša odstopanja. Prav vse so financirane s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (od 60% do 80%) in lokalnih skupnosti (od 15% do 30%), v nekaterih varnih hišah pa prispevajo tudi donatorji in uporabnice same. Vidimo, da razlike obstajajo tudi v deležih, ki jih dobijo od posameznega finančnega vira.

Pri varnih hišah se kažejo razlike tudi v strukturi strokovnih delavk in prostovoljcev. Obstajajo namreč razlike tako v številu zaposlenih kot tudi v njihovi izobrazbeni strukturi. Število strokovnih delavk se giblje od ena do sedem, njihova izobrazba pa je zelo raznolika. Prevladujejo diplomirane socialne delavke, univerzitetne diplomirane socialne delavke in socialne delavke, zaposlene pa so tudi specialne pedagoginje, psihologinja, organizatorka dela, univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja, socialna pedagoginja in magistra organizacijskih ved. Prek javnih del sta zaposleni dve osebi. Prav tako se razlikujeta tudi število in izobrazbena struktura prostovoljcev.

Varne hiše se razlikujejo tudi po številu bivalnih mest, ki jih ponujajo. V nekaterih varnih hišah lahko namestijo samo 11 žensk in otrok, v varnih hišah, kjer premorejo tudi večje število sob, pa lahko biva tudi do 22 žensk in otrok.

Varne hiše se soočajo s skupnimi težavami, med katerimi so najbolj izpostavljeni problemi s pridobivanjem finančnih sredstev za delovanje. Veliko problemov imajo tudi z namestitvami, kajti velikokrat je število postelj premajhno glede na potrebe. Problemi se pojavljajo tudi z zaposlenimi, ki jih je v večini varnih hiš premalo.

Vidimo, da so varne hiše dokaj podobne v svojih ciljih, programih in oblikah dela, se pa razlikujejo v številu in strukturi zaposlenih ter številu bivalnih mest, ki jih ponujajo. Manjša odstopanja obstajajo tudi glede finančnih virov in pogojev za sprejem.

4.2. MATERINSKI DOMOVI

Materinski dom je prehodna in začasna rešitev za nerešen stanovanjski problem in je za razliko od zatočišč oziroma varnih hiš namenjen socialno ogroženim nosečnicam in materam z mlajšimi otroki, vendar se v zadnjem času vanj zatekajo tudi ženske, ki so doživele nasilje s strani svojih partnerjev. Ciljna skupina materinskih domov so nosečnice s težavami v partnerskih odnosih, s prekinjeno socialno podporno mrežo, z bivanjsko in bivalno stisko, ki ogroža normalen razvoj otroka in matere (Lesar, 2001: 24).

Materinski dom nudi materam in njihovim otrokom naslednje oblike pomoči (Batič, 1997: 15):

- namestitev in varnost,
- prvo socialno pomoč,
- osebno pomoč,
- pomoč pri organizaciji vsakdanjika, koristni uporabi časa,
- pomoč pri vzgoji otrok,
- vzgojo za starševstvo,
- osebno rast, gradnjo boljših osebnih odnosov in
- pomoč materam v postopkih pred drugimi institucijami.

Ženske so sprejete v materinski dom na podlagi telefonskega klica, pisne vloge kandidatke ali vloge ustanove. Kandidatko se povabi na razgovor, da se seznani s programom dela in življenja v materinskem domu in tudi zato, da se sreča z uporabnicami doma in vidi svoj novi prostor začasnega bivanja. Prednost pri sprejemu imajo nosečnice in porodnice, če je prostor, pa sprejemajo tudi trpinčene žene z otroki in tudi žene brez otrok. Ne sprejema pa se žensk, ki so zasvojene z drogami, alkoholom in psihiatričnih bolnic ter žensk, ki so okužene z nalezljivimi boleznimi (Jerebic, 2001: 26). Ženske, ki pridejo v materinski dom, sklenejo pogodbo o začasnem bivanju, ki določa pogoje bivanja, upoštevanja hišnega reda in ostale splošne pogoje o sprejemu in prenehanju bivanja. Bivanje v domu ponavadi traja do enega leta, z možnostjo podaljšanja iz upravičenih razlogov, vendar največ do treh let. V primeru kršitve hišnega reda se bivanje v domu prekine (Čehovin in Medvešček, 2001: 27).

V materinskem domu dobijo uporabnice informacije, delovati morajo večinoma same. Same poskrbijo za pripravo hrane, poskrbijo za otroke ter za opravljanje vseh nalog, ki so določene s hišnim redom. Če pri tem potrebujejo pomoč, se lahko obrnejo na delovne terapevte, socialne delavce, psihologe in tudi prostovoljce. V materinskem domu je ženskam tudi omogočeno svetovanje pri reševanju osebnih in družinskih problemov. V sodelovanju z vsako uporabnico izdelajo individualni načrt, s katerim prepoznavajo težave in določijo korake za njihovo reševanje. Ženskam pomagajo tudi pri vključitvi v delovne aktivnosti in pri izobraževanju znotraj in izven ustanove ter pri iskanju zaposlitve in iskanju stanovanja (Čehovin in Medvešček, 2001: 27).

V materinskih domovih so ponavadi zaposlene strokovne delavke, ki pomagajo materam pri reševanju njihovih osebnih težav, usmerjajo v reševanje pri drugih ustreznih institucijah ter skrbijo za dinamiko bivanja v domu. Strokovne delavke so običajno po izobrazbi socialne delavke. Zaposlena gospodinja pa prevzema naloge učenja izvajanja skrbi za otroka (previjanje, kopanje, priprava obrokov itd.) in vodenja gospodinjstva. Prostovoljci pogosto pomagajo materam in otrokom pri preživljanju prostega časa in učenju določenih veščin. V materinskih domovih ne velja izrecna doktrina, da so zaposlene le ženske (Rozman, 1997: 2).

Hiša, ki služi kot materinski dom, mora imeti primerne spalnice za mater z enim ali več otroki, skupne prostore (kuhinjo, jedilnico, sanitarije, dnevni prostor itd.) ter po možnosti nekaj prostora ob hiši za igranje otrok (Rozman, 1997: 3).

S financiranjem je podobno kot pri zavetiščih. Razlika je le v tem, da matere tu prispevajo več, ker imajo skoraj vedno tudi urejen kak dohodek (Rozman, 1997: 3).

Vizija dela v materinskem domu je, da se oblikuje ali utrdi socialna mreža ter dela na skupinski samopomoči, kjer ženska pomaga ženski, tako da si pridobi večje samospoštovanje in pozitivno samopodobo, to pa ji pomaga, da se čim prej vključi v delovno razmerje in samostojno življenje (Jerebic, 2001: 25).

4.2.1. MATERINSKI DOM ŠKOFLJICA IN MATERINSKI DOM VIŠNJA GORA

Materinski dom Škofljica in Materinski dom Višnja Gora sta nevladni, neprofitni organizaciji, ki delujeta v okviru Zavoda Pelikan - Karitas. Slovenska Karitas je leta 1990 ustanovila Materinski dom Škofljica, ki je bil prvi materinski dom v Sloveniji. Zaradi možnosti sofinanciranja socialnih programov Karitas s strani države je Slovenska Karitas na pobudo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve leta 1998 ustanovila Zavod Pelikan - Karitas, ki se ukvarja s socialnovarstveno, vzgojno-izobraževalno, preventivno in zdravstveno dejavnostjo na področju odvisnosti in materinskih domov. Istega leta je Zavod Pelikan - Karitas odprl tudi drugi materinski dom, ki deluje pod njegovim okriljem, in sicer v Višnji Gori.

Programa v obeh materinskih domovih nudita namestitve materam z majhnimi otroki, nosečnicam, porodnicam, trpinčenim ženskam z otroki in tudi brez otrok, če to dopušča prostor. Ne sprejemajo pa žensk, ki so zasvojene z drogami ali alkoholom, psihiatričnih bolnic, žensk, ki so okužene z nalezljivimi boleznimi ter žensk brez državljanstva Republike Slovenije. V obeh materinskih domovih se lahko nastani 28 žensk z otroki, po sedem žensk in sedem otrok v vsakem domu. Program, ki je oblikovan na Škofljici, in nadgradnja programa v Višnji Gori omogočata ženskam bivanje tudi do treh let, pri tem pa je čas bivanja individualno določen skupaj s stanovalko glede na njene možnosti in potrebe. Za sprejem v dom se mora kandidatka predhodno pogovoriti z vodjo doma.

V Materinskem domu Škofljica in v Materinskem domu Višnja Gora so skupaj zaposlene štiri strokovne delavke, med njimi so tri socialne delavke in ena delovna terapevtka, pomagajo pa jim tudi trije prostovoljci - študenti.

V Materinskem domu Višnja Gora morajo ženske za enomesečno bivanje prispevati 16.000,00 tolarjev, na Škofljici pa morajo stanovalke doma za celotno oskrbo odšteti 25.000,00 tolarjev zase in 5.000,00 tolarjev za otroka.

Življenje in delo v obeh materinskih domovih temelji:

- na medsebojni pomoči nosečnic in mater,
- na strokovni in svetovalni pomoči socialne delavke,
- na delovni terapiji,
- na zdravstveni ponudbi,
- na duhovni ponudbi.

Program vsebuje različne aktivnosti in dejavnosti:

- nudenje nastanitve in prve socialne pomoči,
- nudenje telefonskega svetovanja, ki je zelo pomembna dejavnost v domu - preko njega se ženskam svetuje in se jim nudi opolnomočenje,
- nudenje svetovalnih razgovorov,
- svetovanje preko spletnega foruma www.forum.karitas.si in preko spletne strani www.med.over.net,
- nudenje zagovorništva,
- nudenje osebne in pravne socialne pomoči,
- nudenje varstva otrok,
- izdelavo individualnega načrta, v katerem se določijo cilji stanovalke,
- pomoč pri iskanju zaposlitve in stanovanja,
- vključitev v delovne aktivnosti in izobraževanje znotraj in izven ustanove,
- organiziranje delavnic, družabnih iger, raznih predavanj in pogovorov na določeno temo, druženje ob posebnih priložnostih, obiskovanje gledaliških predstav, rekreacijo, urejanje okolice in cvetličnega vrta,
- nudenje pomoči ženski tudi po odhodu iz doma vsaj eno leto tako v psihosocialnem kot v materialnem pomenu.

4.2.2. MATERINSKI DOM POSTOJNA

Materinski dom Postojna¹³ je leta 1992 ustanovila Družina Kristusa Odrešenika, ki je dobila z zapuščino gospe Bogomile Soban v uporabo zemljišče in staro hišo, ki jo je kasneje preuredila v materinski dom. Z leti se je oblikoval in prišel pod okrilje Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, ki materinski dom tudi sofinancira. Sedaj deluje v okviru Talita kum - Zavoda za pomoč materam in ostarelim Postojna, kjer izvajajo tudi institucionalno varstvo starejših, kar omogoča vzpostavljanje medgeneracijskih odnosov. Materinski dom Postojna je javni zavod s koncesijo, v okrilju Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

Materinski dom omogoča bivanje štirim materam in šestim otrokom ali petim ženskam v stiski. V program sprejmejo socialno-ekonomsko ogrožene nosečnice, porodnice, matere s predšolskimi otroki in ženske v stiski. Ženske v stiski so ženske brez otrok, ženske z že odraslimi otroki ali otroki, ki so drugače preskrbljeni. V program so lahko vključene za dobo enega leta, z možnostjo podaljšanja pogodbe, pri čemer je pogoj za podaljšanje bivanja primerno izpolnjevanje pravil bivanja ter osebno prizadevanje za reševanje svoje stiske. Pogoj za sprejem je pisna vloga, ki jo poda upravičenka sama ali institucija (center za socialno delo, porodnišnica) s privoljenjem upravičenke. Vloga mora vsebovati osebne podatke upravičenke in otrok, vrsto in višino dohodka, navedbo problema, zaradi katerega prosi za sprejem, dosedanje ukrepe za rešitev problema ter opis ciljev oziroma vizije življenja. Državljanstvo Republike Slovenije ni pogoj za sprejem v dom.

Stanovalka mora sama skrbeti za svoje otroke, njihovo higieno, lastno higieno ter higieno bivalnih prostorov. Morebitno škodo, ki jo povzroči na opremi in v prostorih po lastni krivdi ali iz malomarnosti, je dolžna poravnati. Stanovalka ne sme zapustiti zavoda, ne da bi o tem predhodno obvestila odgovorno osebo. Dolžna se je udeleževati sestankov in drugih organiziranih skupnih dejavnosti, ki jih v skladu s programom dela organizira vodstvo materinskega doma. V domu je prepovedano uživanje alkohola, kajenje pa je dovoljeno samo v posebnem prostoru. Po 21. uri mora biti v skupnih prostorih mir, obiski pa so dovoljeni v času od 8. do 21. ure zvečer. V primeru kršitve teh pravil in neizpolnjevanja dogovorov se stanovalki najprej izreče ustni opomin in po potrebi določi rok, do katerega mora ugotovljene

---

¹³ Povzeto po odgovorih Martine Katern Tomažič, sodelavke v Materinskem domu Postojna.

kršitve odpraviti. Če pride do ponovnih kršitev, izda direktor zavoda pisni opomin. Katera koli ponovna kršitev je razlog za takojšnjo izključitev iz zavoda, o čemer direktor zavoda izda sklep o izselitvi.

V programu Materinski dom sta zaposleni diplomirana socialna delavka, ki je tudi strokovna nosilka programov Materinski dom, in delovna terapevtka, pomagajo jima pa tudi prostovoljci, ki izvajajo dopolnilne dejavnosti in s tem doprinesejo h kvaliteti in raznolikosti programa. Prostovoljci sodelujejo pri druženju in pogovoru z uporabnicami, pri likovnih delavnicah, družabnih igrah, učni pomoči otrokom, pomoči pri vzgoji otrok, pomoči materi pri negi dojenčka.

Materinski dom Postojna sofinancira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ostala denarna sredstva pa pridobijo od posameznikov, skupnosti, organizacij ter z različnimi donacijami.

Materinski dom Postojna izvaja program nudenja strokovne pomoči ženskam in otrokom, ki doživljajo socialno-ekonomsko stisko oziroma nasilje. Ponavadi imajo te ženske zelo šibko razvito socialno mrežo, tako da nimajo nikogar, ki bi jim lahko pomagal in nudil varno bivanje. Osnovna cilja programa sta nudenje začasnega bivališča in strokovna pomoč uporabnicam, izboljšanje kvalitete življenja v času bivanja v materinskem domu in po odhodu ter usposobitev za samostojno življenje.

Pri izvajanju programa uporabljajo individualne in skupinske metode dela, ki temeljijo predvsem na interesih posameznic. Individualne oblike dela zajemajo:

- začasno namestitev in prvo socialno pomoč,
- strokovno individualno svetovanje,
- reševanje konkretnih stisk in težav posameznice,
- izdelavo individualnega načrta pomoči in njegovo realizacijo,
- pomoč pri oblikovanju prošenj in dopisov,
- sodelovanje z različnimi institucijami, podporo ter spremstvo k državnim organom.

Skupinske metode dela so namenjene predvsem druženju, kreativnosti, skupnemu reševanju konfliktov med uporabnicami in vsebujejo:

- skupino za samopomoč,
- skupni sestanek, kjer se rešujejo nesporazumi med stanovalkami,
- sodelovanje in pomoč v programu »starejši«,
- različne delavnice in delovne aktivnosti (delovna terapija, kreativne delavnice, gospodinjstvo, delavnice o negi in skrbi za otroka),
- piknike, izlete, obiske kulturnih prireditev, pogovore.

4.2.3. MATERINSKI DOM LJUBLJANA

Materinski dom Ljubljana je bil ustanovljen leta 1994 s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Do leta 2004 je deloval kot samostojni javni zavod, konec avgusta 2004 pa je bil pripojen k Centru za socialno delo Šiška s sklepom vlade in predstavlja njegovo dislocirano enoto.

Materinski dom Ljubljana ima dve enoti, hišo na Karunovi ulici in dvosobno stanovanje na Celovški cesti, ki pa je trenutno zaprto zaradi prenovitve. V obeh enotah lahko namestijo devet do deset žensk z otroki. V hiši na Karunovi ulici razpolagajo s sedmimi sobami, kjer lahko namestijo sedem žensk z otroki, v enoti na Celovški cesti pa lahko bivajo dve do tri ženske z otroki. Materinski dom Ljubljana sprejema nosečnice in matere z dojenčki in otroki, ki so v hudi socialni in materialni stiski, brez stanovanja, s prekinjeno socialno mrežo. Ženske, ki so žrtve nasilja, izjemoma sprejemajo, če je v materinskem domu dovolj prostora. Za sprejem mora ženska imeti nizko plačo, s službo mora biti vezana na Ljubljano ter mora biti pripravljena na sodelovanje z materinskim domom ter na aktivno reševanje svoje stiske. Pogoj za sprejem je tudi slovensko državljanstvo otrok ter njihova starostna meja do 14 let. Bivanje v domu praviloma traja eno leto, ob utemeljenih razlogih pa se lahko podaljša še dvakrat po tri mesece. Vsako podaljševanje bivanja bi lahko predstavljalo nevarnost nastanka patološkega prilagajanja skupini, namesto produktivne rasti osebnosti. Žensko se sprejme v materinski dom na podlagi vloge za sprejem v dom, ki jo odda na sedežu materinskega doma, na podlagi telefonskega klica ali pa preko drugih vladnih oziroma nevladnih organizacij. Strokovna komisija, ki jo sestavljajo trije člani iz Centra za socialno delo Šiška ter dve strokovni delavki iz Materinskega doma Ljubljana, opravi razgovor z materjo, v katerem opredeli težave ženske in oblikuje njen individualni načrt pomoči. Seznanjeni se jo tudi s hišnim redom, ki določa nekatera pravila, ki jih mora spoštovati za časa bivanja.

V Materinskem domu Ljubljana sta zaposleni dve strokovni delavki, po izobrazbi diplomirana socialna delavka in socialna delavka, ki je tudi vodja Materinskega doma ter delovni terapevt, ki skrbi za čiščenje in kuhanje. Dvakrat tedensko jim pomaga tudi 10 do 15 prostovoljcev z Gimnazije Poljane in Waldorfske gimnazije, enkrat tedensko pa se ženskam in otrokom posveti učiteljica angleškega jezika iz Združenih držav Amerike. Lansko leto je sodelovala kot prostovoljka tudi študentka iz Španije.

Materinski dom Ljubljana deluje po kombiniranem principu domskega dela in stanovanjskih skupin, to pa pomeni, da matere same skrbijo zase in za svoje otroke ob pomoči strokovnih delavk, delovnega terapevta in prostovoljcev. Ženske tudi same plačujejo prispevek za bivanje v domu, ki znaša mesečno 10.000,00 tolarjev za malo sobo in 13.300,00 tolarjev za veliko sobo, tekom leta pa se ta prispevek zvišuje z namenom motivacije oziroma približanja realnemu življenju. Z eno od nepremičninskih agencij so dogovorjeni, da jim pošljejo vse ponudbe do približno 250 evrov za stanovanje, ki ga bodo ženske poskušale najeti po odhodu iz materinskega doma.

Materinski dom Ljubljana je edini materinski dom v Sloveniji, ki je v celoti financiran s strani države. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve namreč v celoti prispeva za plače zaposlenih, za delovanje hiše, za elektriko, popravila, stroške, osnovni zajtrk ter kosilo in sadje, ki ga dobijo ženske in otroci enkrat tedensko, sredstva, ki jih pridobijo s pomočjo donacij in sponzorstev pa prispevajo k izboljšanju kvalitete življenja v materinskem domu.

Program Materinskega doma Ljubljana ponuja materam in njihovim otrokom poleg namestitve še sodelovanje v socialnovarstvenih storitvah, ki so:

- prva socialna pomoč,
- osebna pomoč,
- pomoč družini na domu,
- pomoč pri napotitvah,
- reševanje problematike,
- na 14 dni organizirana domska skupnost, kjer se rešuje tekoča problematika,
- terapije, kjer se ženske vključujejo in jih vodi zunanja sodelavka, specialistka družinske in zakonske terapije,

- organizirani tabori in izleti v sodelovanju z Učno-vzgojnim centrom,
- organizirani ogledi koncertov, gledališča, lutkovnih predstav, obiski živalskega vrta, bazenov itd.,
- organizirane plesne, likovne delavnice, delavnice za pisanje prošenj.

Cilj programa materinskega doma je, da matere začnejo aktivno prevzemati odgovornost zase in za svoje otroke, zelo pomembno je tudi jačanje njihove samopodobe, širjenje njihove socialne mreže, vse to pa zato, da se usposobijo za samostojno in odgovorno življenje.

V Materinskem domu Ljubljana so junija 2000 ustanovili skupino za samopomoč, ki je nastala iz potrebe po sodelovanju in zavzemanju za skupen cilj žensk iz materinskega doma. V skupini za samopomoč se ženske zavzemajo za reševanje problemov na materialnem življenjskem področju, zlasti na področju reševanja stanovanjskega problema.

Pripravljajo različne projekte, ki jim pomagajo pri razreševanju teh težav, in sicer (<http://www.freewebs.com/skupinavmd/index.htm>, 1.7.2005):

1. Projekt Moji koraki v novo življenje je razdeljen na več faz:

- faza okrevanja: posvečajo se nematerialni plati problema (doživetje posilstva, nesreče, smrt bližnje osebe, rojstvo otroka z gibalnimi motnjami, ločitev itd.);
- faza podpore: soočenje s svojimi problemi in procesom reševanja teh problemov ter branje literature na to temo;
- faza zbiranja relevantnih informacij: o delu, študiju, stanovanjih, mestih pomoči, kot so zagovorništvo, pravno svetovanje, terapevtsko svetovanje;
- faza učenja in uporabe kreativne komunikacije: osveščanje o osnovnih človekovih pravicah in učenje učinkovitejšega reševanja konfliktov;
- faza izdelave življenjskega osebnega načrta.

2. Projekt Mreža pomoči ima za svoj cilj usposabljanje žensk in novih prostovoljcev za zbiranje sredstev za delno subvencioniranje najema stanovanj za matere in njihove otroke, ki jim je bivanje v materinskem domu poteklo. Projekt si prizadevajo učinkovito predstaviti tudi v drugih materinskih domovih, varnih hišah in podobnih socialnovarstvenih organizacijah.

3. Projekt Skupinska pobuda omogoča usposabljanje žensk na treh področjih:

- usposabljanje za kreativno komunikacijo: organizirajo plesno-gibalno, risalno, kreativno delavnico, delavnico igre vlog ter delavnico o čustveni inteligenci;
- usposabljanje za »fund raising«: zbirajo strokovno literaturo in članke o »fund raisingu«, učijo se veščine pisanja prošenj za bodoče donatorje, izdelale so letak za donatorje;
- usposabljanje za osnove lobiranja: zbirajo strokovno literaturo, članke in informacije o lobiranju, sestavile so vprašalnik o lobiranju za raziskovalno nalogo, ga razposlale v vladne in nevladne organizacije ter ga analizirale, napisale so svoj primer – »case«.

4.2.4. MATERINSKI DOM SOLKAN IN MATERINSKI DOM KARITAS NA CESTI

Materinski dom Solkan in Materinski dom Karitas na Cesti sta nevladni, neprofitni organizaciji, ki ju je ustanovil Zavod Karitas Samarijan, ta pa je bil ustanovljen s strani Škofijske Karitas Koper. Materinski dom Solkan so odprli avgusta 2000, spomladi 2001 pa so odprli še Materinski dom Karitas na Cesti v Ajdovščini, ki pomeni nadgradnjo programa v Materinskem domu v Solkanu in daje ženskam možnost podaljšanja namestitve. Ciljna skupina teh dveh materinskih domov so matere z otroki, nosečnice, porodnice, trpinčene matere in ženske v materialnih in drugih stiskah z območja severne Primorske in Krasa. Oba materinska domova omogočata bivanje 16 ženskam in 13 otrokom, od tega sprejmejo v stanovanjski skupini v Materinskem domu na Cesti pet žensk z otroki. Bivanje v obeh domovih traja do enega leta, z možnostjo podaljšanja v utemeljenih primerih, lahko pa se tudi prekine v primeru kršitve hišnega reda ali odklonitve sodelovanja v individualnem programu. Ob sprejemu se namreč sestavi pogodba, ki določa bivanje, hišni red, kritje stroškov in ostale splošne pogoje o sprejemu in prenehanju bivanja. O sprejemu odloča strokovni tim na podlagi pisne vloge, predhodnega razgovora z žensko in strokovnih mnenj pristojnih centrov za socialno delo ter priporočil Karitasa.

V Materinskem domu Solkan in Materinskem domu Karitas na Cesti je zaposleno skupaj pet strokovnih delavk. Tri socialne delavke načrtujejo in organizirajo dejavnosti, v katere so vključene vse stanovalke, pomagata jim tudi sociologinja in socialni pedagog. V izvajanje programa je vključeno tudi 19 prostovoljcev, od tega dva psihologa, dva učitelja, dva duhovnika, sedem srednješolk in drugi.

V Materinskem domu Solkan in Materinskem domu Karitas na Cesti imajo naslednje metode dela:

- nudenje namestitve,
- ob sprejemu nudenje prve socialne pomoči,
- svetovanje pri osebnih in družinskih problemih,
- individualne razgovore,
- izdelavo individualnega načrta, v katerem določijo cilje stanovalke in načine reševanja trenutnih problemov stanovalke,
- timsko delo, ki je pomembno za uspešno reševanje problemov stanovalke,
- sodelovanje otrok pri reševanju problemov,
- nudenje pomoči pri spremstvu na druge institucije,
- možnost vključevanja v skupino za samopomoč,
- vključevanje stanovalk v zunanje okolje,
- organiziranje različnih delavnic (risanje, oblikovanje izdelkov iz gline, izdelovanje voščilnic itd.),
- nudenje individualne učne pomoči otrokom in ustvarjalne delavnice za otroke.

Programa, ki se izvajata v obeh domovih, imata tudi nekaj posebnosti:

- v spodnjem delu hiše v Solkanu izvajajo program Prehodni dom, ki je namenjen ženskam v hudi kratkotrajni stiski in potrebujejo le nekajdnevno namestitev;
- v spodnjem delu hiše na Cesti izvajajo program za otroke Popoldan na Cesti, kjer se zbirajo otroci iz okolice in se s prostovoljci učijo, igrajo ter ustvarjajo;
- izvajajo preventivne programe s področja skupin za samopomoč mladim, zakoncem, ženskam in moškim, prizadetim zaradi nasilja.

4.2.5. MATERINSKI DOM CELJE

Materinski dom Celje¹⁴ je bil ustanovljen decembra 2001, delovati pa je začel februarja 2002. V samem začetku je Materinski dom Celje deloval pod okriljem Centra za socialno delo Celje, z aprilom 2003 pa je prešel pod Javni zavod Socio, ki ga je ustanovila Mestna občina Celje. Kljub temu da deluje v okviru javnega zavoda, se financira projektno. Namenjen je

materam z mlajšimi otroki in nosečnicam, ki so se znašle v socialni stiski, osebni stiski in jim je za odpravljanje težav potrebna strokovna pomoč in pomoč širše skupnosti. Večina uporabnic je izgubila stanovanje, bodisi da je bila najemnica ali pa je prišlo do deložacije oziroma prisilne izselitve. Prav tako ima večina uporabnic nizke dohodke, so brez zaposlitve in z zelo nizko stopnjo samozavesti.

Razpolagajo s šestimi sobami in 16 posteljami, v katerih lahko namestijo šest žensk in deset otrok, pri čemer imajo prednost ženske iz Celja, Štor, Vojnika in Dobrne. V domu lahko bivajo do enega leta. Vključitev v program je možna na podlagi vloge, ki jo posameznica odda na Center za socialno delo Celje, jo naslovi na dom ali vzpostavi telefonski kontakt. Vse uporabnice so pred sprejemom v dom seznanjene s pogoji za sprejem, s programom, s potekom bivanja, z aktivnostmi, ki v domu potekajo, s pravicami in obveznostmi in s hišnim redom, ki ga je v času bivanja v domu potrebno spoštovati. Hišni red se nanaša na osnovna pravila bivanja v materinskem domu in obsega odgovornost za red in čistočo, prepovedano je tudi izvajanje vsakršnega nasilja do tistih, ki v materinskem domu bivajo, delajo ali pa ga občasno obiskujejo (prostovoljci, patronažna služba itd.). Vsaka uporabnica sama skrbi za varstvo in vzgojo svojega otroka in sama vodi gospodinjstvo. Vsaka uporabnica je dolžna sodelovati v procesu individualne obravnave in se je dolžna udeleževati delavnic, hišnih sestankov in generalnega čiščenja, ki poteka v domu. Če uporabnica kljub opozorilu krši hišni red in dogovor, sklenjen med uporabnico in svetovalko, o izvajanju individualne pomoči uporabnici, prejme 1. pisni opomin, 2. pisni opomin in 3. pisni opomin z datumom izselitve.

V Materinskem domu Celje je trenutno zaposlena strokovna delavka, ki je po izobrazbi diplomirana socialna delavka, prek javnih del pa so zaposlili delavko za pomoč v materinskem domu, ki je po izobrazbi medicinska sestra. Imajo tudi prostovoljko za izvajanje kreativnih, likovnih in plesnih delavnic ter tri prostovoljke, ki izvajajo kuharske delavnice, delavnice ročnih spretnosti in učenje angleškega jezika. Prostovoljke delujejo pod vodstvom mentorice - svetovalne delavke, ki jih vodi in usmerja. Izobraževanje za tovrstno populacijo žensk pa je izredno skromno, tako da teče izobraževanje prostovoljcev v okviru organizacije same.

Materinski dom Celje financirajo:

---

¹⁴ Povzeto po odgovorih dipl. soc. del. Irene Romih, sodelavke v Materinskem domu Celje.

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (65%),
- občine (25%),
- uporabnice (10%).

Osnovni program Materinskega doma Celje je: namestitev žensk in otrok, strokovna pomoč, vodenje, urejanje in aktivnosti, ki potekajo v materinskem domu. Pri tem uporabljajo naslednje načine in oblike dela:

- individualno delo z ženskami,
- skupinsko delo z ženskami,
- individualno delo z otroki,
- skupinsko delo z otroki,
- krizno intervencijo.

Program Materinskega doma Celje ima zastavljenih tudi nekaj ciljev, za dosego katerih se izvajajo tudi določene dejavnosti:

- seznanitev z bivanjem v domu: pred sprejemom uporabnice se izvede individualni razgovor, ogled hiše ter pogovor z uporabnicami;
- pomoč uporabnicam, krepitev samozavesti, sprejemanje odgovornosti za svoje življenje: za dosego tega cilja se uporabnice informira, opredelijo se njihovi cilji, naredi se individualni načrt, uporabnice se spremlja, vodi ter se jim pomaga pri institucionalnem sodelovanju;
- uresničevanje individualnega načrta: pri tem se izvajajo svetovalni razgovori, sodelovanje z institucijami;
- krepitev ustvarjalnosti: organizirajo se ustvarjalne delavnice, podajajo se predlogi za delavnice;
- izmenjava izkušenj: pri tem je pomembna skupina za samopomoč ter debate, ki potekajo v okviru te skupine;
- krepitev telesa in duha: organizirajo se športne aktivnosti in izleti, izvajajo delavnico aerobne vadbe, t.i. pilates;
- ohranjanje čistoče in reda: izvajajo generalno čiščenje;
- obravnava tekoče problematike: organizirajo se hišni sestanki;
- spodbujanje ročnih spretnosti in osnov kuhanja: izvajajo se kuharske dejavnosti.

4.2.6. MATERINSKI DOM MARIBOR

Materinski dom Maribor¹⁵ je bil ustanovljen leta 2003 s strani Centra za socialno delo Maribor in deluje v okviru pravno organizacijske oblike Centra za socialno delo Maribor. Najprej so ustanovili materinsko stanovanje, ki omogoča bivanje materam z mladoletnimi otroki, nosečnicam in samskim ženskam, ki zaradi bivanjskih oziroma socialnih stisk potrebujejo pomoč in možnost bivanja, obenem pa so v samostojnem življenju toliko usposobljene, da ne potrebujejo redne, vsakodnevne pomoči. V materinskem stanovanju je prostora za dve ženski z otroki. Leta 2004 pa je Center za socialno delo Maribor odprl stanovanjsko hišo, v kateri se lahko nastanijo matere z mladoletnimi otroki, nosečnice in samske ženske, ki potrebujejo pomoč in možnost bivanja ter dodatno, vsakodnevno strokovno pomoč. Stanovanjska hiša - materinski dom sprejme osem žensk z mladoletnimi otroki. Skupaj v obeh enotah se lahko nastani deset mater z otroki oziroma 32 oseb.

V materinski dom sprejmejo ženske, ki so motivirane za bivanje v domu in so pripravljene sodelovati pri urejanju svojega samostojnega življenja, hkrati pa so pripravljene sprejeti pogoje bivanja in hišni red ter izvajati individualni načrt pomoči. Bivanje traja do enega leta, z možnostjo podaljšanja na podlagi sklepa strokovnega tima doma. Časovni rok bivanja v domu je opredeljen v pogodbi o bivanju, ki jo ženska podpiše ob sprejemu v dom. Pogodba je v skladu z individualnim načrtom pomoči, ki ga uporabnica pripravi skupaj s svojo matično strokovno delavko. Pogodba o bivanju se lahko podaljša v primeru, če si uporabnica v zastavljenem roku ni uredila bivalnih razmer, je pa aktivno sodelovala pri izvajanju zastavljenih ciljev, hkrati pa je tudi strokovni tim mnenja, da potrebuje še nadalje strokovno pomoč pri doseganju svojih ciljev.

V Materinskem domu Maribor so redno zaposlene univerzitetna diplomirana socialna delavka, ki je tudi koordinatorica programa, ter diplomirana socialna delavka in socialna delavka, ki sta tudi strokovni delavki. Za dobo šest mesecev imajo vključene tudi tri delavke v okviru javnih del. Pri izvajanju programa jim pomaga tudi šest prostovoljcev, med katerimi so zlasti študentje in zaposleni, ki so pripravljene delati z uporabnicami in otroki. Prostovoljce izobražujejo na uvodnem usposabljanju, kjer jih seznanijo s potrebnimi vsebinami, programom, hišnim redom, potrebami uporabnic, zakonodajo, strokovnim delom, vlogo prostovoljcev, pričakovano vsebino njihovega dela ter načini dela. Enkrat mesečno se

---

¹⁵ Povzeto po odgovorih univ.dipl.soc.del. Žanet Mithans, koordinatorke programa Materinski dom Maribor.

prostovoljci vključujejo v supervizijsko skupino, v okviru katere obravnavajo sprotne vprašanja, ki so povezana z delom, morebitnimi težavami, stiskami in potrebami po novem znanju.

Financiranje Materinskega doma Maribor omogočajo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Mestna občina Maribor, občine Podravske regije, donatorji, sponzorji, humanitarne akcije itd.

Cilji programa Materinskega doma Maribor, ki jih prilagajajo glede na potrebe mater, otrok in celotne skupine, so:

- pomoč materam in otrokom pri vsakodnevni stiskah in težavah in osebna pomoč,
- pomoč materam in otrokom pri ureditvi samostojnega življenja v prihodnje (urejanje pogojev za bivanje, urejanje odnosov v okviru socialne mreže oziroma vzpostavljanje nove socialne mreže),
- pomoč pri iskanju zaposlitve, dela,
- pomoč pri skrbi za otroke s ciljem prevzemanja samostojne skrbi za otroke,
- učenje za ustrezno vzgojo in skrb za otroka (odnosni vidik, skrb za ustrezno prehrano, higieno, igro, ukvarjanje z otrokom in drugo),
- samostojna skrb za dom (urejanje, skrb za hišo, delo na vrtu),
- učenje in pomoč pri vzpostavitvi pogojev za ustrežnejše bivanje.

Program Materinskega doma ponuja ženskam in otrokom več vrst dejavnosti, in sicer:

- pomoč pri premagovanju trenutnih in dalj časa trajajočih osebnih in drugih stiskah in težavah,
- pomoč pri urejanju zadev,
- sodelovanje z zunanjimi institucijami,
- pomoč pri vsakodnevni skrbi za otroke,
- navajanje in usmerjanje mater in otrok na samoorganizacijo in samopomoč pri vsakodnevni opravih in urejanju,
- pomoč celotni družini, kadar izrazi interes zanjo,
- izvajanje ustvarjalnih delavnic (izdelava izdelkov iz gline, papirja, svile in drugih materialov),
- izvajanje lutkovnih delavnic in lutkovnih iger,

- izvajanje delavnic na kmečkem turizmu (peka kruha, potic, krofov),
- izvajanje in organiziranje ustvarjalnih tednov, v katerih uporabniki slikajo in rišejo.

Program v Materinskem domu Maribor nudi možnost¹⁶:

- priprave na sprejem: to možnost lahko ženska izkoristi, kadar si želi spremembe, vendar nanjo še ni popolnoma pripravljena, pri tem pa se v strokovno pomoč lahko vključi celotna družina in se dogovori o namestitvi in bivanju v materinskem domu;
- vključitve v program spremljanja po odhodu: če ženska izrazi željo, lahko s strokovno delavko načrtuje delo v programu spremljanja (obiskovanje terapevtske skupine, individualna pomoč itd.).

4.2.7. SKLEPNE UGOTOVITVE O MATERINSKIH DOMOVIH

V Sloveniji trenutno deluje osem materinskih domov, in sicer na Škofljici, v Višnji Gori, Postojni, Ljubljani, Solkanu, Ajdovščini, Celju in Mariboru. Ustanovljeni so bili s strani Zavoda Pelikan – Karitas, Zavoda Talita kum, Zavoda Karitas Samarijan, Javnega zavoda Socio, Centra za socialno delo Maribor ter Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Štirje materinski domovi delujejo kot nevladne oziroma zasebne neprofitne organizacije. To sta Materinski dom Škofljica in Materinski dom Višnja Gora, ki delujeta v okviru Zavoda Pelikan – Karitas ter Materinski dom Solkan in Materinski dom Karitas na Cesti, ki ju je ustanovil Zavod Karitas Samarijan. Ostali štirje materinski domovi pa so vladne oziroma javne neprofitne organizacije, ustanovljene s strani Zavoda Talita kum, Javnega zavoda Socio, Centra za socialno delo Maribor ter Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

Vseh osem materinskih domov je namenjenih socialno ogroženim nosečnicam, porodnicam z dojenčki in materam z majhnimi otroki, sprejemajo pa tudi ženske, ki doživljajo nasilje. Materinski domovi ne delujejo na tajnih lokacijah. Ženske lahko bivajo v materinskih domovih do enega leta, z možnostjo podaljšanja iz utemeljenih razlogov. Podaljšanje bivanja je možno do leta in pol, materinska domova na Škofljici in v Višnji Gori pa omogočata namestitvev tudi do treh let. V vseh materinskih domovih ženske podpišejo pogodbo, ki jim določa nekatere obveznosti in upoštevanje pravil bivanja. Povsod morajo ženske same skrbeti za svoje otroke in svoje gospodinjstvo ter upoštevati hišni red, ki določa skrb za red in

¹⁶ <http://www.csd-mb.si/?p=HOME,PROGRAM,RAZVOJNIPROGR,MATERINSKIDOM>, 29.6.2005

čistočo, prepoveduje uporabo alkohola in drog, uporabo nasilja in vsebuje še nekatera druga pravila.

V vseh osmih materinskih domovih je pogoj za sprejem ženske osebna ali socialna stiska. Ženske sprejemajo na podlagi pisne vloge, ki jo poda ženska sama ali pa institucije, kot so centri za socialno delo, porodnišnica ali druge vladne in nevladne organizacije. V nekaterih materinskih domovih pa sprejemajo ženske tudi na podlagi telefonskega klica. Noben materinski dom ne sprejema žensk, ki so zasvojene z alkoholom in drogami, psihiatričnih žensk ter žensk, okuženih z nalezljivimi boleznimi. Glede sprejema žensk brez državljanstva pa se materinski domovi razlikujejo, v nekaterih materinskih domovih je namreč državljanstvo pogoj za sprejem, v nekaterih pa ne.

Materinski domovi so si glede ciljev dokaj podobni, saj so vsi usmerjeni v nudenje strokovne pomoči socialno ogroženim ženskam in njihovim otrokom, izboljšanje kvalitete njihovega življenja ter usposabljanje za samostojno življenje. Programi v materinskih domovih so si med seboj tudi dokaj podobni. Vsi namreč nudijo ženskam in njihovim otrokom namestitve, prvo socialno pomoč in osebno pomoč, telefonsko svetovanje, individualno in skupinsko svetovanje, zagovorništvo in spremstvo na druge institucije, možnost vključitve v skupine za samopomoč, pomoč pri vzgoji in negi otrok, pomoč pri razvijanju boljših higienskih navad, pomoč pri urejanju zaposlitve in iskanju stanovanja.

Tudi v materinskih domovih izvajajo svoje programe na podoben način. Pri izvajanju programov se namreč poslužujejo individualnih in skupinskih metod dela. Individualne oblike zajemajo predvsem reševanje konkretnih stisk in težav posameznic ter sledenje individualnemu načrtu pomoči. Oblika dela so predvsem pogovori, pomoč pri oblikovanju prošenj in dopisov, sodelovanje z institucijami, podpora ter spremstvo na državne organe. Skupinske metode dela pa so namenjene skupinskemu reševanju problemov, tukaj so zlasti pomembne skupine za samopomoč, tedenski sestanki in delavnice. Organizirane delavnice se razlikujejo od enega do drugega materinskega doma. Zelo pomembno je delo z otroki, pri katerem se tudi uporabljajo individualne in skupinske oblike dela.

V financiranju materinskih domov obstajajo manjše razlike. Vsi so financirani s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, deleži prispevkov s strani lokalnih skupnosti, uporabnic in donatorjev pa so različni.

V materinskih domovih se kažejo razlike tudi v številu in izobrazbeni strukturi strokovnih delavcev in prostovoljcev. Tako sta v nekaterih zaposleni samo dve strokovni delavki, v nekaterih pa imajo tudi do pet zaposlenih. Tudi po izobrazbi se zaposleni med seboj razlikujejo. Največ je zaposlenih socialnih delavk, veliko je tudi diplomiranih socialnih delavk, sledijo pa jim delovni terapevti, univerzitetna diplomirana socialna delavka, sociologinja in socialni pedagog. Imajo tudi štiri zaposlene prek javnih del, med katerimi je ena delavka po izobrazbi medicinska sestra. Razlike obstajajo tudi pri prostovoljcih, tako v številu kot po izobrazbi.

Po številu bivalnih mest, ki jih ponujajo, so materinski domovi različni. Tako se lahko v Materinskem domu Postojna namesti samo 10 žensk in otrok, Materinski dom Maribor pa sprejme kar 32 žensk in otrok.

Vsem materinskim domovom so skupne tudi težave, s katerimi se soočajo. Največ težav imajo s financiranjem, kajti v večini materinskih domov so potrebe večje od finančnih sredstev, ki jih dobijo. Problemi pa se pojavljajo tudi z zmožnostjo namestitve, v večini so namreč materinski domovi polno zasedeni in imajo premalo bivalnih mest glede na število žensk, ki bi rade bivale v njih. Velik problem predstavlja tudi premajhno število zaposlenih.

Na podlagi analize lahko rečem, da so si materinski domovi dokaj podobni v svojih ciljih, programih in oblikah dela. Razlike se kažejo v strukturi zaposlenih ter številu bivalnih mest, ki jih ponujajo, manjša odstopanja pa se kažejo tudi v pogojih za sprejem in v finančnih virih.

4.3. DRUGE NEPROFITNE ORGANIZACIJE, KI NUDIJO PSIHOSOCIALNO POMOČ ŽENSKAM Z IZKUŠNJO NASILJA

Med druge neprofitne organizacije, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja, spadajo Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, Društvo Ženska

svetovalnica, Društvo za nenasilno komunikacijo, Center za pomoč žrtvam kaznivih dejanj in Zavod Emma.

4.3.1. DRUŠTVO SOS TELEFON ZA ŽENSKÉ IN OTROKE - ŽRTVE NASILJA

Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja je nevladna, neprofitna organizacija, ki deluje na področju socialnega varstva, proti nasilju nad ženskami in otroki, in sicer na nacionalni ravni. Društvo je nastalo leta 1989 kot neformalna skupina v okviru Sekcije Lilit, ki je delovala v formalnem okviru ŠKUC - Foruma. To je bil v Sloveniji prvi specializirani projekt za pomoč tistim, ki doživljajo nasilje v družini, partnerskih in sorodstvenih odnosih ali sicer. SOS telefon je v svojih temeljih feminističen projekt, kar pomeni, da je telefonsko svetovanje le ena od njegovih dejavnosti. Njegove druge pomembne dejavnosti so še: raziskovanje in pridobivanje podatkov o razširjenosti nasilja, preventivne delavnice za mlade, delo z javnostjo, vplivanje na spremembe kazenske zakonodaje, usposabljanje prostovoljk, vplivanje na politične programe nekaterih strank itd. (Dobnikar, 1997: 119-120).

Društvo SOS telefon ima status društva, ki deluje v javnem interesu. Sedež društva je v Ljubljani, enota društva pa deluje v Celju. Delo v društvu opravljajo zaposlene in prostovoljke, ki pa opravijo večino telefonskega svetovanja in sodelujejo tudi v drugih dejavnostih društva. Trenutno je v društvu sedem zaposlenih in 48 prostovoljk, ki delujejo v Ljubljani in Celju (Interno gradivo Društva SOS telefon).

Društvo SOS telefon sofinancirajo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Mestna občina Ljubljana, Urad za enake možnosti ter mnoge druge slovenske občine, poleg tega pa se financirajo tudi s sponzorstvi in donacijami, ki jih prispevajo podjetja ter posamezniki in posameznice.

Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja ima dva osnovna programa (<http://www.dustvo-sos.si>, 7.4.2005):

1. SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja: svetovanje na SOS telefonu, ki deluje od leta 1989, je namenjeno predvsem ženskam, ki doživljajo nasilje v družini, partnerskih ali sorodstvenih zvezah oziroma v drugih medsebojnih odnosih, in otrokom ter mladostnicam in mladostnikom, ki doživljajo nasilje s strani staršev, skrbnikov, vrstnikov, vzgojiteljev,

učiteljev. Telefonsko svetovanje je anonimno, njegov namen pa je zlasti izkazovanje podpore, razumevanje problema osebe, ki kliče, razbremenitev občutkov krivde, ki so pogosto prisotni pri žrtvah nasilja, osveščanje o njihovih pravicah, informiranje o drugih oblikah pomoči;

2. zatočišče za ženske in otroke - žrtve nasilja: zatočišče deluje od leta 1997 in ima sedež v Ljubljani, vendar pa sprejema ženske in otroke iz vse Slovenije. Sprejem v zatočišče Društva SOS telefon je možen samo preko SOS telefona. V program se lahko vključijo ženske, ki doživljajo nasilje in želijo s takim načinom življenja preiniti. Uporabnice in njihovi otroci so vključeni v celodnevni program, ki obsega bivanje, individualno in skupinsko svetovanje, zagovorništvo, pomoč pri urejanju eksistenčnih vprašanj, delavnice za uporabnice, učno pomoč otrokom, organizacijo prostega časa¹⁷.

V Društvu SOS telefon pa izvajajo tudi spremljevalne programe (<http://www.drustvo-sos.si>, 7.4.2005):

- skupina za samopomoč za ženske z izkušnjo nasilja: skupina se sestaja enkrat tedensko, vodita pa jo dve koordinatoriki. Skupina za samopomoč je v okviru društva začela delovati leta 1996 in je namenjena ženskam, ki doživljajo psihično, fizično in spolno nasilje v partnerskih, sorodstvenih zvezah ter drugih medsebojnih odnosih, pa tudi tistim, ki so nasilje doživele v preteklosti in bi se želele s temi izkušnjami soočiti in jih predelati. V njej ženske med seboj izmenjavajo izkušnje, ob medsebojni podpori skozi pogovor poskušajo razčleniti problem, ga analizirati in najti sprejemljive rešitve in usmeritve za nadaljnje razreševanje težav;
- osebno svetovanje nudijo zlasti pri zagovorništvu, ko spremljajo žrtev spolnega nasilja k zdravniku, ob prijavi na policiji itd;
- program zagovorništva in pravne pomoči: pri zagovorništvu gre za pomoč ženskam z izkušnjo nasilja, zlasti za spremljanje žensk na centre za socialno delo, sodišča, policijo in v druge uradne ustanove ter za pomoč pri sestavljanju uradnih dopisov, prošenj, pritožb; ženskam ponudijo pravne nasvete glede postopka razveze in delitve premoženja, praktične informacije o pristojnosti javnih služb, kot so policija, sociala in sodstvo ter informacije, kam se lahko eventualno zatečejo;

Comment [p2]:

¹⁷ Več o Zatočišču SOS telefon Ljubljana sem napisala v poglavju o zatočiščih.

- preventivno delovanje na področju nasilja nad ženskami in otroki: organizirajo izobraževanja za strokovno javnost v obliki predavanj in delavnic ter osveščajo širšo javnost z okroglimi mizami, posveti, akcijami, preko medijev;
- usposabljanje za prostovoljno svetovalno delo na SOS telefonu: izvaja se od leta 1989, obsega pa osnovno usposabljanje, ki traja 52 ur, ter praktično uvajanje v svetovalno delo na SOS telefonu. Prostovoljke izvajajo svetovalne pogovore na SOS telefonu ter sodelujejo pri izvajanju programa Zatočišče za ženske in otroke - žrtve nasilja pri učni pomoči otrokom, delavnicah za ženske in otroke in drugih dejavnostih v prostem času.
- Od leta 1999 skupaj z drugimi nevladnimi organizacijami izvajajo kampanjo Kaj ti je, deklica, ki poteka v okviru mednarodnih dni akcij proti nasilju nad ženskami (25.11.-10.12.), ob tem pa vsako leto organizirajo tudi strokovni posvet zatočišč in varnih hiš.

4.3.2. DRUŠTVO ŽENSKA SVETOVALNICA

Društvo Ženska svetovalnica je nevladna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 1993 v Ljubljani, od oktobra 1994 pa deluje tudi formalno kot samostojno društvo. Deluje na področju psihosocialne pomoči žensk, ženskam v stiski pa nudi brezplačno svetovanje, zagovorništvo, informacije o pristojnostih javnih služb in pomoč pri organizaciji skupin za samopomoč. Poleg tega opozarja na družbene okoliščine, ki pogosto povzročajo stiske žensk, se bori proti različnim oblikam diskriminacije žensk ter se zavzema za pravice žensk (<http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si>, 25.3.2005).

Večino denarnih sredstev dobi Društvo Ženska svetovalnica od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in Mestne občine Ljubljana, njuno sofinanciranje znaša 90%, ostale denarne prispevke pa dobi tudi od Zavoda za zaposlovanje, Urada za enake možnosti, Ministrstva za zdravstvo, Mestne občine Koper ter mnogih drugih donatorjev in sponzorjev.

V Društvu Ženska svetovalnica imajo zaposlene štiri diplomirane socialne delavke, v njihovih programih pa jim pomaga 14 prostovoljcev.

V Društvu Ženska svetovalnica izvajajo naslednje programe (<http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si>, 25.3.2005):

- psihosocialno svetovanje ženskam: to je osnovna dejavnost Društva Ženska svetovalnica, ki poteka po telefonu, pisno ali osebno, in sicer v obliki enkratnega pogovora, svetovanja na krajše obdobje (ženska prihaja predvidoma enkrat tedensko v krajšem obdobju, v katerem s svetovalko predelujeta konkretnije in manj kompleksne probleme), kontinuiranega svetovanja na daljše obdobje (ženska prihaja kontinuirano skozi daljše časovno obdobje, v tem času osvetli bolj kompleksna problematična področja v svojem življenju, s svetovalko poskušata najti načine za izboljšanje njenega položaja ter razumevanja situacije) in nekontinuiranega svetovanja na daljše obdobje (ženska se občasno srečuje s svetovalko skozi daljše časovno obdobje, in sicer takrat, ko začuti potrebo, da bi se o čem pogovorila);
- informacijska mreža: svetovalnica nudi tudi informacije o organizacijah, kjer ženske lahko poiščejo ustrezno pomoč, zato v ta namen zbirajo podatke s področja zaposlovanja, sociale, prava, izobraževanja, samopomoči in skušajo vzpostaviti informacijsko mrežo za potrebe svetovalnice in njenih uporabnic;
- zagovorništvo: Društvo Ženska svetovalnica izvaja psihološko zagovorništvo, kot del procesa svetovanja, pri katerem se postavi na stran ženske in podpira njene odločitve. Poleg tega se izvaja zagovorništvo v smislu pomoči pri urejanju konkretnih zadev, pri čemer gre za spremljanje in zagovorništvo žensk na centrih za socialno delo, sodiščih, policiji in v drugih uradnih ustanovah ter pomoč pri sestavljanju uradnih dopisov, prošenj, pritožb, pri izpolnjevanju obrazcev. Zadnja oblika zagovorništva je osveščanje in informiranje žensk o njihovih pravicah - leta 1998 je v sodelovanju Društva Ženska svetovalnica in PIC-a izšla brošura z naslovom Poti iz nasilja z osnovnimi informacijami o tem, na katere institucije se lahko obrnejo, da bi si pomagale iz nasilne situacije, in kateri pravni predpisi veljajo na tem področju;
- skupine za ženske z motnjami hranjenja: skupine za samopomoč za ženske z motnjami hranjenja, kot so anoreksija, bulimija, prekomerno hranjenje, delujejo v Društvu Ženska svetovalnica že od leta 1994. Namen skupin je pomoč ženskam pri reševanju problematičnega odnosa do hrane (bruhanja, stradanja, jemanja odvajal, basanja, večnega hujšanja itd.), obenem pa gre tudi za iskanje razlogov za te težave. Mnoge v skupini prvič spregovorijo o svojih težavah, dobijo izkušnjo, da niso edine, informacije o možnostih reševanja, literaturo;
- skupina za pomoč bližnjih pri motnjah hranjenja: skupina je namenjena svojcem žensk z motnjami hranjenja. Namen skupine je informiranje o oblikah pomoči, ki so na voljo,

- povečanje razumevanja motenj hranjenja kot odvisnosti, zmanjševanje osebnih stisk in pritiskov, ki jih svoji in prijatelji občutijo zaradi življenja z nekom, odvisnim od hrane. Skupina pomaga svojcem oblikovati bolj smiselne in jasne zahteve in pričakovanja, ki jih imajo do osebe z motnjo hranjenja in jim daje tudi motivacijo za nadaljnje iskanje pomoči;
- podporna skupina za ženske, ki doživljajo nasilje: skupina je začela delovati septembra 1997 in je namenjena ženskam, ki so nasilneža že zapustile, vendar se posledic nasilja še niso otresle, ženskam, ki še vedno živijo v nasilnem odnosu in zbirajo pogum za odhod, kot tudi ženskam, ki so v procesu ločitve;
  - delavnice »bodi imidž«: v projektu nudijo preko delavnic pomoč ženskam, ki imajo nizko telesno samopodobo in nimajo pozitivnega odnosa do lastnega telesa. Način dela so predvsem diskusije in usmerjene vizualizacije za spoznavanje lastne telesne samopodobe. Udeležanke spodbujajo k prevzemanju večje aktivnosti pri doseganju boljšega počutja v svojem telesu in zadovoljstva s seboj;
  - delavnica trening asertivnosti: delavnica uči ženske asertivnega vedenja, pozitivne samopodobe in osebnega negovanja, izražanja čustev in občutkov ter ravnanja s komplimenti;
  - usposabljanje prostovoljk za svetovalno delo: izobraževanje je razdeljeno v dve fazi, v katerih skušajo prostovoljke seznaniti s teorijo njihovega dela in jih vpeljati v prakso psihosocialne pomoči ženskam v stiski, k izobraževanju pa povabijo tudi strokovnjake s področja psihosocialne pomoči ljudem v stiski;
  - krizni center Ženske svetovalnice: deluje od konca leta 2000 v okviru Društva Ženska svetovalnica. To je prostor, kamor se ženske lahko obrnejo v primerih nasilja. Tam se lahko pogovorijo s svetovalkami, dobijo spremstvo in pomoč pri stikih s policijo in zdravnikom, dobijo informacije o oblikah pomoči in možnostih vključitve v programe zagovorništva, individualnega svetovanja, podpornih skupin ter imajo možnost prenočitve v varnem prostoru vsak vikend od petka od 19. ure zvečer do ponedeljka do 7. ure zjutraj. V krizni center ne sprejemajo brezdomk, zasvojenih z drogami in alkoholom ter otrok moškega spola, starejših od 15 let. V kriznem centru je prostora za dve ženski in štiri otroke.

4.3.3. DRUŠTVO ZA NENASILNO KOMUNIKACIJO

Društvo za nenasilno komunikacijo je nevladna, neprofitna in humanitarna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 1996 v Ljubljani, enoto v Mariboru pa je dobila leta 2000. Osnovna dejavnost društva je preprečevanje nasilja, informiranje ljudi o nasilju, svetovalna pomoč žrtvam nasilja in tudi svetovalna pomoč povzročiteljem nasilja. Društvo za nenasilno komunikacijo je prva nevladna organizacija, ki je organizirala projekt svetovalne pomoči osebam, ki povzročajo nasilje. Izvajajo tudi razne delavnice, seminarje, zagovorništvo, usposabljanje prostovoljke in sodelujejo z različnimi mediji, na okroglih mizah in izobraževanjih (<http://www.drustvo-dnk.si>, 25.3.2005).

Financiranje Društva za nenasilno komunikacijo omogočajo FIHO - Fundacija invalidskih in humanitarnih organizacij, Mestna občina Maribor, Mestna občina Ljubljana - Ljubljana - zdravo mesto, Mestna občina Ljubljana - Oddelek za zdravstvo in socialno varstvo, Mestna občina Ljubljana - Svet za varnost meščank in meščanov, Mestna občina Ljubljana - Urad za mladino, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport - Urad RS za mladino, Socialna zbornica Slovenije - program Razvoj kadrov, Urad za enake možnosti, Zavod RS za zaposlovanje - program javnih del, različni donatorji ter prispevki za predavanja in delavnice, ki jih organizira društvo (<http://www.drustvo-dnk.si>, 25.3.2005).

Trenutno je v društvu 12 redno zaposlenih, v programih pa jim pomaga od 20 do 25 prostovoljcev, ki delujejo v Ljubljani in Mariboru.

Socialnovarstveni programi Društva za nenasilno komunikacijo vsebujejo naslednje dejavnosti (<http://www.drustvo-dnk.si>, 25.3.2005):

- individualno pomoč otrokom ter mladostnicam in mladostnikom z izkušnjo nasilja: program se izvaja že od leta 1997, njegov namen pa je ponuditi otrokom ter mladostnicam in mladostnikom z izkušnjo nasilja svetovalno pomoč v obliki druženja s prostovoljko, kjer bo otrok dobil izkušnjo nenasilnega reagiranja, kar je pomembna oblika socialnega učenja;
- individualno svetovalno delo z ženskami in mladimi z izkušnjo nasilja: namen programa je krepitev moči žrtev, ki so preživeli ali doživljajo nasilje. Krepitev moči pomeni ponuditi

žrtvi pomoč pri spopadanju s posledicami nasilja, ki so pogosto slabo telesno in psihično počutje, nizka samopodoba, zmanjšana socialna mreža, okrnjeni stiki z okolico, ter pomoč pri preseganju težav;

- svetovanje in informacije po telefonu za žrtve nasilja: namenjeno je predvsem tistim ljudem, ki težje pridejo na osebno srečanje, želijo ohraniti anonimnost in imajo težave pri neposredni osebni komunikaciji. Svetovalni pogovor je sestavljen iz uvodne predstavitve težave s strani uporabnice ali uporabnika, razgovora o težavi in postopnega zaključevanja pogovora. V tem pogovoru se lahko doseže tudi dogovor, da bo oseba še poklicala ali prišla v društvo;
- socialno zagovorništvo: namen tega programa je spremljanje žrtev pri postopkih, ki potekajo na sodiščih, centrih za socialno delo, šolah, zavodih in pri stikih z drugimi organizacijami, ki nudijo pravno pomoč in zaščito (varne hiše, materinski domovi, krizni centri, pravnoinformacijski centri itd.);
- sodelovanje na timskih sestankih: timski sestanki so oblika multistrokovnega in multiinstitucionalnega dela, pri katerem gre v največji meri za sodelovanje pri načrtovanju dela s posamezno uporabnico ali uporabnikom;
- individualno svetovalno delo s povzročitelji nasilja: program je namenjen vsem, ki v svoji komunikaciji z drugimi uporabljajo nasilje in so se odločili, da bodo to težavo rešili. Cilj programa je predvsem povečati varnost tistih, ki doživljajo nasilje. Program združuje elemente socialnega učenja, raziskovanja, ocenjevanja, spreminjanja vrednot ter spremembe vedenja povzročitelja nasilja;
- svetovanje in informacije po telefonu za povzročitelje nasilja: povzročitelji nasilja ponavadi prvič pridejo v stik z društvom po telefonu in takrat dobijo prvo informacijsko svetovalno pomoč, se seznanijo z načinom dela, svojimi pravicami, Kodeksom etičnih načel v socialnem varstvu, pravili društva in pritožbenim postopkom;
- mediacijo: program se je začel izvajati leta 2003 in je namenjen ljudem, ki ne uporabljajo in ne doživljajo nasilja. Mediacija je prostovoljen, neformalen in nenasilen proces reševanja konfliktov in njen cilj je, da uporabniki in uporabnice sami pridejo do dogovora, ki je za obe strani sprejemljiv, uresničljiv in dolgotrajno učinkovit;
- preventivne delavnice za osnovne in srednje šole: program izvajajo od leta 1998. Osnovni namen programa je informirati otroke in mlade o nasilju, (ne)nasilni komunikaciji, reševanju konfliktov, samopodobi, identiteti, človekovih sposobnostih, diskriminaciji, življenju brez odvisnosti;

- trening socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje nad ženskami: program se je začel izvajati oktobra 2004, predstavlja pa alternativni program dela s povzročitelji nasilja nad partnerkami, ki ponuja možnost vključitve povzročiteljev, zoper katere je podana ovadba na tožilstvu;
- varna hiša: januarja letos je Društvo za nenasilno komunikacijo odprlo varno hišo, ki je že druga varna hiša v Ljubljani¹⁸.

Društvo za nenasilno komunikacijo izvaja tudi podporne dejavnosti (<http://www.drustvo-dnk.si>, 25.3.2005):

- usposabljanje za prostovoljno delo: poteka v Ljubljani in Mariboru v obliki predavanj in delavnic, na katerih se udeleženci seznanijo z različnimi oblikami nasilja in njihovimi posledicami, kasneje pa spoznajo preventivno in svetovalno delo. Na koncu svoje znanje uporabijo pri praktičnih vajah oziroma simulacijah;
- mentorstvo: namen mentorstva je usklajevanje in dogovarjanje o delu z uporabnicami ter usmerjanje prostovoljk pri njihovem strokovnem delu;
- intervizije: na intervizijskih sestankih zaposleni v društvu seznanijo prostovoljke s svojim delom, z administrativnimi in organizacijskimi stranmi dela v društvu ter s pripravo in izvajanjem drugih projektov;
- supervizije: namen supervizije je dvodimenzionalen. Je priložnost za razreševanje konfliktov med ljudmi, ki delajo pri posameznem projektu, hkrati pa je namenjena razbremenitvi in iskanju rešitev s pomočjo zunanega in v projekt ali delo z uporabnicami osebno nevpletenega supervizorja;
- delo z mediji ter strokovno in drugo javnostjo: mediji so pomemben dejavnik pri osveščanju javnosti o problematiki nasilja, tako je društvo z dobrimi nastopi v medijih postalo prepoznano širšemu krogu ljudi. Delo s strokovno in drugo javnostjo pa pomeni pripravljane različnih predavanj, delavnic ter informativnih nastopov za različne zainteresirane skupine ljudi;
- sodelovanje pri oblikovanju politik: društvo poskuša vplivati na oblikovanje politik na področju nasilja nad ženskami in nasilja nasploh tako, da njegovi člani sodelujejo v različnih delovnih skupinah in strokovnih timih, se udeležujejo nacionalnih in mednarodnih konferenc ter drugih dogodkov, na katerih lahko s svojim prispevkom pripomorejo k oblikovanju politik.

Projekta v pripravi:

- alternativna stanovanjska skupina za otroke, mladostnice in mladostnike, ki so doživeli nasilje: cilj projekta je zagotoviti varen prostor za dolgotrajnejše bivanje otrok, mladostnic in mladostnikov, ki so doživeli nasilje, in jim zagotoviti strokovno individualno obravnavo in podporo;
- svetovalke na urgenci: to je pilotski projekt, ki ga je društvo začelo izvajati leta 2003 v Mariboru. Uvaja novost na urgenci, in sicer svetovalko, ki bi žrtvam lahko ponudila takojšnjo nadaljnjo pomoč oziroma vsaj informacije o možnostih umika v varno hišo, možnostih zagovorništva, možnostih prijave povzročitelja in drugih oblikah pomoči. Pomemben del projekta je tudi beleženje števila žensk, ki se zaradi nasilja obrnejo na urgenco, ter osveščanje in izobraževanje zdravstvenega osebja o problematiki nasilja nad ženskami ter o možnih oblikah pomoči tem ženskam.

4.3.4. CENTER ZA POMOČ ŽRTVAM KAZNIVIH DEJANJ

Center za pomoč žrtvam kaznivih dejanj¹⁹ je bil ustanovljen leta 1998 kot nevladna organizacija. Ustanovil ga je Papiot, zavod za vzpodbujanje in razvijanje kvalitete življenja, in deluje po vsej Sloveniji na sedmih lokacijah: v Ljubljani, Kranju, Murski Soboti, Velenju, Kopru, na Jesenicah in na Ptuju. Namenjen je žrtvam vseh kaznivih dejanj, ki so opredeljene v Kazenskem zakoniku Republike Slovenije oziroma vsem, ki se počutijo kot žrtve; žrtvam zagotavlja pomoč žrtvam osebno ali po telefonu 24 ur na dan, vse dni v tednu.

Program psihosocialne pomoči žrtvam kaznivih dejanj, ki ga izvajajo na centrih za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, ima zastavljenih več ciljev, med drugim poskuša zmanjševati in blažiti žrtvine akutne stiske, pomaga zmanjševati in odstranjevati vseh vrst posledice kaznivih dejanj, pomaga žrtvam s posredovanjem najrazličnejših informacij, pomaga uporabnikom poiskati najboljše rešitve iz njihove stiske, hkrati pa jih pomaga tudi realizirati. Prav tako v okviru zagovorništva zastopa uporabnike in jim pomaga v težkih situacijah, pomaga pri zmanjševanju in odстранjevanju posledic sekundarne viktimizacije ter pri uveljavljanju pravic, izhajajoč iz pravnih aktov države in mednarodnih dokumentov.

---

¹⁸ Več o Varni hiši Ljubljana sem napisala v poglavju o zatočiščih.

¹⁹ Povzeto po odgovorih Ive Pirc, sodelavke na Centru za pomoč žrtvam kaznivih dejanj.

Za doseganje teh ciljev se uporabljajo metode individualnega razgovora, metode skupnostnega dela in metode skupinskega dela. Individualni razgovor poteka preko telefona ali osebno na centru za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, na žrtvinem domu ali na drugem ustreznem kraju, ki ga lahko predlaga tudi žrtev. Skupnostno delo predstavlja timsko in medinstitucionalno iskanje za žrtev ustreznih rešitev, z njenim soglasjem in aktivnim sodelovanjem. Skupinsko delo pa poteka v okviru izvajanja skupin za samopomoč, v katere so vključeni najmanj trije uporabniki.

Individualni razgovor vsebuje:

- nudenje podpore žrtvam z namenom zmanjševanja in blažitve akutne stiske, ustvarjanja občutka varnosti in zmanjševanja občutka krivde za nastalo situacijo, podpora je tudi sestavni del triaže, zagovorništva, skupin za samopomoč, intervencij in obravnav;
- podporno svetovanje, ki predstavlja kontinuirano in dalj časa trajajoče svetovanje, v katerem poskuša svetovalec skupaj z žrtvijo poiskati za žrtev najustreznejše ter sprejemljive poti za zmanjševanje in postopno razreševanje njene problematike.

Skupnostno delo vsebuje:

- triažo, ki pomeni usmerjanje žrtve na druge ustrezne vladne in nevladne organizacije in institucije, ki so pristojne za razreševanje njene problematike;
- zagovorništvo, ki zagotavlja žrtvi emocionalno in praktično pomoč v vseh postopkih in kontaktih z institucijami, ki pomenijo za uporabnika obremenitev (spremljanje na policijo, tožilstvo, sodišče, centre za socialno delo, razlaga postopkov, kontaktiranje z institucijami v žrtvinem imenu itd.) ter pomoč pri sestavljanju in vlaganju različnih prošelj, vlog, prijav, pri pripravi dokumentacije.

Na centrih za pomoč žrtvam kaznivih dejanj poleg psihosocialne pomoči žrtvam kaznivih dejanj in drugih oblik nasilja izvajajo tudi različne druge dejavnosti. Zelo so aktivni na področju organiziranja izobraževanj za strokovne sodelavce in prostovoljce ter organiziranja izobraževanj za strokovne delavce, ki se pri svojem delu srečujejo z žrtvami nasilnih situacij. Znotraj programa organizirajo tudi preventivne programe za vzgojno-varstvene in izobraževalne institucije ter skupine za samopomoč. Pomembno vlogo imajo tudi pri aktivnem vključevanju v večje osveščanje javnosti o prisotnosti in posledicah nasilja ter pri sodelovanju v strokovnih in kriznih timih. Program je tudi medinstitucionalno povezan, kar

pomeni, da centri sodelujejo z drugimi institucijami, vladnimi in nevladnimi organizacijami ter društvi, ki v okviru svojih programov ponujajo žrtvam nasilja psihosocialno pomoč.

Centre sofinancira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Mestna občina Koper, Mestna občina Kranj, Mestna občina Murska Sobota in Občina Jesenice pa prispevajo sredstva v obliki javnih del, ostala sredstva pa pridobijo z donacijami in sponzorstvi.

Na centrih za pomoč žrtvam kaznivih dejanj je trenutno šest redno zaposlenih (po izobrazbi diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, strojni tehnik, ki je tudi absolvent fakultete za socialno delo, komunikologinja, univerzitetna diplomirana pedagoginja, univerzitetna diplomirana andragoginja, višji upravni delavec), diplomirana socialna delavka in univerzitetna diplomirana ekonomistka pa sta zaposleni na programu javnih del. Imajo tudi strokovnega sodelavca, supervizorja, ki je po izobrazbi asist. mag. sc., diplomiran psiholog, specialist klinične psihologije in psihoterapevt. Pri programu trenutno sodelujejo tri prostovoljke, ki so konstantno aktivne od dve do štiri ure na teden. Občasno se vključuje tudi prostovoljka, ki dela pri promociji in predstavitvi centrov. Prostovoljci se pred nastopom dela udeležijo tridnevnega usposabljanja, izpopolnjujejo pa se tudi s sodelovanjem z mentorji ter na intervizijah in supervizijah.

Svetovalci, ki delajo na centrih, poleg strokovnega dela z uporabniki opravljajo tudi druge naloge, med drugim skrbijo za promocijo centrov in za odnose z javnostjo in mediji na lokalni ravni, vodijo različne evidence, pišejo poročila, sodelujejo v strokovnih timih, na okroglih mizah, strokovnih posvetih in delovnih sestankih, oblikujejo komunikacijske mreže z drugimi izvajalci pomoči, udeležujejo se akcij proti nasilju ter izvajajo preventivne delavnice za otroke in mladino.

4.3.5. ZAVOD EMMA

Zavod Emma je bil ustanovljen leta 2000 v Ljubljani in nudi strokovno psihosocialno pomoč, predvsem dekletom, otrokom in ženskam z izkušnjo nasilja. Ta pomoč obsega telefonsko, individualno in skupinsko svetovanje, zagovorništvo ter druge oblike pomoči. Delovati je začel kot strokovna služba za pomoč otrokom, mladim in odraslim v kriznih situacijah. V Zavodu Emma že od ustanovitve naprej deluje skupina za pogovor in samopomoč za

mladostnike in mladostnice - žrtve nasilja, v letu 2003 pa se je na novo formirala skupina za pogovor in samopomoč, ki je namenjena mladim ženskam žrtvam nasilja. Trenutno tudi potekajo priprave na odprtje Centra za mlade ženske, stare od 18 do 25 let, ki sedaj nimajo možnosti umika iz nasilnih odnosov v primarnih skupinah (<http://www.zavod-emma.si>, 23.5.2005).

Zavod Emma sofinancirajo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Mestna občina Ljubljana, nizozemska ambasada in različni donatorji ter sponzorji.

Zavod Emma ponuja naslednje programe pomoči otrokom, mladostnikom, dekletom, mladim ženskam ter drugim osebam z izkušnjo nasilja (<http://www.zavod-emma.si>, 23.5.2005):

- telefonsko svetovanje: svetovalke pomagajo klicalcem pri iskanju rešitev iz stiske v smislu zmanjševanja obremenitev, pritiskov in stresnih situacij ter izboljšanja klicalevega položaja. Nudijo tudi informacije o drugih oblikah pomoči, ki bi jih klicalec morda še potreboval;
- individualno svetovanje: v okviru individualnega svetovanja svetovalke nudijo žrtvam pomoč pri prepoznavanju težave in možne rešitve ter skupaj naredijo individualni delovni načrt;
- skupinsko svetovanje: skupina za pogovor in samopomoč za mlade ženske - žrtve nasilja se srečuje enkrat tedensko, sestanek traja od 2 do 3 ure. Zaradi potreb uporabnic so odprli tudi Skupino za samopomoč za ženske z izkušnjo nasilja II;
- poletni tabor: projekt Poletni tabor je namenjen mladim ženskam in mladostnicam, ki zaradi socialne izključenosti nimajo možnosti preživljanja poletnih počitnic izven svojih družin in kraja bivanja;
- zagovorništvo: v Zavodu Emma izvajajo zagovorništvo tako strokovne sodelavke kot prostovoljci. Je eden izmed vodilnih principov, na katerem temeljijo številne nove službe ter delo prostovoljcev in posameznikov. Princip zagovorništva temelji na prizadevanjih, da bi bili uporabniki socialnih služb deležni različnih oblik pomoči;
- center za mlade ženske žrtve nasilja: trenutno potekajo priprave na odprtje Centra za mlade ženske - žrtve nasilja, kamor bi se lahko umaknile mlade ženske in dekleta - žrtve nasilja, ki so stare od 18 do 25 let. Večina teh deklet je bila vključena v obravnavo pristojnih institucij, od centra za socialno delo do različnih drugih služb.

Cilj programa telefonskega svetovanja je pomoč klicalkam in klicalcem v kriznih situacijah z metodami zaupnega pogovora, aktivnega poslušanja, dialoga in nudenja informacij ter razbremenitev in vpogled v lastni položaj kot tudi opolnomočenje za možnost rešitve problema. Cilj in namen programov osebnega in skupinskega svetovanja pa je psihosocialna pomoč osebam in skupinam v obremenilni situaciji, spodbujanje k pozitivnemu reševanju kriznih situacij, razbremenitev dejavnikov, ki vplivajo na kakovost življenja, pomoč pri izvajanju nujne zaščite pri nasilnih odnosih, podpora pri iskanju ustreznih strategij preživljanja, zagovorništvo in spremstvo v institucije in posredovanje pri drugih ustanovah ali službah (Gregorič in Popaja, 2004: 232-233).

Programi se izvajajo po principih in načelih svetovalnega procesa, tehnik nudenja opore, usmerjanja, animiranja, skupinskega dela, dobre prakse, tehnik učenja socialnih veščin, tehnik zmanjševanja in eliminacije občutkov krivde, metod opolnomočenja in samopomoči (Gregorič in Popaja, 2004: 232).

V okviru Zavoda Emma se izvajajo tudi druge dejavnosti (<http://www.zavod-emma.si>, 23.5.2005):

- usposabljanje za prostovoljce: vsako leto organizirajo dva sklopa osnovnega usposabljanja, kjer se prostovoljci seznanijo z zavodom, s tehnikami svetovalnega pogovora z otroki, mladostniki in odraslimi, z družinskim pravom, kazenskim pravom itd. Prostovoljci morajo tudi enkrat tedensko dežurati na kriznem telefonu in se redno udeleževati intervizij;
- delovanje v javnosti: informiranje in ozaveščanje o problemih nasilja z različnimi delavnicami, okroglimi mizami in iskanje novih ne/institucionalnih rešitev za zagotavljanje osnovnih človeških in ustavno priznanih pravic žrtev nasilja;
- izvajanje raziskav o nasilju: v letu 2002 je Zavod Emma izvedel raziskavo Mlade ženske, žrtve nasilja, ki je v celoti objavljena v zborniku Odpiranje Centra za mlade ženske žrtve nasilja;
- akcija Ko še zidovi spregovorijo: v okviru mednarodnih dni akcij boja proti nasilju je bila leta 2003 izvedena akcija Ko še zidovi spregovorijo, v okviru katere so bile organizirane delavnice o problemu nasilja nad ženskami.

4.3.6. SKLEPNE UGOTOVITVE O DRUGIH NEPROFITNIH ORGANIZACIJAH, KI NUDIJO PSIHOSOCIALNO POMOČ ŽENSKAM Z IZKUŠNJO NASILJA

Med ostale neprofitne organizacije, ki nudijo kakršno koli obliko pomoči ženskam z izkušnjo nasilja, sem uvrstila Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, Društvo Ženska svetovalnica, Društvo za nenasilno komunikacijo, Center za pomoč žrtvam kaznivih dejanj ter Zavod Emma. Vseh pet organizacij se uvršča med nevladne oziroma zasebne neprofitne organizacije.

Vseh pet nevladnih neprofitnih organizacij je glede zastavljenih ciljev dokaj podobnih. Cilj vseh je psihosocialna pomoč ženskam v težkih situacijah, ko je prisotno nasilje, ter pomoč pri pozitivnem reševanju teh kriznih situacij, cilj vseh pa je tudi preventivno delovanje na področju nasilja nad ženskami in otroki. Pri programih vseh petih neprofitnih organizacij pa opazimo rahla odstopanja. Prav vse nudijo psihosocialno svetovanje v obliki telefonskega svetovanja, individualnega svetovanja ali skupinskega svetovanja. Vse izvajajo tudi zagovorništvo in pravno pomoč, organizirajo skupine za samopomoč, usposablajo za prostovoljno svetovalno delo ter preventivno delujejo na področju nasilja nad ženskami in otroki, pri čemer organizirajo različne delavnice, predavanja, okrogle mize in akcije. V nekaterih dejavnostih pa se programi med seboj razlikujejo. Tako deluje v okviru Društva SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja Zatočišče SOS telefon Ljubljana, v okviru Društva za nenasilno komunikacijo pa Varna hiša Ljubljana, kjer si ženske lahko poiščejo namestitev za daljši čas. V okviru Društva Ženska svetovalnica deluje krizni center, kamor se lahko ženske umaknejo v primerih nasilja in tam ostanejo do dva dni. Centri za pomoč žrtvam kaznivih dejanj namestitve ne ponujajo, Zavod Emma pa si že dalj časa prizadeva odpreti Center za mlade ženske žrtve nasilja, kamor bi se mlade ženske in dekleta, ki doživljajo nasilje in so stare od 18 do 25 let lahko umaknile, vendar pa do danes tega projekta še niso uspeli realizirati. Nekateri programi se razlikujejo tudi po svojih posebnostih. Tako se v Društvu Ženska svetovalnica ukvarjajo tudi z ženskami, ki imajo težave s prehranjevanjem, in organizirajo skupine za samopomoč ter delavnice za ženske z motnjami hranjenja. Društvo za nenasilno komunikacijo kot edino opravlja svetovalno delo s povzročitelji nasilja, pomagajo pa tudi mladostnicam in mladostnikom z izkušnjo nasilja. Posebnost njihovega programa je tudi mediacija in trening socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje. Center za pomoč žrtvam kaznivih dejanj ponuja pomoč vsem žrtvam kaznivih dejanj, ne samo ženskam. V Zavodu Emma pa so se specializirali za pomoč dekletom in mladim ženskam z izkušnjo

nasilja. Tukaj organizirajo tudi poletni tabor, ki je namenjen mladim ženskam, ki zaradi socialne izključenosti nimajo možnosti preživljanja poletnih počitnic izven svojega kraja.

Glede načina dela, ki ga izvajajo v vseh petih neprofitnih organizacijah, ni opaznejših razlik. Delo poteka namreč v obliki individualnega in skupinskega dela, v centrih za pomoč žrtvam kaznivih dejanj pa poznajo tudi skupnostno delo, v katero spadata triaža in zagovorništvo. Individualno delo se izvaja v obliki telefonskega svetovanja, osebnega svetovanja, individualne pomoči otrokom, mladostnicam in mladostnikom z izkušnjo nasilja ter individualne svetovalne pomoči povzročiteljem nasilja. Skupinsko delo pa se izvaja v obliki skupin za samopomoč, delavnic in tedenskih sestankov z možnostjo intervizije in supervizije. Med organizacijami obstajajo manjše razlike v ponudbi skupin za samopomoč in delavnic. Prav vse organizirajo skupine za samopomoč za ženske z izkušnjo nasilja, v Društvu Ženska svetovalnica pa organizirajo tudi skupine za samopomoč za ženske z motnjami hranjenja ter skupino za pomoč bližnjih pri motnjah hranjenja, ki je namenjena svojcem žensk z motnjami hranjenja. Vseh pet neprofitnih organizacij organizira delavnice, ki so namenjene usposabljanju za prostovoljno delo ter izobraževanju širše in strokovne javnosti, z njimi pa poskušajo preventivno delovati na področju nasilja nad ženskami. V Društvu za nenasilno komunikacijo organizirajo tudi preventivne delavnice za osnovne in srednje šole, Društvo Ženska svetovalnica pa ponuja tudi delavnice »bodi imidž« za ženske z nizko telesno samopodobo ter delavnice trening asertivnosti.

Pri financiranju se kažejo manjša odstopanja. Prav vse so financirane s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, lokalnih skupnosti in donatorjev ter sponzorjev. Nekatere pa so financirane tudi iz drugih virov. Tako nekatere organizacije dobivajo finančna sredstva tudi od Urada za enake možnosti, Zavoda RS za zaposlovanje, Ministrstva za zdravstvo, Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, Socialne zbornice Slovenije, Fundacije invalidskih in humanitarnih organizacij, nizozemske ambasade in drugih.

Pri vseh petih nevladnih neprofitnih organizacijah se kažejo razlike v številu in izobrazbeni strukturi zaposlenih in prostovoljcev. Najmanj zaposlenih imajo v Društvu Ženska svetovalnica, kjer delajo štiri strokovne delavke, v Društvu za nenasilno komunikacijo pa imajo kar 12 redno zaposlenih. Na Centru za pomoč žrtvam kaznivih dejanj imajo zaposleni tudi dve delavki, ki delata prek programa javnih del. Število prostovoljcev se tudi razlikuje,

največ jih imajo v Društvu SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, in sicer 48. Po izobrazbeni strukturi prevladujejo diplomirane socialne delavke, imajo pa zaposleno tudi diplomirano vzgojiteljico predšolskih otrok, strojnega tehnika, ki je tudi absolvent fakultete za socialno delo, komunikologinjo, univerzitetno diplomirano andragoginjo, višjega upravnega delavca, specialista klinične psihologije in psihoterapevta ter univerzitetno diplomirano ekonomistko, ki je zaposlena prek javnih del.

Vidimo, da ima vseh pet neprofitnih organizacij skupen cilj, to je psihosocialna pomoč ženskam z izkušnjo nasilja. Manjše razlike pa se pojavljajo v programih, ki jih ponujajo, v financiranju ter v strukturi zaposlenih.

5. ZAKLJUČEK

Cilj moje diplomske naloge je bil analizirati mrežo neprofitnih organizacij, ki delajo z ženskami z izkušnjo nasilja oziroma so usmerjene v preventivne dejavnosti pred nasiljem nad ženskami. Neprofitne organizacije za pomoč ženskam žrtvam nasilja so v Sloveniji začele nastajati v osemdesetih letih preteklega stoletja v okviru feminističnega gibanja in so prve začele opozarjati na problem nasilja nad ženskami v Sloveniji ter prve začele ustanavljati programe za pomoč ženskam žrtvam nasilja.

V diplomski nalogi sem ugotovila, da imamo trenutno v Sloveniji 24 organizacij, ki nudijo psihosocialno pomoč in zatočišče ženskam z izkušnjo nasilja, od tega deset varnih hiš oziroma zatočišč, osem materinskih domov, en krizni center ter pet drugih neprofitnih

organizacij, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam žrtvam nasilja. Analiza je pokazala, da je v Sloveniji na razpolago v zatočiščih in materinskih domovih skupaj 309 bivalnih mest. V zatočiščih, med katere sem uvrstila tudi krizni center, lahko poišče namestitev 169 žensk z izkušnjo nasilja, materinski domovi pa omogočajo bivanje 140 ženskam. Kljub doseženim 250 bivalnim mestom v zatočiščih in materinskih domovih, ki jih predvideva Nacionalni program socialnega varstva od leta 2000 do 2005, pa moram poudariti, da so zatočišča in materinski domovi polno zasedeni. Tako lahko potrdim tezo, da je varnih hiš oziroma zatočišč in materinskih domov v Sloveniji premalo glede na potrebe po namestitvah, ki so večje od dejanskih razpoložljivih kapacitet, in da je potrebno število takih organizacij povečati. Domnevo, da je pokritost z neprofitnimi organizacijami za pomoč ženskam žrtvam nasilja v Sloveniji regijsko neenakomerna, pa lahko potrdim s podatkom, da je kar 45,8% vseh neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja skoncentriranih v osrednjeslovenski regiji, medtem ko v nekaterih regijah ne obstaja nobena sorodna organizacija. Tovrstne neprofitne organizacije se ustanovljajo v urbanem okolju, kjer je koncentracija prebivalstva veliko večja kot na obrobni regijah in s tem tudi obstaja večja potreba po različnih oblikah pomoči. Velikokrat pa si tudi ženske, ki doživljajo nasilje, poiščejo pomoč v osrednji Sloveniji in se odselijo iz krajev, kjer nimajo tovrstnih organizacij, s tem pa se tudi umaknejo nasilnežu. Vseeno pa menim, da bi bila potrebna ustanovitev takšnih organizacij tudi v obrobni regijah, saj se tudi tam kažejo potrebe po njih.

Vseh 24 obravnavanih organizacij uvrščamo med neprofitne organizacije. Namreč, glede na tipologijo neprofitnih organizacij prav vse varne hiše, materinski domovi in druge sorodne organizacije, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja, po kriteriju cilja oziroma namena organizacije spadajo med neprofitne organizacije. Glede na kriterij ustanovitelja spada osem varnih hiš med nevladne oziroma zasebne neprofitne organizacije, dve varni hiši pa sta vladni oziroma javni neprofitni organizaciji. Med materinskimi domovi imamo štiri nevladne ter štiri vladne neprofitne organizacije, vse ostale sorodne organizacije, ki nudijo psihosocialno pomoč, pa so nevladne neprofitne organizacije. Glede na kriterij izvajalcev aktivnosti organizacije lahko uvrstimo vse organizacije med mešane neprofitne organizacije, kar pomeni, da so v njih poleg zaposlenih profesionalcev aktivni tudi prostovoljci. Glede na kriterij klientov oziroma uporabnikov pa lahko rečem, da vse obravnavane organizacije spadajo med organizacije, ki delujejo v korist vseh članov družbe,

to se pravi v javno korist. Vidimo, da prav vse varne hiše, materinski domovi in druge sorodne organizacije spadajo po tej tipologiji med neprofitne organizacije. Vse delujejo v javno korist, in sicer nudijo psihosocialno pomoč in varno namestitev ženskam, ki doživljajo kakršno koli vrsto nasilja. Vse so tudi formalno ustanovljene, samostojno vodene in upravljane ter neprofitno distributivne, kar pomeni, da svoj dobiček namenjajo za svojo dejavnost. Poleg tega so tudi prostovoljne, kar dokazujejo prostovoljci, ki pomagajo pri njihovem delovanju. Če jih primerjamo glede na strukturalno-operacionalno definicijo, pri vseh obravnavanih organizacijah zasledimo značilnosti neprofitnih organizacij, razlikujejo se le v tem, kako so bile ustanovljene, s strani države ali s strani nevladnih akterjev.

Vse neprofitne organizacije za pomoč ženskam žrtvam nasilja želijo s svojimi programi pomagati tistim ženskam, ki so se znašle v stiski, ki doživljajo kakršno koli vrsto nasilja, in tistim, ki bi rade zagotovile sebi in svojim otrokom varen umik pred nasiljem. Moram pa opozoriti, da obstajajo med programi manjše razlike. Tako varne hiše oziroma zatočišča ponujajo pomoč ženskam in otrokom, žrtvam vseh vrst nasilja, ki potrebujejo takojšen umik v varno okolje, materinski domovi pa so v sami osnovi namenjeni nosečnicam, porodnicam z dojenčki ter materam z mlajšimi otroki, pri katerih prevladuje socialna in ekonomska ogroženost; v zadnjem času pa se vse pogosteje zatekajo v materinske domove tudi ženske, ki so žrtve različnih oblik nasilja. Medtem ko varne hiše in materinski domovi omogočajo ženskam in njihovim otrokom namestitev, pa ostale neprofitne organizacije za pomoč ženskam žrtvam nasilja nudijo ženskam zlasti psihosocialno pomoč v obliki individualnega in skupinskega svetovanja. Varne hiše in materinski domovi se razlikujejo tudi po času bivanja: v varnih hišah se namreč ženske lahko nastanijo za dobo treh mesecev, z možnostjo podaljšanja do največ enega leta, medtem ko lahko bivajo v materinskih domovih eno leto, z možnostjo podaljšanja do največ treh let. Razlike obstajajo tudi v tajnosti lokacije, saj varne hiše delujejo na tajni lokaciji, materinski domovi pa ne. Tako v varnih hišah kot v materinskih domovih dobijo ženske svojo sobo, kjer lahko bivajo s svojimi otroki, morajo pa same skrbeti za svoje otroke in za gospodinjstvo. Upoštevati morajo tudi hišni red, ki določa skrb za red in nekatera pravila, kot so prepovedi obiskov, uživanje alkohola in različnih vrst drog, prepovedi nasilnega obnašanja in še druga pravila. Varnim hišam in materinskim domovom je skupno tudi to, da ne sprejemajo žensk, ki so zasvojene z alkoholom in drogami, psihiatričnih bolnic ter žensk, okuženih z nalezljivimi boleznimi.

Glede ciljev se varne hiše, materinski domovi in sorodne neprofitne organizacije ne razlikujejo, saj vse ponujajo zaščito in pomoč ženskam v kriznih situacijah. V njihovih programih pa obstajajo manjša odstopanja. Prav vse neprofitne organizacije za pomoč ženskam žrtvam nasilja ponujajo ženskam psihosocialno pomoč v obliki telefonskega, individualnega in skupinskega svetovanja, nudijo tudi prvo socialno pomoč in osebno pomoč, zagovorništvo in spremstvo na druge institucije ter organizirajo skupine za samopomoč in različne delavnice. V nekaterih dejavnostih pa so programi med seboj različni. Tako varne hiše in materinski domovi nudijo ženskam poleg že omenjenih oblik pomoči tudi namestitvev, pomoč pri varstvu in negi otrok, pomoč pri vzpostavljanju socialne mreže, pomoč pri iskanju zaposlitve in stanovanja ter pomoč pri organizaciji vsakdanjega življenja. V varnih hišah so namestitve namenjene ženskam, ki so žrtve nasilja, zato je njihova lokacija tajna. Materinski domovi pa so bolj usmerjeni k sprejemanju socialno in ekonomsko ogroženih žensk, vendar sprejemajo tudi ženske z izkušnjo nasilja. V ostalih neprofitnih organizacijah, ki nudijo psihosocialno pomoč, tudi usposablajo za prostovoljno svetovalno delo ter preventivno delujejo na področju nasilja nad ženskami in otroki z raznimi akcijami, predavanji, okroglimi mizami. V okviru svojih programov izvajajo tudi program za pomoč ženskam z motnjami hranjenja, program, ki nudi pomoč povzročiteljem nasilja, ter program, ki je specializiran za pomoč dekletom in mladim ženskam z izkušnjo nasilja; v dveh organizacijah izvajajo tudi program varne hiše, v eni organizaciji pa je odprt krizni center, kamor se ženske lahko umaknejo v primerih nasilja in tam ostanejo do dva dni. Glede načina dela se vse tri oblike neprofitnih organizacij pomembneje ne razlikujejo, v vseh namreč poteka delo v obliki individualnega in skupinskega svetovanja. Individualno svetovalno delo se izvaja v obliki telefonskega in osebnega svetovanja, skupinsko svetovalno delo pa se izvaja v obliki skupin za samopomoč, različnih delavnic ter tedenskih sestankov.

Glede finančnih virov se pri vseh treh oblikah neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja kažejo manjše razlike. Prav vse so financirane s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, pridobljena finančna sredstva s strani lokalnih skupnosti in donatorjev pa so zelo različna. V varnih hišah in materinskih domovih prispevajo tudi uporabnice same, v drugih sorodnih organizacijah pa dobivajo finančna sredstva še iz nekaterih drugih virov. Prav tako se kažejo razlike tudi v številu in izobrazbeni strukturi strokovnih delavcev in prostovoljcev. Med zaposlenimi prevladujejo diplomirane socialne

delavke, veliko je tudi socialnih delavk, vendar pa je ostala izobrazbena struktura strokovnih delavcev od organizacije do organizacije zelo različna.

Če primerjamo vse tri oblike neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja, ugotovimo, da so po ciljnih in načinu dela dokaj podobne, se pa razlikujejo po programih, ki jih ponujajo, po finančnih virih in po strukturi zaposlenih. Bistvena razlika med varnimi hišami, materinskimi domovi in drugimi sorodnimi neprofitnimi organizacijami je v tem, da varne hiše ponujajo namestitev samo ženskam, ki so žrtve nasilja, medtem ko v materinskih domovih lahko poiščejo namestitev predvsem socialno in ekonomsko ogrožene matere z otroki, v ostalih neprofitnih organizacijah pa ponujajo zlasti psihosocialno pomoč. Iz tega razloga sem tudi vse neprofitne organizacije razdelila ter obravnavala v treh skupinah.

Menim, da so zatočišča, varne hiše, materinski domovi in druge neprofitne organizacije, ki nudijo psihosocialno pomoč ženskam z izkušnjo nasilja, konkretne in zelo pomembne oblike pomoči, brez katerih pomoč žrtvam nasilja ne more biti učinkovita. Omogočajo varen prostor ženskam, ki se želijo pred nasilnežem umakniti, ter jim zagotavljajo strokovno pomoč in podporo, da se v miru odločijo o svojem nadaljnjem življenju. Na podlagi zapisanega lahko svojo tezo, da imajo neprofitne organizacije zelo pomembno vlogo pri reševanju problematike, ki jo ženske doživljajo v primerih nasilja, in da s svojimi raznovrstnimi programi v veliki meri pripomorejo k razreševanju tovrstne problematike, potrdim.

Pri izvajanju programov varnih hiš, materinskih domov in drugih neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja ima zelo pomembno vlogo država, saj v veliki meri pripomore k temu, da se ti programi sploh realizirajo. Osnovni vir financiranja vseh neprofitnih organizacij za pomoč ženskam žrtvam nasilja so namreč finančna sredstva, ki jih dobijo od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Ostala finančna sredstva dobijo tudi od lokalnih skupnosti, uporabnic samih ter različnih donatorjev in sponzorjev, se pa deleži posameznih virov od organizacije do organizacije razlikujejo. Velikokrat so ti deleži majhni, zato se pojavljajo težave s financiranjem v večini organizacij, kajti potrebe so veliko večje od sredstev, s katerimi razpolagajo. Posledično se pojavljajo tudi težave s kadrovanjem, saj imajo zaradi omejenih finančnih sredstev v teh neprofitnih organizacijah premajhno število zaposlenih, zaposlujejo pa tudi prek javnih del, kar pa pomeni pogosto menjavanje kadrov.

Mreža zatočišč, varnih hiš, materinskih domov in drugih sorodnih organizacij se je do letošnjega leta razširila in dosegla kapaciteto 250 bivalnih mest v zatočiščih in materinskih domovih ter s tem izpolnila enega izmed ciljev Nacionalnega programa socialnega varstva od leta 2000 do 2005. Kljub temu pa menim, da bi bilo potrebno ponudbo pomoči ženskam žrtvam nasilja povečati na nekaterih območjih v Sloveniji, kjer trenutno take organizacije ne obstajajo. Potrebno bi bilo tudi odpreti specializirane varne hiše za ženske, žrtve nasilja s posebnimi potrebami, med katere spadajo psihiatrične bolnice, ženske, odvisne od alkohola in drog, ženske, okužene z nalezljivimi boleznimi, ter gibalno omejene ženske. Koristno bi bilo tudi povečati število svetovalnih programov za storilce, kajti zaenkrat obstajata samo v Ljubljani in Mariboru.

6. LITERATURA

- Apohal Vučkovič, Lidija (1999): Aktivnosti proti nasilju nad ženskami, ki sodijo v pristojnosti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. V: Kozmik, Vera in Dobnikar, Mojca (ur.): *Dosje: Nasilje nad ženskami*, 59-61. Ljubljana: Urad RS za žensko politiko, Društvo SOS telefon, FIKS, Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Batič, Dana (1997): Materinski dom Ljubljana. Dom - prehodna rešitev. V: *Materinski domovi in sorodne institucije, Socialni izziv* (8), 14-17. Ljubljana: Socialna zbornica.
- Bežovan, Gojko (1995): Neprofitne organizacije i kombinirani model socialne politike. *Revija za socialnu politiku* 2 (3), 195-214, Zagreb.
- Božac Deležan, Lorena in Dobnikar, Mojca (1997): Zatočišče Ljubljana. Nasilje je tudi družbeni problem. V: *Materinski domovi in sorodne institucije, Socialni izziv* (8), 39-47. Ljubljana : Socialna zbornica.
- Čehovin, Elza in Medvešček, Alenka (2001): Zavod Karitas Samarijan - Materinski dom Solkan in Materinski dom Karitas na Cesti. V: Smonker, Tea in Grošelj, Urša (ur.): *Mreža organizacij za pomoč ženskam in otrokom v socialnih stiskah in težavah, Socialni izziv* 7 (14), 26-28. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Černič, Polona (2004): Neinstitucionalne oblike pomoči žrtvam nasilja. V: Horvat, Dalida, Lešnik Mugnaioni, Doroteja in Plaz, Maja (ur.): *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje: priročnik*, 181-190. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Črnak-Meglič, Andreja in Vojnovič, Maja (1997): Vloga in pomen neprofitno-volonterskega sektorja v Sloveniji. *Družboslovne razprave* XIII (24/25), 152-178.
- Črnak-Meglič, Andreja in Vojnovič, Maja (1998): Ponovno odkritje neprofitno-volonterskega (tretjega) sektorja. *Neprofitni management* 1, 45-46.
- Dobnikar, Mojca (1997): Feministično socialno delo? Ne, hvala! - Za političnost feminizma in proti izgubi spomina. *Delta* 3 (3-4), 117-130.
- Filipčič, Katja, Zaviršek, Darja, Meznar, Špela, Šugman, Katja, Končina Peternel, Mateja in Habjan, Vita (2004): *Strokovna izhodišča s predlogi rešitev za sistemsko ureditev varstva pred nasiljem v družini*. Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Ferlan Istinič, Marjeta (2002): *Sodelovanje z nevladnimi organizacijami na področju socialnega varstva - dopolnilni programi socialnega varstva »materinski domovi, varne*

hiše in zavetišča«. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Področje socialnih zadev, 17.12.2002.

- Ferlan Istinič, Marjeta (2003): Odnos nevladni sektor – država. - Sodelovanje z nevladnimi organizacijami na področju socialnega varstva. *Prepletanja*, Revija Združenja za socialno gerontologijo in gerontagogiko Slovenije (8), 8-10.
- Gregorič, Natalija in Popaja, Dževada (2004): Zavod Emma - Programi pomoči. V: Horvat, Dalida, Lešnik Mugnaioni, Doroteja in Plaz, Maja (ur.): *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje: priročnik*, 229-234. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Grošelj, Urša in Smonker, Tea (2001): Vloga in pomen materinskih domov, zatočišč in sorodnih organizacij. V: Smonker, Tea in Grošelj, Urša (ur.): *Mreža organizacij za pomoč ženskam in otrokom v socialnih stiskah in težavah*, *Socialni izziv* 7 (14), 21-23. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Ignatov, Vesna (2004): Zatočišče za ženske in otroke - žrtve nasilja. V: Horvat, Dalida, Lešnik Mugnaioni, Doroteja in Plaz, Maja (ur.): *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje: priročnik*, 193-198. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
- Jerebic, Lidija (2001): Zavod Pelikan Karitas - Materinski dom Škofljica in Materinski dom Višnja Gora. V: Smonker, Tea in Grošelj, Urša (ur.): *Mreža organizacij za pomoč ženskam in otrokom v socialnih stiskah in težavah*, *Socialni izziv* 7 (14), 25-26. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Klenovšek, Renata (2001): Društvo Življenje brez nasilja - Varna hiša Novo mesto. V: Smonker, Tea in Grošelj, Urša (ur.): *Mreža organizacij za pomoč ženskam in otrokom v socialnih stiskah in težavah*, *Socialni izziv* 7 (14), 32. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Kolarič, Zinka (1994): Neprofitno-volonterske organizacije v Sloveniji. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* XXII (168-169), 107-120.
- Kolarič, Zinka (1997): Prostovoljne-neprofitne organizacije v Sloveniji. *Neprofitni management* 1 (1), 17-20.
- Kolarič, Zinka (2003): Neprofitno-volonterske organizacije in njihov razvoj - od volontarizma k profesionalizmu. *Teorija in praksa* 40 (1), 37-56.

- Kolarič, Zinka, Črnak-Meglič, Andreja in Vojnovič, Maja (2002): *Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kvas, Suzi (2001): Društvo Regionalna varna hiša Celje. V: Smonker, Tea in Grošelj, Urša (ur.): *Mreža organizacij za pomoč ženskam in otrokom v socialnih stiskah in težavah, Socialni izziv 7* (14), 35-37. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Lesar, Liviana (2001): Materinski dom Ljubljana. V: Smonker, Tea in Grošelj, Urša (ur.): *Mreža organizacij za pomoč ženskam in otrokom v socialnih stiskah in težavah, Socialni izziv 7* (14), 24-25. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Leskošek, Vesna (1998): Nova razmerja med državo in civilno družbo. *Socialno delo 37* (3-5), 189-197. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Ovsenik, Marija in Ambrož, Milan (1999): *Neprofitni avtopoietični sistemi*. Ljubljana: Inštitut za samorazvoj.
- Peršak, Brigita (1997): Varna hiša Maribor. Evropski koncept varne hiše. V: *Materinski domovi in sorodne institucije, Socialni izziv* (8), 30-34. Ljubljana: Socialna zbornica.
- Robnik, Sonja, Skornšek-Pleš, Tanja, Veselič, Špela in Strokovni svet za problematiko nasilja (2003): *Nasilje nad ženskami, Analiza stanja*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
- Rončević, Borut (1999): Med trgom in državo. *Teorija in praksa 36* (3), 405-424.
- Rozman, Vlasta (1997): *Osnovna konceptualna izhodišča materinskega doma*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije, 4.4.1997.
- Rozman, Vlasta (1997): *Osnovna konceptualna izhodišča zavetišča za ženske in otroke - žrtve nasilja*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije, 4.4.1997.
- Sendi, Richard et.al...(2002): *Stanovanjska politika kot generator in blažilec socialnih problemov*. Končno poročilo. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.
- Svetlik, Ivan (1994): Oblikovanje skladov - (Fund Raising). *Teorija in praksa 31* (11-12), 968-981.
- Šporar, Primož (2002): Oris aktualnega dogajanja na področju nevladnih organizacij v Sloveniji in trendi za prihodnost. V: Jelovac, Dejan (ur.): *Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij*, 313-338. Radio Študent Ljubljana, Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Visoka šola za management v Kopru.
- Zaviršek, Darja (1993): Nasilje kot del intimnosti, spolne zlorabe otrok in posilstva - Kaj pa socialno delo, *Socialno delo 32* (5-6), 41-70. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

- Zaviršek, Darja (1994): *Ženske in duševno zdravje*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Zaviršek, Darja (1996): Med feministično socialno akcijo in tranzicijskim backlashom. V: Bogovič, Lenca in Skušek, Zoja (ur.): *Spol: Ž*, 235-247. Ljubljana: KUD France Prešeren, ISH.
- Zaviršek, Darja (2004): *Sistemska ureditev varstva pred nasiljem v družini: vidik sistema socialnega varstva*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije, 20.9.2004.

INTERNETNI VIRI:

- Dobnikar, Mojca (2001): *Razvoj feminističnih projektov proti nasilju*. V: Priročnik za svetovalno delo z ženskami in otroki, ki so doživeli nasilje, Ljubljana, http://www.drustvo-sos.si/branje/prirocni_za_svetovalno_delo_md.htm (7.4.2005)
- Društvo SOS telefon, <http://www.drustvo-sos.si> (7.4.2005)
- Društvo za nenasilno komunikacijo, <http://www.drustvo-dnk.si> (25.3.2005)
- Društvo Ženska svetovalnica, <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica> (25.3.2005)
- Gostinčar, Mirjam (2001): *Zagovorništvo za ženske, ki doživljajo nasilje*. V: Priročnik za svetovalno delo z ženskami in otroki, ki so doživeli nasilje, Ljubljana, http://www.drustvo-sos.si/branje/prirocni_za_svetovalno_delo_mg.htm (7.4.2005)
- Materinski dom Ljubljana, Skupina za samopomoč, <http://www.freewebs.com/skupinavmd/index.htm> (1.7.2005)
- Materinski dom Maribor, <http://www.csd-mb.si/?p=HOME,PROGRAM,RAZVOJNIPROGR,MATERINSKIDOM> (29.6.2005)
- Materinski dom Maribor - Zloženska, <http://www.csd-mb.si/img/Zlozenke/Materinski-dom-3.pdf> (29.6.2005)
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2004): *Dopolnilni programi socialnega varstva, MDDSZ in nevladne organizacije*, <http://www.sigov.si/mddsz/index.php?CID=101&ID=543> (20.3.2005)
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2004): *Dopolnilni programi socialnega varstva, Sofinanciranje dopolnilnih programov*, <http://www.sigov.si/mddsz/index.php?CID=101&ID=545> (20.3.2005)

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2005): *Novinarsko središče, Zakon o preprečevanju nasilja je v programu dela vlade za leto 2005*, http://www.sigov.si/mddsz/index.php?&i1=MDDSZ&i2=slo&i3=1&i4=spj&i5=ter_1st_021&i10=artic... (20.3.2005)
- Rus Kovačič, Nada (2001): *Zatočišče/varna hiša za ženske in otroke - žrtve nasilja*. V: Priročnik za svetovalno delo z ženskami in otroki, ki so doživeli nasilje, Ljubljana, http://www.drustvo-sos.si/branje/prirocni_za_svetovalno_delo_nrk.htm (7.4.2005)
- Tepina, Jasna (2005): *Materinski dom – le postaja na poti*, http://www.otrokdruzina.com/stare_%20stevilke/2005/maj/naslovna_tema_1.htm (1.9.2005)
- Urad za žensko politiko (1999): *Bilten regionalne mreže Urada za žensko politiko*, št.2, <http://www.uem-rs.si/pdf/bilten2.pdf> (1.7.2005)
- Varna hiša Celje, http://www.celje.si/varnahisa/varna_hisa.htm (24.2.2005)
<http://www.celje.si/varnahisa/pinp.htm> (24.2.2005)
<http://www.celje.si/varnahisa/sdzo.htm> (24.2.2005)
- Varuh človekovih pravic (2004): *Nasilje v družini – poti do rešitev*, Posebno poročilo, http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/posebna_poročila/pp-nasilje-junij2004.vsebina.pdf (25.8.2005)
- Vasilevska, Živka, Vučković-Šahović, Nevena, Paunović, Žarko in Petrović, Branka (1999): *Nevladine organizacije i neprofitni sektor*. V: *Kako osnovati i registrovati nevladinu organizaciju*, Drugo dopunjeno izdanje, 4-5. Beograd: Centar za razvoj neprofitnog sektora, <http://www.crnps.org.yu/xdoc/books/koirnvo2.pdf> (25.11.2005)
- Zavod Emma, <http://www.zavod-emma.si> (23.5.2005)
- Zavod Pelikan Karitas, http://www.pelikan.karitas.si/materinski_domovi.htm (24.2.2005)
- Zavod Pelikan Karitas, <http://www.prostovoljstvo.org/organization.php?id=31> (1.7.2005)

DRUGI VIRI:

- Interno gradivo Društva SOS telefon
- Pogovor z gospo Branko Lapuh, Zavetišče Pepcin dom Krško, julij 2005
- Pogovor z gospo Ireno Cvetko, Varna hiša Ljutomer, julij 2005

- Pogovor z gospo Tino Novak, Materinski dom Ljubljana, julij 2005
- Katern Tomažič, Martina, sodelavka v Materinskem domu Postojna: odgovorjeni vprašalnik, julij 2005
- Kerin, Manja, strokovna vodja Zatočišča SOS telefon: odgovorjeni vprašalnik, julij 2005
- Mithans, Žanet, univ. dipl .soc. del., koordinatorica programa Materinski dom Maribor: odgovorjeni vprašalnik, julij 2005
- Peršak, Brigita, vodja programa Varna hiša Maribor: odgovorjeni vprašalnik, julij 2005
- Pirc, Iva, sodelavka na Centru za pomoč žrtvam kaznivih dejanj: odgovorjeni vprašalnik, julij 2005
- Regovec, Vilma, mag., vodja programa Varna hiša Gorenjske: odgovorjeni vprašalnik, julij 2005
- Romih, Irena, dipl. soc. del., sodelavka v Materinskem domu Celje: odgovorjeni vprašalnik, julij 2005

PRILOGA

VPRAŠALNIK

1. Kdaj je bila ustanovljena vaša organizacija in kdo je njen ustanovitelj?

2. Ali ste javni zavod ali nevladna organizacija?
3. Koliko je skupno število bivalnih mest (ležišč)?
4. Koliko sob imate?
5. Koliko žensk lahko namestite?
6. Koliko otrok lahko namestite?
7. Kolikšno je število trenutno zasedenih bivalnih mest?
8. Kakšna je časovna meja bivanja za ženske in otroke?
9. Kdo vas financira in koliko odstotkov znaša to financiranje?
10. Kolikšno je število zaposlenih in kakšna je njihova izobrazba?
11. Ali imate prostovoljce in na kakšen način jih usposabljate?
12. Kakšni so pogoji za sprejem za ženske in otroke?
13. Kakšen je vaš hišni red?
14. Ali imate kriterije za izločanje in kakšni so?
15. Katere programe izvaja vaša organizacija?
16. Katere dejavnosti se izvajajo v okviru programov?
17. Kakšni so cilji programov, ki jih izvajate?
18. Kakšen način in obliko dela uporabljate pri izvajanju programov?
19. Ali organizirate kakšne posebne projekte in katere?
20. Ali organizirate kakšne delavnice?
21. Ali nameravate uvesti kakšne nove dejavnosti za ženske in otroke v prihodnosti?